planinski VESTNIK

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

113. LETO / AVGUST 2008 / 3,12 EUR 8

Revija
Planinske zveze
Slovenije

Planinski zapiski pred 80 leti

Intervju: *Peter Podgornik*

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A, LJUBLJANA
tel: 01 585 26 30
e-mail: pohodnik@univet.si
www.pohodnik-si.com

SALEWA

Vse za varno hojo v gore!

Mago

Mustang Gtx

SCARPA®

prodaja

ANNAPURNA

ANNAPURNA
Krakovski nasip 4, 1000 Ljubljana
t 01 426 34 28
info@annapurna.si
www.annapurna.si

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344
Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

108. letnik

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:
Marjan Bradeško, Andrej Mašera,
Mateja Pate, Irena Mušič,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Slavica Tovšak

Oblikovanje, likovno
in tehnično urejanje: Zvone Kosovelj
Grafična priprava: Repro studio SCHWARZ, d.o.o.
Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5170 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,30 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,12 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

Slika na naslovnici: Sv. Jakob
Foto: Tjaša Kompara

Kako naprej?

Na pisma s pohvalami običajno ne odgovarjamo javno. Na tista druga je pač treba, osebno ali takole. V zadnjem času jih je bilo nekaj. Pa pojdimo po vrsti.

Naročnik nam je med drugim pisal: »*V celi* (julijski, op. ur.) *številki ni niti enega članka, ki bi opisoval planinska popotovanja po naših lepih gorah, v katere sem zaljubljen že od svojih mladih let.*« Res je v julijski številki nekoliko več prispevkov z opisi iz tujine, toda vseeno je mnogo strani posvečenih *domačim* temam. Včasih, ko ni bilo veliko možnosti za potovanja po svetu, je Vestnik mnogim pomagal tešiti radovednost in odpiral obzorja (spomnimo se npr. Mlakarjevih člankov). Danes se razmišlja o ustanovitvi enotne planinske organizacije v EU, mi pa naj gojimo *domačnost in zaprtost*? Zdaj je posebej v zvezi z Zahodnimi Julijci, pa tudi s Karnijskimi Alpami, Dolomiti in Visokimi Turami še komajda mogoče govoriti o »tujini«. V teh gorah je vse več naših ljudi in večina se tam počuti kot v *domačih* Julijcih. Če smo komurkoli pokazali pot kamorkoli, smo svoj cilj dosegli. In ali pisanje o *Slovencu* Pavletu Šeguli pa o *Slovencu* »ta Črnem« in o *Slovencu*, ki živi na Japonskem, o vzponih *Slovenke* Čufarjeve, o vremenu v *slovenskih* gorah … ni pisanje, ki bi zanimalo *pristnega Slovenca,* zaljubljenca v *slovenske gore*? No, kakorkoli, bralec bo z avgustovsko številko, s skoraj izključno *domačimi* gorami, moral biti zadovoljen.

Druga pripomba ni prišla s pismi bralcev, pač pa na bolj nevšečen način, po že preživeti metodi. Za kaj gre? Za očitek o *veliki pomanjkljivosti Vestnika*, da je premalo vzgojnih prispevkov. Čeprav smo na tem področju nekaj vseeno naredili, se z mnenjem kritika strinjamo in poskušamo že dlje časa to odpraviti. Planinska založba PZS sicer izdaja precej vzgojne literature, v kateri lahko kdorkoli pridobi znanje, potrebno za hojo, plezanje in smučanje v gorah, seveda pa bi bilo zaželeno, da bi bile posamezne novosti poljudno objavljene tudi v Vestniku. Oprema, varnost v gorah, najnovejše tehnološke pridobitve ipd. pa so strokovne teme, zato o tem težko pišemo mi, ampak bi morali strokovnjaki (inštruktorji), ki se s to tematiko ves čas ukvarjajo. Zato smo lani navezali stik s Fakulteto za šport, večkrat smo pozvali posamezne avtorje, ki bi lahko pisali o tem (julija smo celo uvedli rubriko *Varno v gore*), pa žal še ni bilo posebnega uspeha. Zadnji pogovori o tem kažejo, da bo bolje. Bomo videli, ali res.

V tretjem pismu bralec piše: »*… saj se je izgubilo osnovno poslanstvo PV, ki bi moral ohraniti planinsko poslanstvo s čim več novicami o društvih in obvestilih iz planinskega sveta.*« Verjetno je razlog za pismo junijsko obvestilo, da začasno ne bomo objavljali vseh novic o društvenih izletih. Veste, teh društvenih novic je bilo letos toliko, da so me celo nekateri društveni funkcionarji začeli opozarjati, da jih je preveč. Naj vam bo jasno: poskušamo objaviti čim več, prednost pa dajemo pomembnejšim dogodkom (občnim zborom, obletnicam …) pred na primer izleti, ki jih je v enem letu več tisoč. Če pa bi bilo med člani planinskih društev več naročnikov, bi lahko seveda objavili še več novic. Rešitev je torej tu.

Naj se vrnem k prvemu bralcu. Med drugim piše tudi tole: »*Mogoče bi o tej temi lahko kaj rekli tudi na pristojnih organih naše organizacije.*« Zdaj ko so moderne volitve, naj omenim še naše. Pravilnost uredniške politike preverjamo z občasnimi anketami o zadovoljstvu bralcev z vsebino in rubrikami. Zadnjo smo izvedli lani, predzadnjo leta 2004. Lanska je skoraj stoodstotno (samo pri enem odgovoru si želijo nečesa več) pritrdila dosedanji uredniški politiki, kar nam potrjuje pravilnost našega delovanja. Toliko o »grožnjah«.

Sedem let je, odkar sem prevzel urednikovanje Vestnika. Tole je natančno osemdeseta številka od naše prve septembra 2001. V tem času smo z 48 strani vezane revije prešli na brošuro z več kot 100 stranmi letnega povprečja z več prilogami. Uredništvo je svoje delo opravilo, vsaj količinsko. Prišli pa smo do točke, ko poslovno-finančni del (trženje, prodaja, oglaševanje, naročniki …) temu ne sledi več. Letos smo bili prikrajšani še za državne subvencije, brez katerih bomo težko izpeljali vse načrte brez izgube. Žal najstarejša slovenska revija, svojevrstna kulturna dediščina, ni toliko pomembna za državo, da bi podprla njeno izdajanje. V uredništvu smo naredili vse, da do tega ne bi prišlo, več mi žal ne zmoremo. Pred izdajateljem je zdaj odločitev, kako naprej. Ali bomo prešli na večji format revije, kar je sicer že dolgoletna želja uredništva, ali pa bomo začeli izdajati *bilten*.

Ostajamo optimisti. Srečno!

Vladimir Habjan

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 do danes na *www.pvkazalo.si*;
od 1986 do lanskega letnika v formatu *pdf*.

PLANINSTVO *4-65*

Stari dnevniški zapiski
Maks Wraber

Drugačna oprema, drugačne poti
Olga Kolenc

Na planini Za Črno goro je stala Malnarjeva koča
Olga Zgaga

Konji
Mojca Gubanc

Pohajkovanje po spominih
Uroš Podovšovnik

Tatrman pri koči na Naravskih ledinah
Veronika Kotnik

Dolga zgodba iz martuljških gora
Ivan Vreček

10/10
Dušan Škodič

Pogled v nič
Mojca Stritar

Gontarska planina ali ko sem bil na konju
Matej Bulc

Divjaki, ne planinci!
Bojan Jevševar

Maja Jezerce
Tone Špendov

Dotikanje Himalaje – Island Peak
Stane Lodrant

NA TURO *66-69*

Rada bi vedela …
Jana Remic

Veliko špičje, 2398 m
Andrej Stritar

INTERVJU *70-75*

Plezanje kot način življenja (Peter Podgornik)
Olga Kolenc

ALPINIZEM *76-79*

»Ko sva bili stena in jaz kot eno«
Martina Čufar

NAŠA SMER *80-83*

Poskakovanje z Divjo kozo
Simon Slejko

NOVICE IZ VERTIKALE *84-86*
PISMA BRALCEV *87-88*
LITERATURA *88-92*
NOVICE IN OBVESTILA *92-96*

Kanin s planine Pecol

Dan Briški

Stari dnevniški zapiski

Ljubljanski študenti biologije pred 80 leti v Dolini Triglavskih jezer in na Triglavu

✍ Maks Wraber

Kapla, v soboto 20. julija 1929

Jutri zjutraj pojdem v Sv. Ožbalt k maši in potem na opoldanski vlak. Prenočim v Mariboru, v ponedeljek zjutraj pa nadaljujem pot v Ljubljano in v Št. Vid. Po zborovanju pojdem za kak teden k Triglavskim jezerom. Mamica me je dobro založila z vsem potrebnim. – Po odhodu s planin bom spet obiskal Sabino.[1]

Triglavska jezera, v torek 30. julija 1929

Šesti dan sem danes že tukaj, a komaj danes sem se spravil k pisanju. Ni toliko prilike, kakor sem v začetku mislil. (…)

V sredo popoldne sem se odpeljal z avtobusom v Ljubljano in prenočil v Akademskem domu. V četrtek 25. julija ob 6[52] zjutraj sva se s tovarišem[2] Viktorjem Petkovškom[3] odpeljala preko Jesenic v Bohinjsko Bistrico. Težko prtljago sva naložila na avtobus, ki nama jo je odpeljal do hotela Zlatorog ob koncu Bohinjskega jezera. Pot od Bohinjske Bistrice do hotela Zlatorog znaša 2 ½ ure. Nisva hodila še ¼ ure od postaje, ko pripelje za nama prazen avto in šofer naju povabi, da sedeva na avto. Zapeljal naju je do hotela Sv. Janez ob začetku Boh. jezera. Odtod sva hodila ob Boh. jezeru po krasni senčnati, idilični poti mimo hotela Sv. Duh do hotela Zlatorog še eno uro in bila ob 12. uri tam.

---

[1] **Maks Wraber** (1905–1972), rojen v Kapli na Kozjaku, je po maturi na mariborski gimnaziji (1926) študiral biologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani in leta 1933 doktoriral iz botanike. Deloval je kot srednješolski profesor, raziskovalec na Gozdarskem inštitutu Slovenije, muzejski kustos in raziskovalec na Inštitutu za biologijo SAZU; od leta 1969 je bil dopisni član SAZU.
Sabina Šonc (1906–1943), rojena v Kopru v družini tomajskih staršev, njegova sošolka in od 1935 žena, je bila v zimskem semestru 1926/1927 vpisana na Filozofski fakulteti v Beogradu, od poletnega semestra 1926/1927 do poletnega semestra 1930/1931 pa je na Filozofski fakulteti v Ljubljani študirala latinščino, grščino in zgodovino. Poučevala je na ljubljanski klasični gimnaziji. Z Maksom sta imela tri otroke; njun prvorojenec je pripravil objavljeni zapis iz dnevnika in napisal pripombe.
Maks je bil kmečki sin in je v dnevniku opisal svoj prvi stik z gorami sploh. To se vidi tudi v načinu pisanja, ki je polno vzhičenosti ob stiku z dotlej neznanim okoljem in zanosa nad naravo, in tudi ne uporablja uveljavljenega gorniškega izrazja. Kot gimnazijski dijak je bil, tako kot Sabina, član gimnazijskega turistovskega kluba »Skuta«, o katerem je le malo znanega (glej Planinski vestnik 24: 117, 1924; 26: 119, 167, 1926, Planine ob meji [9] 1959: 15, 16, 17). Po dveh vzponih, opisanih v dnevniku, je bil na Triglavu še v letih 1947, 1952, 1957, 1959 in 1967. Svojega prvorojenca je vodil na Triglav leta 1952, za kar se mu je ta oddolžil leta 1967, ko sta se povzpela na Trbiško Krniško Špico, Viš in Montaž.

[2] Maks je besedi tovariš in tovarišica uporabljal v pomenu »kolega«, kot je bilo nekoč v navadi. Tovariši so si bili na primer učitelji in učiteljice, o čemer priča ime mnogodesetletnega glasila »Učiteljski tovariš« (1861–1941).

[3] **Viktor Petkovšek** (1908–1994) je študiral biologijo v letih 1927–1931 in leta 1955 doktoriral iz botanike. Bil je srednješolski profesor, po vojni univerzitetni učitelj za botaniko vse do rednega profesorja na fakulteti, ki se od leta 1961 imenuje Biotehniška. Med letoma 1937 in 1968 je pisal odlične članke za Planinski vestnik in bil izbran za rastlinoslovno poglavje v Triglavskem zborniku, ki so ga pripravljali pred 2. svetovno vojno. Leta 1978 mu je Planinska zveza Slovenije podelila zlati častni znak. Glej zapis T. Wraberja »Sedemdeset let botanika Viktorja Petkovška« v Planinskem vestniku (78: 46–47, 1978).

Črno jezero

Peter Strgar

Odtod sva se podala s težkima nahrbtnikoma v najhujši vročini čez strmo in visoko Komarčo in se grede ustavila za dobro uro pri izviru Savice. Slapa Savice, ki je neposredno pod izvirom, si nisva ogledala, ker je preveč vstran od poti. Od daleč ga je slišati. Tudi izvir je diven. Izpod navpične bele stene prišumi na dan kristalno čista in ledeno mrzla Savica, ki je podzemeljski odtok Triglavskih jezer. Od Zlatoroga do izvira Savice je skoraj dve uri in rad si človek tukaj odpočije, ko mu je vroče, da kar curlja znoj po njem. Nebeški hlad in šumenje padajoče vode človeka čudovito pomiri in okrepča. Vrh Komarče je VII. triglavsko jezero ali takozv. Črno jezero. Mimo njega sva prišla po Dolini triglavskih jezer, ki je precej ozka zareza v visoki Komenski planoti, pod takozvanimi Belimi stenami k VI. trigl. jezeru, ki mu neposredno sledi V. trigl. jezero, ob katerem stoji »Koča pri Triglavskih jezerih«.[4] Pet minut od te koče, blizu VI. trigl. jezera se nahaja lovska koča, ki jo ima v najemu botaniški inštitut, sicer pa je last Šumske uprave. V tej lovski koči, ki jo mi imenujemo »Alma mater triglavensis«[5] ali »Jesenkova hišica«[6], bivam zdaj in se počutim zelo dobro. Od Zlatoroga do koče se računa dobrih pet ur, a midva sva prispela sem gor šele ob ½ 8^{h} zvečer in našla tukaj pet kolegic: Vero Pirčevo, Beto Hudales in Marjanco Jenkovo, ki so bile tukaj že 14 dni in so včeraj odšle, ter Marijo Gundejevo in Frido Avanzinijevo, ki sta prišli gori šele v torek 23. julija in sta še zdaj tukaj.[7]

Triglavska jezera, v sredo 31. julija 1929

Včeraj smo bili na planini Tičarici (2091 m), uro hoda odtod. Krasno je bilo vreme in ves dopoldan smo plezali okoli ter botanizirali. Izredno mnogo je gori planik (*Leontopodium alpinum*) in murk (*Nigritella angustifolia: nigra* in *rubra*), dasi turisti silno radi stikajo za njimi in jih odnašajo na debelo, dasi je prepovedano jih trgati. V meléh pod Tičarico raste zelo redka rastlina *Centaurea heleniifolia* (*Rhaponticum heleniifolium*), ki se najde samo še na Tirolskem in Primorskem in je zelo lepa. Sploh je Dolina triglavskih jezer in ves Narodni park sploh prava obljubljena dežela za botanike. Velika večina alpske flore je zbrana tukaj in bogato zastopana. Vse drugačno, vse lepše, bujnejše in pestrejše je gorsko rastlinstvo od dolinskega in tudi vse raznovrstnejše. Posebno zadovoljnost in veselje najde človek v teh prečudnih rožicah. Občudovanje navdaja človeka, ko gleda to pestrost rastlin kljub neugodnim vremenskim in geološkim razmeram in ko vidi, kako si najdrobnejše rastlinice osvajajo najbolj nedostopne kraje in kljubujejo vsem osornim vremenskim in robatim geološkim neprilikam, dokler si ne pribore zmage. Res, vsepovsod zmaguje življenje nad mrtvo prirodo. (…)

Davi smo ob 5. uri odrinili iz koče in se namenili na Kanjavec (2568 m). Mimo IV. (Ledvica) in III. trigl. jezera smo v 2 ½ uri prišli na Hriberce (2337 m). Ker je legla gosta megla in začel naletavati dež, smo se vrnili. Tudi poti na Kanjavec nismo našli in hud mraz je pritiskal. S Petkovškom sva pod Hri-

[4] V besedilo namenoma nismo posegali, saj smo hoteli ohraniti njegovo starožitnost. Popravili smo le oštevilčenje Triglavskih jezer, ker ga je avtor navedel nekoliko »po svoje« in bi naše bralce to lahko motilo in begalo. (Op. ur.)

[5] ***Alma mater triglavensis***: triglavska mati hraniteljica, *alma mater* – ime za univerze, ker dajejo duhovno hrano.

[6] **Jesenkova hišica**: dr. Fran Jesenko (1875–1932), rastlinski genetik in fiziolog, je bil prvi profesor botanike na ljubljanski univerzi. Ljubljanski študenti biologije so po Jesenkovem prizadevanju pri tedanji Šumski direkciji v poletnih mesecih od leta 1924 uporabljali lovsko kočo nedaleč od Koče pri Triglavskih jezerih kot postojanko za neke vrste neobvezno poletno šolo alpske botanike v naravi. Ko se je 12. julija 1932 Jesenko napotil k svojim študentom, je na Komarči nesrečno padel in dva dni pozneje v Ljubljani umrl. Na nesrečo je spominjal macesnov križ z bronasto ploščo, ki ga je svojemu prvemu predsedniku 20. novembra 1932 na Komarči odkrila Jugoslovanska zimskošportna zveza (Planinski vestnik 32: 271, 1932), a tega znamenja že dolgo ni več. Od 8. maja 2008 na vznožju Komarče po prizadevanju Triglavskega narodnega parka in Biotehniške fakultete na Jesenka spet spominjata kamnita plošča in pojasnjevalna tabla. O Jesenku glej zapis T. Wraberja »Fran Jesenko (1875–1932), rastlinski fiziolog in genetik, zagovornik in pospeševalec Triglavskega narodnega parka« v Zborniku posveta ob 25-letnici TNP 1981–2006 »Snovalci Triglavskega narodnega parka – ljudje pred svojim časom«, Bled 2006 (str. 34–43), o Jesenku in Triglavskem narodnem parku pa članek V. Petkovška v Proteusu (36: 391–393, 1974).

[7] **Vera Pirc** (1903–1998) je bila srednješolska profesorica, po 2. svetovni vojni avtorica in soavtorica več osnovno- in srednješolskih učbenikov za biologijo. Na ruskem grobu blizu Koče pri Triglavskih jezerih, v katerem sta pokopana ruska vojaška ujetnika ubežnika, ki so ju ustrelili avstrijski orožniki (glej Planinski vestnik 21: 24, 1921 in 23: 160, 1923), se je spominjala svojega zaročenca dr. Franja Čibeja, diplomiranega filozofa, pedagoga in matematika, profesorja ljubljanskega učiteljišča, ki je 15. maja 1929 umrl po navidez neznatni zastrupitvi.
Beta Hudales (1907–?) je bila srednješolska profesorica, po 2. svetovni vojni avtorica in soavtorica več osnovno- in srednješolskih učbenikov za biologijo.
Marjanca (Marija) Jenko (1906–?) je leta 1929 vpisala študij biologije, a ga ni končala.
Marija Gunde (1906–?) je bila srednješolska profesorica.
Elfriede (Frida) Avanzini (1909–2006) je dva semestra študirala na Dunaju, nato pa v letih 1927–1931 biologijo v Ljubljani. Najpozneje od leta 1945 je živela in delovala na avstrijskem Koroškem in tam umrla.

Velika Zelnarica

Dan Briški

bercami krenila levo na pot, ki pelje ven na Dedno polje in Ovčarijo, obe kolegici (Gunde in Avanzini) pa sta se napotili domov. Krasna je pot na Dedno polje. Po golem skalovju se vije po gorski planoti med ostrimi in strmimi grebeni v neskončnost. Videla sva z višine II. in I. trigl. jezero, ki pa leži že tik ob italijanski meji. Krasna so triglavska jezera s svojo svežo, kristalno vodo, a naravnost bajna so, če jih človek ogleduje visoko z vrhov, ki se dvigajo tik nad njimi skoraj navpično. V zeleni, modri in vijoličasti barvi se bliščijo in nepopisna je njihova lepota. Kdor jih je enkrat videl v jasnem solncu, ne pozabi več njihovega čara in trudil se bo, da jih vidi zopet. Hodila sva nekaj časa po markirani poti, potem pa so naju planike in druge rožice zvodile s poti. Hodila sva brez konca in kraja po planotah in plazila čez grebene in se vlekla skozi grmovje, dokler nisva našla poti in prišla na Ovčarijo. Domov sva prišla šele ob 3. uri popoldne. Med potjo sva videla gamze; tudi na poti na Hriberce smo videli enega, kako se je vzpenjal po grebenu Kanjavca navzgor in nas opazoval. Čudovita žival je gamz in kakor ustvarjen za skalovje, hiter kot veter in varen v svojih skokih, ki so drzni in vratolomni do skrajnosti.

Danes sem pričakoval Vladkota.[8] Obljubil je, da pride, a si je najbrž premislil radi vremena. Jutri bi šel z nami na Triglav. Ravnokar je prišel iz Ljubljane naš kolega Ciril Šlebinger.[9]

Lovska koča pri triglavskih jezerih, v petek 2. avgusta 1929

Včeraj ob ¾ 6^h zjutraj smo odšli na Triglav. Bilo je sicer oblačno, le od časa do časa je posijalo solnce, a za potovanje je bilo vreme kar najbolj ugodno. Čez prelaz Hriberce smo se med Kanjavcem na levi in vrhom Hriberce na desni strani spustili globoko doli v Dolič nad Velim poljem in pod Šmarjetno glavo, kjer stoji italijansko-jugoslovanski mejnik. Od tam smo se polagoma dvigali kvišku (že po triglavskem pogorju) in po dobri uri dospeli na Aleksandrov

Slap Savica

Vladimir Habjan

[8] **Vladko Šonc** (1911–1945 pogrešan na Hrvaškem), Sabinin brat, je diplomiral na pravni fakulteti.

[9] **Ciril Šlebinger** (1907–2000) je v letih 1925–1929 študiral prirodopis na Filozofski fakulteti v Ljubljani; pozneje je deloval kot srednješolski profesor in akademski učitelj na več ljubljanskih fakultetah, ob upokojitvi kot izredni profesor. Glej nekrolog A. Ramovša »V spomin profesorju Cirilu Šlebingerju« (Geologija 43, 1: 7–8, 2000).

dom[10] (2408 m) pod Triglavom. Od koče pri Trigl. jezerih se računa do Aleks. doma 4 in pol ure, a mi smo ga dosegli v 3 in ¾ ure. Zelo prijeten in domač je Aleks. dom. Počivali smo tam dobro uro in se okrepčali s čajem in kruhom. – Megla se je medtem razpršila in ves v solncu je zabliščal pred nami vrh Triglava. Naskočili smo ga korajžno in ga dosegli v dobri uri. Pot gre ves čas zelo navkreber, le čez greben Malega Triglava (2725) se nekoliko spušča in se potem naglo in silno strmo dviga do vrha Triglava (2863 m). Hoja po grebenu je precej nevarna, a je dobro zavarovana. Včasih je greben tako ozek, da bi dva človeka skoraj ne mogla drug mimo drugega. Na vsaki strani pada stena par sto metrov globoko v prepad in človek se nehote skrči do tal, ko pogleda v globino. Zelo nevarna je ta pot zlasti radi viharja, ki skoraj neprestano veje čez greben. Vedno mora biti človek pripravljen nanj; vsak korak mora biti zanesljiv in vsaj ena roka vedno zaposlena, kajti včasih veter za nekaj trenotkov popolnoma preneha in človek lahko hodi popolnoma vzravnan, nenadoma pa pridrvi vihar s silovitim sunkom in če človek ni pripravljen nanj, ga prav lahko pahne v prepad. Za vrtoglave ljudi ni ta pot, zahteva namreč mirno srce, sigurno hojo in predvsem hladno kri, najbolj poguben pa je strah. V strahu človeku odpovedo moči in ne more ne naprej ne nazaj. Najbolje je gledati samo v tla in si sugerirati, da hodi po varni poti, kjer ni nobene nevarnosti. Tudi je mnogo odvisno od korajžnih spremljevalcev, ki junaško stopajo pred in za teboj. Največ sigurnosti si pridobi človek z vajo, tudi vrtoglavost se da odpraviti z vajo, če ni prevelika. Marijo Gunde, ki je bila z nami in si ni upala na Triglav radi omotičnosti, sem ves čas vodil za roko in jo hitro potegnil čez najnevarnejša mesta. Dol nazaj je večinoma hodila že sama, ker navzdol tudi skoraj ni mogoče voditi za roko. Tik pod vrhom Triglava je vzidana marmornata plošča, ki sta jo postavila Aljaž in Matjan ob stoletnici, odkar je Valentin Vodnik bil na Triglavu (20. avg. 1795). V ploščo je vsekana kitica iz njegove pesmi »Vršac«. Sklad na skladu se vzdiguje,/golih vrhov kamen zid,/večni mojster ukazuje:/ »Prid', zidar, se les učit!«

Na sedlu med obema vrhovoma je vzidana istotako marmornata plošča z napisom: »In piam memoriam Marci Pernharti, qui primus Triglavi panorama depinxit«. – Vrh Triglava stoji železen Aljažev stolp kot zavetišče pred vetrom. V njem sta spravljena spominska knjiga in žig. Tik ob stolpu stoji mejnik med SHS in Italijo. Tako zbode človeka, da bi ga najraje izruval in zvalil v prepad. V srce boli krivica, ki se je zgodila slovenskemu narodu, saj vemo in čutimo v dnu srca, da je to od vekomaj slovenska zemlja in da se glasi naša topla beseda in prečudna naša pesem preko vseh planin daleč doli do morja in globoko v furlansko ravnino. Kako je ozka in tesna naša domovina, od enega konca je videti do drugega! – Prišla bo ura, ko bodo padli nasilni mejniki, to vemo vsi in jo težko pričakujemo in se ne bojimo dati življenje za svobodo in pravico. – Ponosni smo bili, da smo stali vrh Triglava, na najvišji točki slovenske in jugoslovanske domovine. Prvič v svojem življenju sem bil na Triglavu, kdaj bom drugič, ne vem; vem pa dobro, da bom še večkrat. Mudili smo se na vrhu skoraj eno uro. Žal, da je bilo megleno in smo mogli videti le bližnje vrhove. Krasno je sijalo solnce vrh Triglava in veter je pel svojo mogočno pesem. Veličastvo visokih planin prevzame človeka, da se ponižno zave svoje skromnosti in obenem začuti v sebi bogastvo lepote. Zapeli smo par pesmi, med drugimi častitljivi »Gaudeamus« in pa toplo »Najlepša je mladost«. V kapelici na Kredarici je zapel zvonček in oznanil poldan. Snel sem klobuk in molil angelovo čaščenje. Edino na širokem morju menda zasluti človek lepoto in bogastvo molitve kakor visoko na planinah, a tudi tam na povsem drug način. Neizbrisen vtis napravi pogled čez severno stran Triglava, kjer leži večni sneg (»Zeleni sneg«), pod njim pa pada v grozno globino Severna triglavska stena, ki se spodaj odpre v Vrata. Spomnil sem se žrtev severne triglavske stene in čutil spoštovanje do njih. Jata velikih skalnih krokarjev se je oglasila nad nami. Vihar jih je zanašal in v pošastnem krakanju so izginili za griči laškimi … (…)

Nazaj grede smo hoteli kreniti čez Kredarico. Zamudili bi se s tem dobro uro in ker nas je v Aleksandrovem domu že čakalo kosilo, smo svojo namero opustili. Ob ½ 4^h smo krenili od Aleks. doma in bili ob 7^h doma.

Ko smo vstopili v kočo pri trigl. jezerih, zagledam na svoje veliko začudenje Vladkota. Pričakoval sem ga prejšnji večer, a sem čisto pozabil, da sva se dogovorila za četrtek zvečer in da sem mu tako tudi pisal. Živel sem vse dni v prepričanju, da pride v sredo zvečer in v pričakovanju, da pojdemo v četrtek na Triglav, da niti pomislil nisem, da sem se vštel, ko ga v sredo ni bilo. Sicer je pa dobro, da smo šli včeraj na Triglav, danes bi imeli slabo pot in tudi Vladko ne

[10] **Aleksandrov dom**: današnja Planika, prvotno Koča Marije Terezije.

Dvojno jezero

bi mogel hoditi, ker mu je čevelj ožuljil nogo. – Če bo jutri mogel hoditi in če bo lepo vreme, pojdeva na Triglav. Namen sem imel iti v soboto popoldne odtod in prenočiti v hotelu Zlatorogu, v nedeljo zjutraj pa odpotovati v Ljubljano. Zdaj ostanem z Vladkom tukaj gori še do ponedeljka ali torka.

Danes ves dan počivamo in pospravljamo po svoji koči. Tovariš Šlebinger je opoldne odšel nazaj v Ljubljano, zdaj pa se odpravlja domov tovarišica Gunde. Za nocoj ali jutri pričakujemo novih tovarišev ali tovarišic.

Koča pri Trigl. jezerih, v soboto 3. avgusta 1929

Sinoči je močno treskalo in deževalo, danes je mračno in megleno. Nikamor se nam ni ljubilo iti in ves dopoldan smo ležali. Silno si želim vročega planinskega solnca, da bi se kopal v jezeru in solnčil. Odkar sem tukaj, je bil samo en dan res solnčen. Zelo dobro se počutim na svežem gorskem zraku. Radi neprestanega gibanja po čistem zraku sem dobil sijajen apetit in izredno mi tekne priprosta hrana, ki si jo sami kuhamo. Pravi komunisti smo. Skupno porabimo vse, kar je kdo prinesel s seboj in na skupni račun naročamo vse potrebščine. Kruh nam prinaša Martinek iz Bohinja, ki vsak dan gre iz koče čez Komarčo in prinaša hrano v kočo in pošto. Po mleko hodimo na Ovčarijo, ki je uro hoda oddaljena od koče. Za liter mleka plačamo Din 3.- in je tako dobro, da bi lahko živeli samo ob njem. Na Ovčariji je sirarna za izdelovanje sira. Lepo življenje imajo planšarji in planšarice. Sploh srečuje človek v planinah same vesele, dobrohotne ljudi, ki radi spregovore prijazno besedo in pomagajo v potrebi; ni tistih pustih, sitnih obrazov in skopih pogledov, ki jih človek srečuje v mestu. (…)

Lovska koča pri Trigl. jezerih, v nedeljo 4. avg. 1929

Davi smo odšli na Lepo špico (Špica v Lipah, 2398 m), ki je oddaljena skoraj tri ure hoda odtod. Nobene poti ni in hodili smo kar čez skalovje in grmovje v smeri proti gori. Vrh sam je precej težko dostopen. Ubogi Vladko, kako se je mučil za nami! Ni vajen tako laziti po hribih, kakor ostali, ki že več kot teden dni tukaj lazimo okrog, razen tega pa je bil oblečen v dolge hlače in obut v navadne čevlje z gumijastimi podpetniki. Prav skrbelo nas je, da bi padel in se pobil, ker pobočje je strmo in polzko in prehaja v visoke stene. Posebno na poti nazaj smo

Jaka Ortar

bili v strahu, ker smo hodili navzdol po strmem, polzkem žlebu, posutem z gruščem, ki kar spodnaša noge. Vsak padec utegne biti usoden. Krasno jutro je bilo. Okrog 9. ure smo bili na vrhu in imeli precej dober razgled. Na nasprotni (zapadni) strani pada pobočje Lepe špice skoraj navpično kakih 500 m v dolino. Vrh hriba je italijanska meja in strašno me je bolelo, ko smo gledali v Trentsko dolino, ki je ležala vsa lepa pod nami. Bistra Soča je šumela po njej in razločno smo slišali njeno otožno, a tako skrivnostno šumenje. O Soča, kako te je opeval Gregorčič in kako dobro je slutil težke dni! – Zdi se mi, da bo prerokba kmalu šla v izpolnjenje. – Daleč doli po Soški dolini se vidi, doli do Bovca, kjer se dolina razširi in kjer dobiva Soča pritok Koritnico. Preko Krna (2245 m) smo videli goriško hribovje in bolj na levo gorato čudovito zemljo istrsko. Če bi bilo popolnoma jasno, bi videli najbrž tudi prelepo Adrijo in Furlansko nižino. Proti severu se je odpiral pogled na Visoke Ture in Karavanke, na zapadu pa so se bliščali tirolski Dolomiti. Tik pod seboj smo zagledali vojaške šotore in spoznali, da gradijo vojaki iz Trente cesto proti Triglavu. Kam naj drugam služi ta cesta, če ne v strategične namene? – Kako si pripravljajo pot do novih osvojitev, mi pa držimo križem roke in jadikujemo za izgubljeno zemljó. Še navadnih kozjih stez nimamo na mejne vrhove, pa vendar vemo, kako blizu je nevarnost!

Med potjo gori in doli smo pregnali gamze, tik pod vrhom pa planinske (skalne) jerebe. Ko smo se solnčili na vrhu, je plaval nad nami planinski orel in visoko nad vrhovi izginil v megli.

Če bo nocoj jasno, odrineva z Vladkom okrog 11. ure na Triglav, sicer pa jutri zgodaj. – Tako sem že treniral, da nisem prav nič utrujen, četudi ves dan plezam po skalovju.

Lovska koča pri Trigl. jezerih, v ponedeljek 5. avg. 1929

Sinoči ob ½ 12^{h} sva odšla z Vladkom na Triglav. Nisem si mislil, da bom letos vdrugič lezel na vrh Triglava. Zvezde so krasno sijale in se utrinjale. Bil je ravno mlaj in je bilo zato vkljub jasnemu nebu premračno za hojo po belem skalovju, kjer se v mraku pot ne more ločiti od kamenite okolice. Počasi in varno sva hodila skozi dolino Trigl. jezer in srečno dospela na prelaz Hriberce. Nenadoma sva zgrešila pot in zašla v sredo planote. Nekaj časa sva iskala pot in markacijo, potem pa sva se podala kar preko planote v smeri proti vrhu Hribarce, ki vodi na

njegovi levi strani pot v Dolič. Hodila sva nekaj časa naprej in lazila preko vdolbin in gričkov, a v mraku nisva mogla prepoznati okolice in sva sčasoma začela zamenjavati vrhove. Tavala sva po planoti sem in tja in se večkrat približala markirani poti, enkrat pa jo celo prekrižala, kakor sva ugotovila nazaj grede. Po enourni blodnji, ko se je na obzorju že prikazal jutranji sij, sem se pognal še enkrat v smeri, ki sva jo imela prvotno in je bila prava, a sva jo zapustila, in našel prehod v Dolič ter kažipot. Zavriskal sem in polna veselja, da nama ni bilo treba čakati belega dne in iskati poti, sva zdrčala po grušču navzdol in se na drugi strani zaletela proti Triglavskemu pogorju. Radi tavanja po Hribercah sva zamudila solnčni vzhod, a ujela sva vendar še dovolj lepote. Ob ½ 7^h sva dosegla vrh Triglava, ki je že dolgo ves žarel v solncu. Mnogo turistov je že bilo na vrhu. Ko sva se bližala vrhu, je neki kvartet krasno zapel »Oj Triglav, moj dom« in pod grebenom potem še par lepih, globoko občutenih pesmi. Vpisala sva se v spominsko knjigo. Ko sem jo listal, sem našel v njej kot uvod v l. 1929 sledečo pesmico: »Modrost najlepša je lepota!/O, bolni svet, ki poješ pesem prašnih cest,/jaz vem za čudoviti, žlahtni cvet,/ ki vso prežene ti bolest:/Čarobni svet je to planin/in nad planinami sinjin/brezkončnih celo morje …/ in kdor zdihuje, vreden ni življenja.« Razgled se je odpiral samo proti severu in vzhodu, a ni bil čist, od zapada pa so se valile goste, mlečno bele megle in legale preko nižav; le najvišji vrhovi so štrleli iz njih. Tudi ta prikazen je vredna občudovanja. Imel sem občutek, da bi po tej megli lahko hodil od hriba do hriba, tako je bila gosta. Diven je bil pogled na Visoke Ture z belim Dreiherrnspitze. Ostala sva na vrhu skoraj poldrugo uro. Vladkotu je postalo slabo, pač radi dolge poti, ki je ni vajen, in pa ker ni nič spal in nič jedel. Ko sva prišla s Triglava v Aleksandrov dom, ki je bil ob najinem prihodu (ob 5^h) še zaprt, sva si takoj dala skuhati mnogo čaja, da sva se po naporni in dolgi nočni hoji odteščila. Potem sva se nekaj časa solnčila pred kočo. Izredno moč ima solnce v planinah in naravnost peče človeka, če se z vso močjo vpre vanj. Škoda, da sem imel vse dni tukaj tako malo solnca. Kako rad bi se bil kopal v jezeru in se solnčil! – Za kosilo sva si dala pri oskrbnici koče pripraviti pražen riž in sva se z njim dobro pokrepčala. Riž in vse drugo sva prinesla s seboj iz naše skupne zaloge. V planinskih kočah je sicer vsaka stvar tako grozno draga in nič čudnega ni, če pomislimo, s kako težavo dobivajo potrebščine iz doline in da morajo višje ležeče koče drago plačevati nosače drv (v Aleks. domu požgo baje dnevno za Din 40.- drv). Ko smo se s solnčnate trate ozirali na Triglav, smo opazili, kako so se po italijanski poti pomikali kvišku italijanski vojaki-alpini. Ves greben jih je bil poln in na gosto drug ob drugem so hodili kakor mravljinci. Vedno novi oddelki so prihajali in kar ni jih hotelo biti konec. Glasno govorjenje se je razširjalo, ko so lezli v strmino. Po moji sodbi jih je moralo biti nad 500. Baje vsako leto prihajajo gori na Triglav na manevre. Imeli so s seboj godbo in strašno je odmevalo od skal, kadar so vdarili. Kako imenitno znajo ti ljudje navdušiti svoje vojake, jim vcepiti čut samozavesti in jih prepričati o resničnosti svojih teženj! – Pravijo, da je italijanska armada največja in najbolj sijajno organizirana na vsem svetu. Šteje baje en milijon vojaštva. Vkljub svoji organizaciji in premoči jo bodo še skupili. Saj poznamo kobaridske junake! Vedno bolj pa me jezi to, kako malo se naši ljudje brigajo za svojo lastno stvar. Ko sem z vrha Triglava zaslišal godbo, me je zabolelo, da bi najraje skočil kakor zadet tiger. Ta bahavost in to izzivanje bolj dražita ko žalita.

Opoldne sva z Vladkom odrinila od Aleksandrovega doma in dospela domov ob 4^h. Tik pred domom naju je zajel močan dež, ki pa je kmalu ponehal. Frida Avanzini in Viktor Petkovšek sta z nekim botanikom berlinskega botaničnega inštituta zjutraj odšla na Planino na Kraju in v Bohinj in se še nista vrnila. Jutri dopoldne odpotujem. Jaz se peljem v Ljubljano in tam prenočim, Vladko pa se pelje samo do Kranja in prenoči tam. V sredo obiščeva oba Sabino, Vladko svojo sestrico, jaz pa dekle, svojo sestrico in svoje dete. Na prav veselo svidenje, ljubljena Sabina! Vrh Triglava sem danes poljubil Tvojo sliko in se Te spomnil s kratko molitvijo. (…) Težko zapuščam to skromno, priprosto planinsko življenje, težko planine in vesele ljudi, ki žive po njih, najtežje pa te prečudne rožice. Da bi mogel vsaj delček te skalnate, a rožnate zemlje prestaviti domov! – Težko se bom ločil celo od te naše borne lesene bajtice, vse zakajene z dimom, ki smo v njej spali na senu in z veseljem skrbeli za red in snago v njej. Posloviti se moram jutri tudi od ruskega groba, ki stoji tukaj blizu. Postavili so ga slovenski planinci v spomin ruskim žrtvam, ki so jih tukaj ustrelili. Turisti radi zahajajo na ta grob in prinašajo nanj cvetlic. Lep kraj imajo ti mučeniki za zadnji počitek. Vera Pirčeva je hodila na ta grob jokat za umrlim fantom. Jaz sem ga obiskoval poln vere in pričakovanja v prelepo življenje, ki ga bom po božji dobroti živel s Sabino.

Kapla, v torek 13. avgusta 1929

Danes teden ob ½ 12[h] sva z Vladkom odšla s planin. Pri Črnem jezeru (VII. jezero) sva srečala tovarišico Frido Avanzini in tovariša Viktorja Petkovška, ki sta z gospodom Dr. Mattfeldom[11], kustosom botaniškega vrta v Berlinu, prenočila v Zlatorogu in bila ves čas njegova gosta. Z njima je bila še neka gospodična Kaiser. Težko smo se poslovili, ker smo se tako navadili drug na drugega in na skupno življenje v planinah. Za slovo smo zapeli »najlepša je mladost« in si podali roke. Rekla sta, da ostaneta na planinah še do petka, a najbrž sta ostala še dalje časa, ker je v četrtek šel gori profesor Jesenko, kakor sem v Ljubljani izvedel. Čez strmo Komarčo sva prišla z Vladkom mimo izvira Savice, ki sva ga obiskala, ob 2[h] do hotela Zlatorog. Pot je bila prijetna, ker je bilo oblačno.

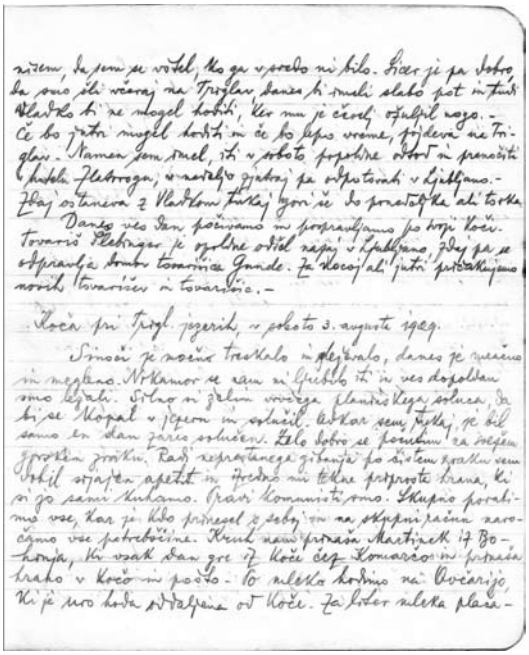

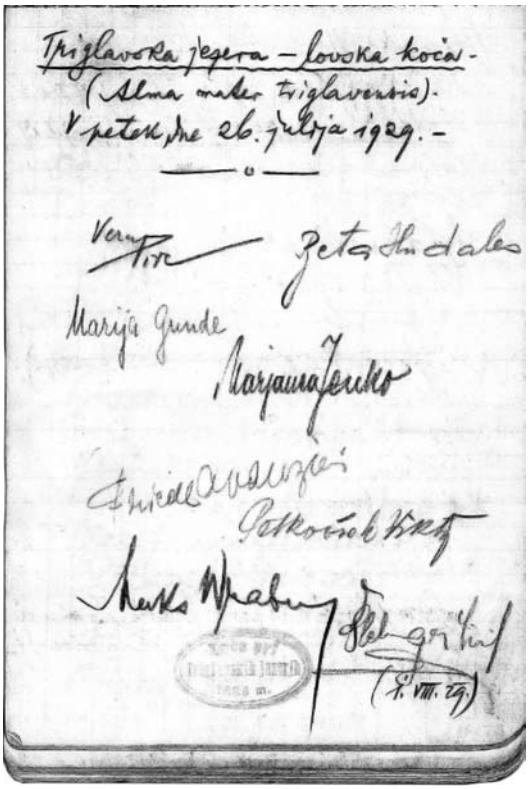

Ob stolpu vrh Triglava sva sedela

Ob stolpu vrh Triglava sva sedela
in ti si kazal mi gorá lepote,
ki Bog jih je ustvaril brez pomote,
nad nama je modrina v dalj žarela.

Nekje visoko pa je orel krožil
in spuščal se je dol prav do nižine,
nekje na sredi skalnate pečine
je gams sam o družici svoji tožil.

Zapisal v svojo knjigo sem planinsko,
kako sva gledala vrhove gorske
in daleč tam nekje ravan nižinsko.

V planinske se vrhove zdaj oziram,
spomine vse, ki sem jih v knjigo pisal,
pa zdaj na stara leta sam prebiram.

Vinko Hrovatič

[11] **Johannes Mattfeld** (1895–1951) je bil nemški botanik, pisec monografije o črvinkah (*Minuartia*).

Drugačna oprema, drugačne poti

Vojsko v minulih časih

✍ in 📷 Olga Kolenc

Vedno znova sem navdušena ob pogledu na sodobno športno, predvsem pa gorniško opremo: materiale, ki so vse bolj vzdržljivi, lahkotni, da dihajo, se sušijo, živijo z nami … Premami me, da kupim nekaj, kar že imam in česar sploh ne potrebujem … Zanese me, moj ego hitro pobrska po spominih in najde opravičilo – zgodbo, kot je ta …

Vojskarsko planoto, kjer sem se rodila in preživela zgodnjo mladost, sem že večkrat opisala; zdaj pa bi rada dodala še nekaj posebnih, neponovljivih poti. Kadar začnem takšno pripoved, se počutim kot stara nona, nona, ki še komaj poveže v šopek svoje mlade spomine. Pa nisem ne eno ne drugo; le dobra štiri desetletja so minila od teh resničnih belih pravljic s srečnim koncem, ki so mi dale neizbrisen pečat. Moje prve prave zimske ture, dolge petnajst kilometrov in več, so se takrat dogajale povsem po sili razmer. In če živiš na planini, se ti v bistvu vse obrne na glavo – najprej spust v dolino, nato vzpon na izhodišče.

Živeti na planoti

»V Štrangelu žvižga sever, jutri bo sneg,« je rekel ata, ko sta z mamo zaskrbljena in premočena, v starih, obrabljenih suknjičih, pospravljala še zadnje stvari pod streho. Na tisoč in eno stvar sta morala misliti pred snegom. Prihajajoči mraz je vdiral v staro, kamnito hišo z vseh strani. Zadelati sta morala vsa slabo tesnjena vrata in okna v hlevu, izpostavljene vodne cevi ter dodatno podpreti kakšen sumljiv star tram. Ata je imel ponovno prav tudi brez napovedi, ki je po novem že prihajala po radijskih valovih.

Ponoči sta vihar in dež ponehala, nastala je zlovešča tišina. Ata je vedno nemirno spal, zato je tudi brez luči točno vedel, kdaj je dež prešel v sneg. Zjutraj nas je zbudila nenavadna svetloba. Sneg ... povsod ena sama belina, pokrajina je dobila novo preobleko in za prebivalce planote je nastopil prav poseben čas. Naenkrat je bilo vse neznansko daleč; narava je bila mrtva, počivala je globoko pod snegom. Nastopila je splošna omejenost gibanja. Velike, zasnežene razdalje v polletni zimi, na več kot tisoč metrov visoki planoti, so ljudje premagovali s preprosto, doma izdelano zimsko opremo.

Gazi

Ne le pot do mesta, tudi pot do samega centra vasi – do trgovine, šole in cerkve – je naenkrat postala zelo naporna in dolga. Otroci smo se veselili smučanja in sankanja, s podstrešja smo privlekli smuči in preverili, ali bodo še zdržale novo sezono. Če je bilo svežega snega le preveč, kakšen dan tudi v šolo ni bilo treba, a za ta izostanek je bil potreben tehten jutranji premislek. Včasih se je zgodilo, da so prišli k

Vzhodni del Vojskarske planote s pogledom na Julijce

pouku otroci, ki so bili od šole oddaljeni tudi po več kot uro hoda, tisti bližji pa so ostali doma. Moja dva kilometra sta predstavljala zlato sredino. Tako sem sleherno jutro vstala; tja do pol metra nove odeje na kopna tla ali na staro, trdo snežno podlago je bilo še povsem sprejemljivo. Po visokem, sveže zapadlem snegu pa se je bilo tudi na smučeh ali krmpljih zelo težko premikati. Zgodilo se je, da sem na poti v šolo ostala v prvem večjem zametu na naši Ravni. Zasuta do pasu sem se komaj izvlekla iz snežne gmote ter se premočena in premražena vrnila domov. Sneg mi je zlezel za vrat, v neprimerno obutev, za pas, roka-

vice. Rokavi suknjiča, sešitega iz navadnega blaga, so se pri naporu povlekli nazaj in iznad rokavic je pokukal velik del razgaljenih rok. Ob takih situacijah me je vselej skrbelo, kako bom v šoli utemeljila upravičeni zaostanek.

Ob knjige in zvezke sem zatlačila kos kruha in majhno, dvodecilitrsko stekleničko s pravkar kuhanim čajem ter se zapodila v jutranji polmrak. Moja gaz je bila navadno do prvega ovinka v Rajdi, kjer sem se priključila sveže pregaženi poti iz Ogalc. Večkrat pa se je zgodilo, da sem morala gaziti celec vse do Tomaža ali Krpcije. Drugi del poti se zložno dviga proti centru vasi; gaženje ali pot na smučeh sta poleg težke šolske torbe na hrbtu postala precej naporna zaradi »štamfanja« v svežem snegu. Po eni strani pregreti, po drugi pa prezebli smo se prerivali okoli majhne lončene peči, ki je le počasi oddajala toploto. Navadno smo se le malo manj mokri, kot smo prišli v razred, tudi vrnili domov. Hlače so se odtalile in včasih se je kar malce kadilo izpod klopi. Skrbno zaprt čaj, vedno postavljen v navpični položaj, se je že zdavnaj ohladil. Zaradi pretirane skrbi, da se mi ne bi razlil med zvezke, sem nekajkrat tako močno privila pokrovček, da ga nisem mogla odpreti. Ostala sem brez čaja, pokrovček pa mi je po vrnitvi domov odvil šele ata.

Okoli novega leta se je navadno začelo zares; kovinsko sivo nebo se je počasi spuščalo proti tlom; z vetrom je vztrajno in po malem snežilo. Kmetje so vpregli konje in z njimi vlekli hlode in celo kak domač plug, za katerim je prav kmalu nastala lepo uhojena steza. Ko pa je bilo snega že preko metra, so nam ostali samo še smuči in krmplji. Prvi, ki je zjutraj tako ali drugače zagazil v celec, je povsem avtomatično vedel, kje mora nadelati gaz. Prav tistemu, ki je moral zjutraj prvi na pot, je bilo najtežje, vsakemu naslednjemu je bilo že lažje. Več kot je bilo na enem koncu planote ljudi, prej se je pot uhodila. Na pamet smo vedeli, kje so zameti, kje je podlaga spihana in zato plast snega najtanjša. Narava ni kaj dosti spreminjala svojih navad, zamete je vedno ustvarjala na istih mestih. Že po prvem smo vedeli, kako veliki so vsi naslednji. Pot v Krpcijski rajdi je bila vedno povsem zabrisana; sneg se je na tako izpostavljenih mestih ponavadi obdržal še v prve dni maja. Trajalo je vsaj nekaj dni, da smo poti za silo uhodili, takrat pa nam je rado kot za stavo nasulo novega. Smuči so tako v tem delu zime postale edino in najboljše transportno sredstvo. Tovrstna hoja je včasih trajala tudi po mesec dni. Šele ko so pot dodatno utrdili s krmplji, je prosto vzdržala človeško težo. Še naprej pa je bilo praktično hoditi na smučeh; spust z njimi od šole do Krpcije mi je precej skrajšal pot.

Smučine

Ata je poskrbel, da je bilo pri hiši vedno dovolj parov smuči, krmpljev in palic. Že med letom si je odžagal primerno deblo, ki se je moralo zelo dolgo in temeljito sušiti. Les je bil zelo načrtno izbran, po starih zakonitostih. Za vezi je uporabil ostanke starega usnja, iz katerega je izrezal pasove, jih pritrdil z žebljički in smučke so bile nared. Ker pa so pasovi pogosto odstopali od podlage, sem se popravila lotevala kar sama. Dobra je bila tudi vsaka močnejša vrvica. Največji problem je nastal, če mi je na poti v šolo popustil glavni jermen, ki je držal prednji del stopala. Če je popustil jermen okoli pete,

je po ravnem še nekako šlo. Čizma je predvsem pri hoji v klanec drsela iz edine opore in hitro sem se znašla v snegu. Z eno nogo, fiksno pritrjeno na smučki, z drugo pa v snegu do zadnje plati sem bila včasih v nezavidljivem položaju. Sledilo je kar nekaj truda, da sem po eni sami smučki le »pridrsala« do doma. Druga, s potrgano vezjo, je prevzela vlogo opore v svežem, globoko predirajočem se snegu. V enem samem aktivnem popoldnevu takšnega smučanja smo morali preobleči vse, kar smo imeli. Potem je bil končno mir! Pri minus 15 stopinjah je obleka iz navadne tkanine kaj hitro zmrznila na nas. Že povsem otrplih okončin, ko prstov na rokah in nogah ni bilo več čutiti, predvsem pa lačni smo se s temo le priklatili domov.

Če je v največjem snegu zmanjkalo osnovnih živil, si je ata oprtal nahrbtnik, navezal svoje velike lesene smuči in vzel v roke dolgo leseno palico, ki je delovala kot krmilo. Na glavo je poveznil še kučmo in se odpravil proti trgovini na Vojskem. Ker se je mučna pot v celcu v eno smer zavlekla uro ali več, pa še počival je v takratnem planinskem domu Rudar, je trajalo kar nekaj ur, da se je vrnil. Mračilo se je že, ko sem skozi bele zavese snega, s katerimi se je igrala burja, le zagledala, kako se temna, malce skljucena postava čisto počasi pomika čez Ravan. Takoj sem vedela, da je to on; ta dan namreč razen njega po Logu še nihče ni hodil. S svojo veliko leseno palico se je z vso močjo upiral v sveži celec in se pod dodatno težo nahrbtnika še bolj pogrezal vanj. O poti, ki jo je pregazil dopoldne, ni bilo več sledu. Atova postava se je čisto počasi približevala lipi ob hiši, kjer ga je čakal še poslednji zamet.

Zima je dosegla svoj vrhunec; s strahom smo gledali v nebo in se bali nove snežne pošiljke. Včasih so spreminjajoče temperature oplemenitile snežno podlago do te meje, da je bila ponekod trda kot beton, sploh, če je poleg vsega prišla vmes še krajša odjuga z dežjem. Takšna, z vodo napita podlaga je ponovno zamrznila, sledila je poledica. Prosta hoja je bila varna šele ob zadostni količini novozapadlega snega. Dež je sproti zmrzoval in hoja je bila možna samo še z enostavnimi, doma izdelanimi derezami na dve konici.

Po vsakem večjem sneženju smo se prebudili v povsem spremenjeno pokrajino. Zgodilo se je, da je neprekinjeno snežilo več dni in noči. Jutranji prihod v kuhinjo je bil novo presenečenje; vstopili smo v povsem zatemnjen prostor.

»Poglejte, koliko snega!« je navadno izustil prvi, ki je odprl kuhinjska vrata.

Moje originalne, doma izdelane sani
Krmplji in dereze, nepogrešljiva dela takratne zimske opreme
(lastnik Zmago Šuligoj - Vojsko)

»Sem vedel!« je rekel ata in to je bilo vse. Zima je bila sestavni del našega življenja. Ata je že par dni prej slutil, da ga bo znova nasulo. Pogosteje kot ponavadi si je na peči »poravnaval« hrbet in tožil o bolečinah.

»Ne vem, kako bom kidal!«

Na plečih so se mu nabirala leta. Streha je pod težo snega od časa do časa zlovešče zaškripala. Ker je zgornja stran hiše prislonjena v breg v višini kuhinje, približno dva metra in pol visoko, je sneg popolnoma zasul kuhinjski okni in vhodna vrata. Samo na zgornji tretjini okenskih stekel – pri desnem oknu, kjer je v zametu nastal nekakšen kložast predah – se je videl košček neba, od koder je sililo nekaj svetlobe. Ata, zahomotan v stare suknjiče in s poveznjeno kučmo na glavi, se je lotil dela. Najprej se je prebil

do kuhinjskih oken; bleda svetloba je premagala občutek klavstrofobije. Celo dopoldne je trajalo, da je za silo očistil dvorišče, nato ga je čakalo kidanje vse do drvarnice. Vmes je od časa do časa prišel na kavo, ki je bila pripravljena v lončku ob štedilniku, si z velikim robcem brisal nos in oči ter se šel svoj značilni monolog o zimskem trpljenju. Ponavadi ga je zaključil šele s skrajno neresno idejo, da se bo izselil iz teh krajev. Ko je delo opravil, je popolnoma izmučen izginil na peč.

Zimska tura do zobozdravnika

S prvim večjim snegom so se končale tudi poti v mesto. Opravke, razen res nujnih, smo prenesli na ugodnejši čas. Pot do Idrije in nazaj je v takih pogojih predstavljala pravi podvig – danes bi mu rekli zimska tura, ki pa je bila takrat ne le brez prave opreme, temveč tudi brez pravih zimskih oblačil. Plazovi so povsem zabrisali ozko makadamsko pot, zarezano v strma in izpostavljena pobočja pod planoto. Navadne hlače in plašči iz malo močnejšega bombažnega blaga ter takratna obutev so v predirajočem se snegu srkali vase mokroto kot pivnik. Čizme je zamakalo tako s spodnje kot tudi z zgornje strani. Če se model ni dovolj tesno prilegal nogi, se je med hojo sneg zagozdil okoli gležnjev, v nasprotnem primeru pa se je nabral na nogavicah ali hlačah nad njimi, tako da je v vsakem primeru zeblo v noge, včasih do bolečin. Hlače so bile kmalu premočene vse do kolen in še čez, če pa je bil pri tem še hud mraz, so nam dobesedno zmrznile na »riti«. Gube na hlačah so bile po dolgi hoji videti kakor raztegnjen meh harmonike, in če bi jih hoteli na silo očistiti, bi lahko počila zmrznjena bombažna tkanina. Niti sanjalo se nam ni o gamašah, o nepremočljivi športni opremi, ki si jo danes nadenemo že za navaden mestni sprehod.

Štela sem kakih sedem, morda osem let; slabemu vremenu navkljub sva se s pet let starejšo sestro Mileno odpravili k zobozdravniku v petnajst kilometrov oddaljeno Idrijo. Megla, ki jo je sredi zime prignalo nekje iz dolin, je že več dni ležala nad planoto, vidljivost se je skrajšala na nekaj metrov. Na gole veje se je začela nabirati vlaga in zacvetelo je ivje. Najprej je bilo videti, kot da bi vejice posuli z mletim sladkorjem, nato pa so se te čudovite mojstrovine večale iz dneva v dan. Okrasje je bilo včasih dolgo tudi po več deset centimetrov, na koncu je prehajalo v enakomerne rese. Če je zapihal veter, se je zganila celotna masa na drevju; drevo je zaškrtalo pod snežnim okovjem, pokadilo se je, pri tem pa se je nekaj vej osvobodilo izpod hladnega objema. Včasih so se ob drgnjenju preobloženih vej iz gozda širili prav posebni, malce zlovešči enakomerni zvoki, včasih je iznenada počilo. Slaba vidljivost je samo še stopnjevala občutek groteske; utrjena smučina je bila edina otipljiva možnost, ki je vodila v topel in varen dom. Gorje, če je na takšno oblogo prišla nova pošiljka snega, polom dreves je bil neizbežen.

Na ravninskem delu poti in ob dnevni svetobi je še nekako šlo, ob spustu pod Kočevšem pa so me na narti začeli tiščati trdi, okorni čizmi. Širokega usnjenega jezika, ki je služil preklopu, ni bilo več mogoče sprostiti. Z neprepogljivimi, debelimi podplati so bili kot nekakšen kalup. Trdo usnje je bilo videti kot kovina; nosila sem jih za sestro, ona pa kdove za kom. Bolečina je postajala neznosna in Milena je kmalu opazila moje šepanje. Ob pogledu na njen zaskrbljeni obraz sem ji nazadnje le morala priznati, da ne vem, ali bom zmogla tako dolgo pot do doma. Nekako sem prišepala v mesto; z razbijajočim srcem sva se vzpenjali po stopnicah v čakalnico. Značilni vonj nama je še stopnjeval adrenalin v krvi. Ozek, majhen prostor je bil že poln otrok. Ker nama je bilo že po obleki videti, da prihajava iz hribov, so nama dečki začeli nagajati. Na srečo je bil zobozdravnik razumevajoč, vedel je, od kod prihajava, zato sva bili vedno prvi na vrsti.

Dan je bil kratek, in preden sva bili obe nared – jaz brez še enega mlečnega zoba –, se je že mračilo. V Nikovi, na prvi tretjini poti, pa se je mrak povsem zgostil. Čeprav sva bili že od malega navajeni vsega, naju je bilo teme v gozdu neizmerno strah. Pravljice in resnične zgodbe, ki so nam jih ob večerih pripovedovali na peči, so na takih poteh postale resničnost. Prišli sva že precej visoko, na drugo tretjino poti, pod Kočevše. Molčali sva, najina čutila so

gore-ljudje
.net

budna tipala na vse strani. Naenkrat zagledam na zgornji strani ceste medveda. Očitno ga je zagledala tudi Milena, saj me je prijela za roko; brez besed sva za trenutek upočasnili, nato pa pospešili korak. Pot domov je bila samo ena, ta pa je vodila naravnost mimo črne, strašljive gmote. Nad njo in pod njo so se širila strma, z globokim snegom prekrita zarasla pobočja. Srce se nama je dvignilo do grla, razbijalo je v ušesih. Obe sva videli isto, a na srečo je iz snega molela le črna, okopnela skala. Kljub soočenju z navideznim strahom sva se ustavili šele za naslednjim ovinkom.

V Kočevšu strmina popusti, planota se položi. Ostala je še zadnja tretjina poti. Ko je za prvim ovinkom izginila svetloba svetilke, ki je gorela pred hišo, sva se znašli v popolni temi. V poraščenem, zatišnem delu je še nekako šlo, potem pa je začelo vse močneje pihati. Veter je vrtinčil meglo, prenašal suh pršič in delal zamete. Pot pred nama je počasi izginjala; droben pramen svetlobe, ki ga je oddajala najina stara in že izrabljena baterija, je počasi ugašal. Tri redke hiše in izpostavljen Gnezdov grič, preko katerega pelje v travnato strmal nadelana pot, so nama postali edini vodniki. Tudi skozi gozd proti Kolu je bila še razmeroma vidna; ko pa sva prispeli na Trahovo ravan, sva se znašli sredi velikih, kložastih zametov. Nemočni sva obstali; sneg nama je z vetrom bičal obraz, silil za vrat, med zapestja golih, premrlih rok, kjer so se končale rokavice. Nemočna sem se stisnila k sestri in nagonsko čutila njen strah. Samo naprej, proti domu, je bila najina skupna odločitev. Gosta megla je segala do tal; zagazili sva v celec, se pogrezali vanj in sledili občutku – samo naravnost, kajti na levo in desno se je razprostiral gost smrekov gozd. Vedeli sva, da prej kot v pol ure, če ne zaideva, v teh razmerah ne bova prišli na Vojsko. Od vasi pa naju je čakala še dva kilometra dolga, prav tako zasnežena pot do doma. Strah in utrujenost sta se samo še stopnjevala, iz popolne teme se je počasi prikradel obup. Čas se je vlekel v neskončnost; v divjem plesu v otroški glavici ni bilo časa za misli. Naenkrat sva v daljavi zaslišali klice. Iz teme se je kmalu izluščil pramen svetlobe; šele ko smo bili že čisto blizu, sva zagledali našega ata, ki nama je z leščerbo v roki prihajal naproti.

V mesto s sanmi

Kadar je bila pot uhojena, kasneje pa nekajkrat na zimo do centra vasi tudi že preorana, je bilo povsem drugače. Nahrbtnik, v katerem sva z mamo v mesto tovorili maslo, sva dali kar na sani. Izpod Kočevša, kjer se začne strmina, ga je mama ponovno oprtala na ramena in pričelo se je sankanje. Pot se vseskozi spušča in tako sva se sankali skoraj vse do prve ravnine pri Bevku, ki je že povsem blizu naselja. Mama je sedela za menoj na ozko odmerjeni deščici in med zaviranjem v največji strmini vožnjo tudi glasno komentirala. Ko je bilo zanjo le prehudo, je izstopila, sama pa sem se odsankala in jo počakala na prvem položnejšem delu. Pot se nama je tako precej skrajšala, ne vem pa, koliko je bilo mami udobno v krilu. Ženske namreč takrat še niso nosile dolgih hlač. Tako se je mama v globokem snegu podala na nujno pot do vasi, v krilu tudi na smučeh. Imela je svoje smuči; naredil ji jih je kdo drug kot naš ata. Zelo se je bala, da ji jih ne bi otroci vzeli in zlomili, bile so del njene nujne zimske opreme. Nazaj grede so sani ponovno postale transportno sredstvo; nanje sva naložili v mestu nakupljeno robo.

To je le nekaj originalnih kamenčkov iz mozaika z vsakodnevnih zimskih poti na Vojskarski planoti okoli leta 1960. Čas se spreminja in mi z njim; tudi zime niso več to, kar so bile, in mi postajamo vse bolj mehkužni.

Na planini Za Črno goro je stala Malnarjeva koča

Spomin na pozabljeno kočo

✍ Olga Zgaga

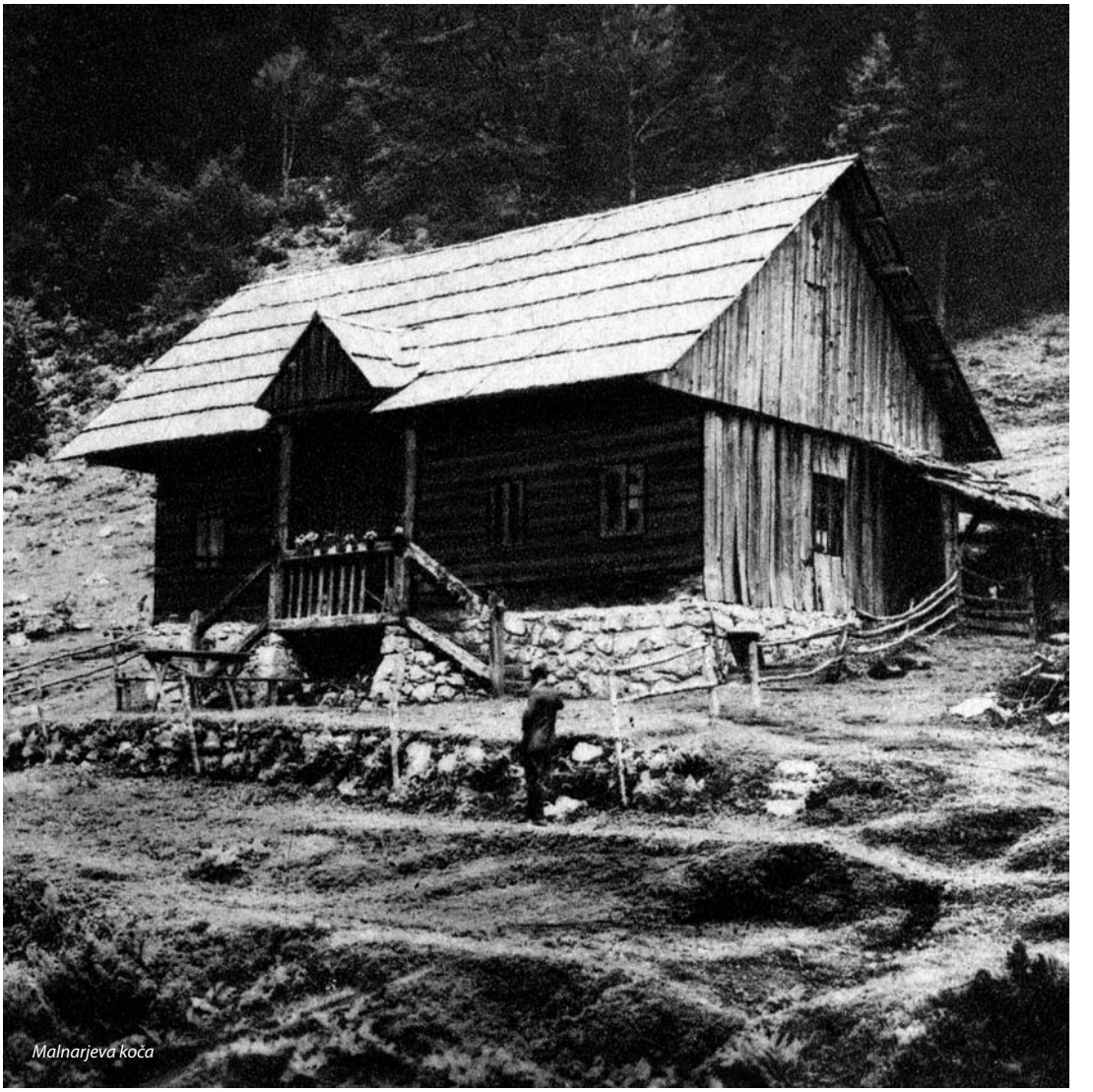

Malnarjeva koča

Prve nemške planinske koče pri nas

Do leta 1894 so v slovenskih gorah stale le nemške planinske koče. Leta 1862 je namreč nastala Avstrijska planinska zveza (ÖAV), prva planinska organizacija v Evropi, leta 1869 pa še Nemška planinska zveza (DAV). Leta 1874 sta se združili v Nemško in avstrijsko planinsko zvezo (DÖAV). Sprva so člani te zveze na našem ozemlju le občudovali lepote planinskega sveta, po letu 1890 pa so ob izdatni finančni pomoči Kranjske hranilnice začeli graditi nemške koče, nadelovati in nemško označevati planinske poti. V kočah so imeli prednost nemški planinci.

Leta 1869 je bil na Dunaju ustanovljen Slovencem prijaznejši Avstrijski turistovski klub (ÖTK), ki je deloval v manjših krajih in spodbujal zanimanje za turizem v gorah. Do leta 1886 je na ozemlju današnje Slovenije nastalo šest sekcij kluba, na Hrvaškem pa dve.

Blejska sekcija tega kluba je leta 1885 na planini Za Črno goro pod Črno prstjo (domačini ji pravijo Ravenska ali Rauharska planina) postavila kočo, imenovano Mallnerhütte. Na tej 1302 metrov visoki planini so pasli živino kmetje iz vasi Ravne v Bohinju, združeni v Ravensko pašno skupnost. Glavni sponzor pri izgradnji koče je bil blejski hotelir Jochann Mallner.

Kdo je bil Jochann Mallner?

Nemška družina Mallner se je na Bled preselila iz Ljubljane. V letih 1843-1845 je postavila enega prvih sodobnih hotelov na Bledu, leta 1859 pa je Andrej Mallner na mestu današnjega Hotela Park zgradil Hotel Mallner. Ko je Andrej Mallner postal upravitelj gozdov pri Kranjski industrijski družbi na Jesenicah, je s hotelirstvom nadaljeval njegov podjetni brat Jochann. Nekaj časa je bil celo blejski župan, več let član znane blejske Zdraviliške komisije in prvi načelnik novoustanovljenega gasilskega društva. Njegov hotel s čudovito lego skoraj tik ob obali jezera je imel štirideset sob, kavarno, čitalnico, sobo za igre, urejene vrtove in teraso nad jezerom. Na plošči na pročelju je pisalo, da je 13. julija 1883 v njem prebival sam cesar Franc Jožef.

Jochann Mallner je bil tudi zakupnik lovišča v Bohinju. Morda se mu je prav na njegovih lovskih poteh v bohinjskih gorah utrnila misel, da na planini Za Črno goro postavi planinsko kočo. Odprli so jo 27. julija 1885. Stala je na kotanjasti planini brez pravega razgleda. Imela je kamnite temelje, sicer je bila v celoti lesena. Le kakih sto metrov od nje je izviral dober studenec. Okoli nje je bilo polno pastirskih staj, tako da je bilo čez poletje življenje na planini zelo živahno.

S postavitvijo Mallnerjeve koče je naraslo zanimanje za obisk bohinjskih gora, posebno Črne prsti in Rodice. Planinske poti še niso bile označene, vendar hoja ni bila težavna, saj je bilo povsod polno shojenih stez. Šele leta 1904 je Cerkljanska podružnica SPD markirala pot iz Podbrda na Črno prst, leta 1906 pa je SPD nadelalo pot s Črne prsti do Rodice.

Leta 1894 je SPD kot protiutež Mallnerjevi nemški koči na sosednji planini Za Liscem postavilo prvo slovensko planinsko postojanko Orožnovo kočo.

Leta 1905, ob dvajsetletnici postavitve koče, smo celo v Planinskem vestniku zasledili drobno vest, da namerava ÖTK kočo popraviti.

Med prvo svetovno vojno in po njej

Razpad Avstro-Ogrske po prvi svetovni vojni je prinesel velike spremembe tudi v DÖAV. Postojanke na našem ozemlju so na osnovi odredbe z dne 3. 12. 1918 prišle pod sekvester oziroma nadzor. Nadzornik je bil Makso Hrovatin. Ob predaji 18. 4. 1919 je bilo ugotovljeno, da so skoraj vse koče v slabem stanju in popolnoma izropane. Sklenili so jih popraviti, vendar so kmalu uvideli nesmiselnost sklepa, saj DÖAV ni bil zmožen plačati popravil. Nadzornik je predlagal, da bi SPD vzelo koče v enoletno oskrbo, vendar SPD ni imelo denarja za takojšnje obnove. Po temeljitem premisleku je SPD predlagalo odkup koč. DÖAV ni imel drugega izhoda, kot da je ponudbo sprejel. Vrhovna sekvestracijska oblast za Slovenijo je 7. 9. 1919 po odobritvi Ministrstva za trgovino in industrijo na osnovi ocenitve objektov in inventarja izdelala kupne pogodbe. SPD je koče prevzelo 15. 9. 1919. Kupnino za 13 planinskih koč je v celoti plačalo v gotovini do leta 1922. Edino Češko kočo je dobilo s prepustitvijo. Vse koče so poimenovali s slovenskimi imeni.

Leta 1924 je SPD od ÖTK kupilo še stolp na Donački gori in Mallnerjevo kočo, ki jo je preimenovalo v Malnarjevo kočo. V času odkupa je bila v izredno slabem stanju, tako da jo je moralo SPD v naslednjem letu urediti popolnoma na novo.

Koča se je po prvi vojni znašla na robu krivično začrtane rapalske meje. Planinci so se morali prilagajati novim pravilom na obmejnem območju. Že leta 1921 jih je SPD opozarjalo na »nove granične čete«, ki so zatirale tihotapstvo. Leta 1922 je Pokrajinska uprava za Slovenijo dovoljevala obisk obmejnih krajev le s posebnimi izkaznicami, kar se je še zaostrilo po sprejetju »Sporazuma o turistovskem

Mladina pri Malnarjevi koči

iz domačega arhiva Cveta Zgaga

prometu v obmejnih pasovih«, ki je bil podpisan 20. julija 1925 v Nettunu. Sicer je zaživel šele leta 1930, dopolnjen z določbami jugoslovansko-italijanske komisije v Opatiji.

Domačini iz krajev pod Črno prstjo in Koblo na primorski strani pravijo, da so graničarji tudi v času italijanske zasedbe dovolili mladini preko meje k Malnarjevi koči, kjer je bil ob nedeljah pogosto ples. Srečevali so se z bohinjsko mladino in obujali spomine na »svobodne« čase, ko so se z vriski pozdravljali iz senožeti v senožet, ko so kosili in sušili seno do vrhov gora, po katerih je sedaj tekla meja. Pogosto so se tudi vojaki graničarji udeleževali teh veselic in se z mladino tudi fotografirali. Stari Bačarji so se spominjali koče: »Ja, ja, tja smo hodili po vino!«

Obisk v Malnarjevi koči

Leta 1923 smo v PV zasledili hudomušen zapis vesele družbe z obiska v Malnarjevi koči:

»Luštno je bilo v prijazni sobici Malnarjeve koče! Prišli so turisti Primorci čez italijansko mejo, mi pa od svoje strani. Veseli pozdravi, živi govori, živahno pripovedovanje, končno – kajpada – šaljivke! …« Obiskovalci se zaradi slabega stanja koče, saj jo je SPD obnovilo šele leta 1925, niso kaj posebej obremenjevali, ker jim je prijetno druženje očitno pomenilo mnogo več.

Tudi po obnovi najbrž ni bilo v njej posebnega udobja, saj je Boris Zarnik v spisu »Prvič na Triglav« (PV, 1944) omenil, da so bili v koči leta 1928 leseni pogradi s trdimi žimnatimi blazinami in navadnimi konjskimi pokrivačami. Celo noč se je vrtel *»kot prašiček na ražnju«,* ker so ga zaradi trdega ležišča bolele vse kosti. Koča je imela dvanajst ležišč.

Izbrskali smo nekaj podatkov o obisku v Malnarjevi koči

Leta 1930 je SPD izgubilo ugodnost polovičnih cen voznih kart za planince na železnici, pa tudi vozni redi vlakov za Bohinj in Kranjsko Goro so bili neugodni. Že sicer slabo obiskana Malnarjeva koča je to izgubo še posebej občutila. Z velikimi napori je SPD le doseglo skupinske popuste na železnici in vožnjo turističnih vlakov še po 15. septembru.

Leta 1923 je bil gospodar Orožnove in Malnarjeve koče Makso Hrovatin, leta 1924 pa je prav tako v obeh kočah gospodaril Dominik Žvokelj. Leta 1933 je bila oskrbnica Metka Žen. Domačini z Bače pri Podbrdu pa pravijo, da je bila nekaj let oskrbnica in kuharica domačinka Štefanja Mavri-Enderlova.

Nove planinske poti v okolici koče

Zaradi novonastale meje so leta 1928 v bližnji okolici Malnarjeve koče zgradili novo pot od graničarske postaje po jugoslovanski strani na vrh Črne prsti. Leta 1930 so na novo markirali pot iz Bohinjske Bistrice do Malnarjeve koče in do Orožnove koče ter postavili kažipotne tablice.

iz domačega arhiva Cveta Zgaga

Po grebenih ob državni meji so leta 1933 prvič markirali planinsko pot od Krekove do Malnarjeve koče. Na novo postavljeni Skalaški dom na Voglu je olajšal obhod celega venca Julijskih Alp od Triglava do Črne prsti in doprinesel nekaj več obiska tudi Malnarjevi in Orožnovi koči.

Leta 1937 in 1938 je vojaška mejna uprava s strokovno in finančno pomočjo SPD gradila jahalno pot od Črne prsti do Triglavskih jezer, seveda v dovoljeni razdalji od državne meje.

Gradbeni nadzorni odbor, ustanovljen leta 1931 pri gradbenem odseku SPD, je leta 1934 ugotovil zelo slabo stanje Malnarjeve koče. Večino lesa v spodnjem delu je namreč napadla goba. Zaradi majhnega zanimanja planincev za kočo so sklenili, da nove na tem mestu ne bodo gradili.

Letni dohodek v Malnarjevi koči je bil majhen. Primerjava z dohodkom v Orožnovi koči:

- leta 1931 160,50 DIN – v Orožnovi koči 1.526,50 DIN;
- leta 1933 141,25 DIN – v Orožnovi 544,40 DIN;
- leta 1934 479,10 DIN – v Orožnovi 1.155,95 DIN.

Do leta 1926 je bila Malnarjeva koča odprta od 28. junija do 1. septembra, od leta 1927 do 1931 pa od 28. junija do 1. oktobra. Leta 1932 je SPD za vse koče potrdilo odprtost do konca oktobra, vsaj ob sobotah in nedeljah.

Na občnem zboru za leto 1934 je SPD obravnavalo slab obisk v obrobnih kočah bohinjskega gorovja. »*Nerazumljivo, kako planinci zanemarjajo te lepe planine,*« so zapisali. Orožnova koča je imela tega leta 290 obiskovalcev in je bila med kočami na 52. mestu, Malnarjeva pa 236 in je bila na 54. mestu.

Počitniške kolonije mladinskega odseka SPD

Malnarjevo kočo bi po vsej verjetnosti kmalu po letu 1934 zaprli, če ne bi tega leta SPD pričelo akcije vključevanja mladih v planinsko organizacijo. Pri Počitniški zvezi in pri Akademski počitniški zvezi v Ljubljani je doseglo ustanovitev posebnega planinskega odseka, ki je bil hkrati mladinski odsek SPD. Tako je v svoje vrste pridobilo dijake in študente. Vsak član je dobil izkaznico, s plačilom članarine pa je bil oproščen reševalnega prispevka in vstopnine v planinske koče. Prizadevno so v svoje vrste pridobivali tudi obrtno, trgovsko, delavsko in kmečko mladino. Članarino so porabili izključno za delovanje mladinskega odseka.

Na seji širšega osrednjega odbora SPD 2. aprila 1935 so med drugim sklenili, da bo SPD »prepustilo Krekovo kočo na Ratitovcu in Malnarjevo kočo na Črni prsti za počitniške kolonije članov mladinskega odseka«. Nisem zasledila podatka, da bi v Krekovi koči kolonije resnično bile, Malnarjeva koča pa je v prihodnjih poletjih oživela prav zaradi njih.

Že poleti 1935 je od 20. julija do 10. avgusta v njej bivala prva planinska počitniška kolonija pod vodstvom prizadevnega profesorja Svetozarja Jankovića. Udeležilo se je je 25 mladincev, starih od 10 do 21 let. Financirali so jo iz članarine mladinskega odseka. Denarno in s hrano jo je podprlo tudi SPD.

Življenje v koloniji je bilo bolj podobno vojaškemu kot planinskemu. Jutranje aktivnosti je v svojem dnevniku opisal eden od udeležencev: »*Kakor bi trenil, smo na dano znamenje bili vsi na nogah in smo z brisačami v rokah tekli k bližnjemu studencu, kjer smo si s hladno planinsko vodico pregnali poslednje sledove spanca. Zatem smo 'v vojaškem paradnem koraku' odmarširali na bližnjo trato pred kočo, kjer smo pod vodstvom vodje izvajali proste vaje. Težko je popisati svečano razpoloženje, ki me je tedaj navdajalo. Kakor otroci solnca in zraka smo stali in globoko vdihavali zdravje in življenje! Končno smo, dodobra zadihani, posedli po 'obednici', to je, zasedli smo tri mize pred kočo in prvikrat zajeli tečno planinsko hrano, toplo mleko in koruzne žgance.*«

Zatem so zračili odeje in postiljali. Imeli so trojno dežurstvo: za molitev, za pospravljanje sob in za prenos hrane iz doline. Obvezno so morali prebirati planinsko literaturo in pisati dnevnike. Prav iz njih je razvidno, kakšno navdušenje nad planinstvom je živelo v teh mladeničih.

Namen kolonije je bil navdušiti mladino za planinarjenje, ob tem pa ji približati način dela planinske organizacije. Seznanjali so jo s planinsko floro in favno, učili so jo markirati planinske poti, nekatere poti so celo popravljali. Zanimiv je tudi tale zapis v PV leta 1937 (str. 184): »*Pri vsej planinski svobodi je bilo bivanje v koči sestavno, umno vojaško disciplinirano, dnevni poslovnik točno po urah urejen, izleti natančno določeni. Poleg vznožja (jezero, Savica) in gorskega obližja so kolonisti prehodili obširno pogorje preko Komne – tudi po 12 ur hoda na dan – in dalje na vrh Triglava ter nazaj čez Uskovnico. Kot – truda poln – 'odmor' so v obliki tlake ('kuluka') nadelavali ves čas neposredno pot od Malnarjeve koče do Orožnove koče.*«

Po treh tednih so se udeleženci kolonije polni novih moči vračali v Ljubljano preko Ratitovca, Železnikov in Škofje Loke.

V SPD so bili s potekom kolonije zelo zadovoljni, zato so razmišljali, da bi naslednje leto pripravili kar tri. Vedno bolj so si želeli, da bi mladinski odsek ustanovili pri SPD.

Leta 1936 so od načrtovanih treh kolonij izvedli dve, obe v Malnarjevi koči. Od 3. julija do 1. avgusta je v njej bivalo 26 fantov mladinskega odseka, od 1. do 21. avgusta pa 18 deklet pod vodstvom gospe Draganove. Leta 1937 je bila v Malnarjevi koči ena planinska kolonija deklet od 11. julija do 1. avgusta, vodil jo je profesor Avsenak.

5. novembra 1937 je SPD-ju uspelo ustanoviti lasten mladinski odsek. V njegov upravni odbor je vsak od devetih ljubljanskih srednješolskih zavodov imenoval po enega ali dva profesorja. Predsednik je bil Pavel Kunaver.

Za leto 1938 nisem našla podatka, ali so kolonijo v Malnarjevi koči organizirali ali ne. Za leto 1939 pa sem naletela na zanosen zapis udeleženca planinske kolonije, dijaka bežigrajske gimnazije Viktorja Gregorača. V njem opisuje predvsem lepote narave in gora okrog Malnarjeve koče ter vtise s pohoda na Črno prst, Rodico in Vogel.

V Planinskem vestniku leta 1941 je v apelu »Ustanavljajte planinske mladinske krožke« Pavel Kunaver navedel, da ima odsek za dijaške kolonije na razpolago Malnarjevo kočo pod Črno prstjo za približno 25 dijakov. To pomeni, da so kočo vsaj do tega leta uporabljali za organizacijo planinskih kolonij. Po vsej verjetnosti jih je prekinila šele druga svetovna vojna.

Čeprav je Ljubo Tiplič v »Poročilu SPD v borbi z okupatorjem«, objavljenem v Planinskem vestniku leta 1945, zapisal, da je bilo med drugo vojno v Bohinjskem kotu razmeroma mirno, so njegove ugotovitve glede stanja planinskih koč v bohinjskih gorah vendarle porazne. Vse še stoječe postojanke so bile izropane. Štiri koče so bile požgane, med njimi tudi Malnarjeva koča 6. februarja 1944. Obnovljena ni bila nikoli več. Danes le še kamniti ostanki temeljev pričajo o njej. Med prebivalci Baške grape je ne pomni skoraj nihče več, v Bohinjskem kotu pa še kdo potrdi: »Ja, na Rauharski planini je stala nekoč Molnarjeva koča!«

Konji

O dneh, ko so v gore tovorili drugače

✍ Mojca Gubanc

Nekoč je bilo vse idilično. Ni bilo vodovodne in električne napeljave, ponekod tudi cest ne. A bile so steze in poti. Vse si lahko prehodil peš, za prenašanje večjih tovorov pa so ti bili morda na voljo tudi konji.

Mnogo let ste svojemu poslanstvu služili tudi Psnakovi konji v Zgornji Radovni.

Z vami sem se srečala po naključju. Od tega dogodka je minilo že nekaj let. Vsak od vas je imel svoje ime. Ne spomnim se več natančno, kako ste se imenovali, saj ne zamerite. Mislim, da ste bili Ričo, Romi, Mario … Imena četrtega konja se ne spominjam. Včasih jih je bilo hkrati tudi pet. Postali smo kar prijatelji. Takrat še nisem vedela, da boste, dragi konji, nekaj časa stalnica mojega življenja. Tisto poletje sem kar dvakrat smela z vami do Triglavskega doma na Kredarici. Počutila sem se počaščeno, da sem z vami, častilci triglavskih poti in oskrbovalci planinskih koč v triglavskem pogorju, smela deliti vaše uhojene poti, vaš prostor in čas. Vaš urnik je bil kar precej natrpan. V ponedeljek Staničev dom, v torek dom Planika, v sredo Triglavski dom na Kredarici, pa spet Planika … Le ob nedeljah ste bili prosti. Vaša gospodarja iz že navedene rodbine sta si z vašo pomočjo služila kruh … V Zgornji Radovni so bile dlje kot drugod le steze in poti in, hvala bogu, nič (urejenih) cest. Konec koncev ste bili na sceni približno pol stoletja.

Kot sleherni obiskovalec hribov ste tudi vi imeli vedno s seboj planinsko malico. Le zakaj se temu čudimo, saj je šlo le za pest ovsa, ki ste ga nosili v vrečki okoli vratu. Bili ste skromni, v resnici pa ste veliko pripomogli k našemu razvajanju tam visoko v triglavskem pogorju. Udobju, ki ga vse prevečkrat neupravičeno pričakujemo tudi v gorah, kot da bi nas breme civilizacije preganjalo vsepovsod ali pa se mu ne znamo oz. nočemo odpovedati? Le zakaj si želimo v gore, če ne znamo vsaj malo pozabiti na civilizacijski direndaj iz doline?

Vi se s tem niste ukvarjali, pridno ste ubogali svojega gospodarja, mene pa malo manj, saj me pravzaprav niste poznali. Ko sem vas nekoč lahko spremljala, ste hodili za menoj namesto pred menoj. Vaš topot s kopiti je bil slišen kar nekaj metrov naprej, iz višjih leg se vas je lahko opazovalo. Postali ste prava atrakcija; mnogi so si želeli posneti kakšno vašo fotografijo, novinarji pa so delali reportaže o vas in jih objavljali v časopisih. Seveda niste imeli nobenega razloga, da bi odklonili sodelovanje, pridno ste pozirali in bili celo zelo fotogenični, kot ste konji ponavadi. In to kljub temu, da ste na svojih hrbtih prenašali težke zaboje piva in še česa nepotrebnega. (Če kdo potrebuje kaj odveč v gorah, naj nosi sam. Kmalu ga bo minilo nositi.)

Naslednje poletje sem preživela na Kredarici. Trikrat na teden ste me razveseljevali s svojim obiskom. Zadosti, da doline nisem preveč pogrešala. A kmalu smo vam dali vedeti, da je vaš čas dokončno minil, in vam rekli: dovolj. Živite le še v spominu nekaterih izmed nas. Kljub vsemu je vaša sporočilna in simbolna vrednost neizmerna. Pot iz Krme proti Triglavu je tako zmogel prehoditi še kdo, saj ste mu bili vi vzor. Bili ste tako hitri, da sem vas pod vodenjem vašega gospodarja komaj dohajala, a mnogo prepočasni za tiste, ki želijo, da bi planinske koče postali hoteli. Slednji tako ne znajo uživati v gorah, česar pa za vas ne morem reči. Hvala za lepe trenutke, ki sem jih delila z vami.

Drago Metljak

Pohajkovanje po spominih

Koroške gore

✍ in 📷 Uroš Podovšovnik

Z razgledišča gledam na okoliške bregove. Med njimi je le prvi povsem koroški, ostale tri si prisvajajo tudi prebivalci z drugega konca njihovih pobočij. V razpoznavnih oblikah se pred mano razprostirajo Uršlja gora, Smrekovec, Raduha in Olševa. Z mesta, kjer stojim, dajejo te vzpetine bolj vtis nedolžnih hribovij kakor pravih gora. Oblike so nežne, ponekod kopaste, drugod dolge in razvlečene v slemena. Strmine so poraščene z gostimi gozdovi, vrhovi postlani z rušo. Tu in tam iz mehkobe štrli kakšna skala, ki pa ne uspe delovati resno. Tudi Raduha je obrnjena tako, da njena strma severozahodna stena ne pride prav do izraza. V njenih skalah, ki jim je motnost ozračja odvzela vso robatost, je mogoče razbrati le v zrak kipečo milino.

Zimska pot na Uršljo goro

Hribi so poznani. Od daleč so že dolgo domači mojim očem. Tudi njihova nedrja mi niso neznanka. V marsikateri odmaknjeni *graben*, na marsikatero samotno jaso me je že zaneslo, stopil sem na marsikateri rogelj, radovedno pokukal za marsikatero skalo; včasih načrtno, drugič povsem naključno. Raziskoval sem radovedno, intenzivno ... Po delih poznam tudi uhojene poti, ki vodijo na hrbte in vrhove, toda nikoli teh gora nisem prehodil zvezno, v enem samem zamahu. Zdaj se mi ta priložnost ponuja sama od sebe. Sonce prijetno greje. Vetra, ki bi s kože odnašal toploto, ni. Z mehkimi blazinami poraščena luknja med pečmi nudi udobje. Ravno prav se prilega zadnjici, da ne tišči. Tudi nahrbtnik lahko odložim brez nevarnosti, da bi se kam skotalil. V okolici trepeta tišina. Občasno jo prereže vibrirajoči zvok krila gorske vrane, ki prileti mimo. Tu in tam se oglasi še nežno čivkanje nevidnih gorskih ptic in to je od izrazitih zvokov skoraj vse.

Nikamor se mi ne mudi. Dan bo še dolg. Sproščeno se lahko predam namišljenemu popotovanju. Začenjam pod Uršljo goro, na tisti poti, ki se od Ledin dolgočasno vleče proti vrhu. Zima je. Pod čevlji se melje nesprijet sneg. Težak nahrbtnik tišči k tlom. Hodim brez prave volje. Želim si, da čas v tem gozdu čim prej mine. Ničesar izrazitega ne ugledam. Večinoma strmim v tla ali v strmino pred sabo. Kljub temu me koraki, ki se vztrajno nizajo drug za drugim, pripeljejo do Luž. Tu se duša prvič

premakne. Smreke okoli jase so od vrha do tal okitene z belim okrasjem. Vse. Niti ena ni izjema. Tudi njihova debla izpod sneženega oklepa samo ponekod pokažejo temno skorjasto površino. Klop, ki tukaj v kopnem vabi k počitku, je skrita globoko pod mehko odejo. Rojene sile me poženejo naprej, v zadnji vzpon.

Vrh in srebrn križ na robu prepada. Tam čez, na drugi strani, prav tako na samem robu gnezdi orjaška jeklena konstrukcija televizijskega pretvornika. Za njim, nekoliko nižje spodaj, stoji planinski dom in malo proč še starodavna cerkev. Občutki so zmedeni. Ne uspem izoblikovati trdnega stališča. Ali jeklena stvora zgolj doprinašata k markantnosti gore, ali jo s svojo fizično prisotnostjo tudi kazita? Stopim naprej in ignoriram nadaljnje misli. Vdira se mi v sneg in včasih do pasu padam v luknje, prekrite s trhlim pokrivalom. Potikam se po uravnavah, na katerih po Sušnikovem pričevanju poleti v potokih cvetijo šenturšeljce. Krožim po planjavi tik nad gozdno mejo. Večkrat jo mahnem tudi počez. Opazujem snežne strukture: opasti, zamete, brazde in krivulje. Vmes sprejemam bogate razglede. Nekje na sredi, pri treh osamljenih smrekah, se končno ustavim in počakam na sončni zahod. Pokrajino prelije rdečica.

Letni časi v pogorju Smrekovca

Z vrha sledim poraslim strminam, ki pripeljejo do Slemena. Kmalu nisem več sam. Z mano je prijatelj. Tudi zime ni več. Zamenjal jo je čas poletnih počitnic in zrak je prepojen s toploto. V Andrejevem domu posrkava sladek čaj. Ne ravno zaradi potrebe, v planinski šoli so nas naučili, da se v kočah planinci lahko okrepčajo s sladkim napitkom.

Prvič sva sama na planinski turi, prvič precej daleč od doma. Zelena, a navdušena in polna pričakovanj. Po poti jo mahneva skozi goste gozdove, sprva smrekove, nato tudi bukove. Slika o pokrajini je medla. Kažejo se le posamezni motni kadri. Preveč let je že minilo od takrat, da bi se lahko podrobnosti zdaj jasno izrisale. Kljub temu je pot blaga in prijetna, brez pretiranih klancev. Pri kapeli načneva čutarico s *šabeso*. Tekne. Nato se kar naenkrat znajdeva na širokih, odprtih travnikih Smrekovca. Dolge, v vrtince zložene trave zbujajo domišljijo. So kot razburkano morje, ki

Raduha

Drobnica na Olševi, v ozadju Ojstrica in Planjava

valovi, se peni in meša, a nikamor ne odteče. Je stalno, večno, brezčasno. Vmes globoko vrezana pot vodi naprej v gozd. Stopim po njej. Prijatelja zamenja oče. Dan se spremeni v siv, pust in neizrazit popoldan. Gosta meglena belina se na prvi pogled negibno oklepa okoliške pokrajine, le spreminjajoča se slika trenutno bolj ali manj zabrisanih drevesnih silhuet daje vedeti, da zračne mase nad pobočjem ne mirujejo popolnoma. Tudi zelenilo prej omenjenih nakodranih trav več ne izstopa. Na otrdelih bilkah se obešajo kapljice in tudi od zgoraj prihaja namig, da bi se nebo rado oželo.

Hodiva po dobro uhojeni stezi. S Smrekovca se nameniva proti Komnu, edini izraziti skalnati vzpetini v celotnem nekajkilometrskem hrbtu smrekovškega pogorja – vsak s svojim fotoaparatom okoli vratu. V večnem hrepenenju po izjemnem posnetku oprezam za naključnimi impresijami, a v tej nekontrastni monotonosti se komajda kaj dogaja. Tudi na vrhu najinega cilja, ki ga doseževa pozno popoldan, kaže, da se ne bo zgodilo nič pretresljivega. Malico sva že zdavnaj pospravila v lačna trebuha. Čepiva vsak na svojem koncu in vse bolj redkobesedna strmiva v prazno. Fotoaparata mirujeta na trdnih stojalih. Zdi se, da svetloba počasi že pridobiva na modrini. »Še pol ure počakava,« se slišijo vzpodbude ... nato se naenkrat le premakne! Vrvica žičnega sprožilca zaniha v vetru. Čez Komen se prelije drugačna luč. Nevidna energija megle divje požene kvišku. Nebo kakor vakuum srka oblačnost, ki je še malo prej napolnjevala doline in kotanje globoko spodaj. Svetloba se vsako minuto vsaj petkrat spremeni. Planem h kameri. Dolgo se izrez noče ujeti s tistimi najbolj želenimi domišljijskimi predstavami – vse do trenutka, ko se prostor tik pod vrhom gore naenkrat izprazni. Videti je, kakor da bi se razgrnil zastor pred gledališkim odrom. Tik za tem nad prosojno kopreno v nepozabnem kontrastu v mehkih kosmih nežno zaplešejo meglice. Za razliko od prejšnjih prizorov slednji ni tako minljiv. Traja dovolj dolgo, da napravim sliko.

Potovanje po grebenu, čez Travnik, mimo Bele peči, preko sončnih travnikov planine Javorje proti Raduhi za trenutek zmoti kavka, ki se polna upanja, da bo dobila kaj za v kljun, usede na skalo kak meter stran od mene. Nekaj časa jo opazujem, kako opreza in na ostrem pečevju mojstrsko lovi ravnotežje. Nato pogled zaplava nazaj na goro, kjer sem ostal. Nadaljujem načeto pot. Na črno spogledljivko hitro pozabim. Niti tega se ne zavem, kdaj zaradi naveličanosti odleti proč.

Fragmenti poti proti Raduhi

Nekje med Komnom in Travnikom se za nekaj časa umaknem v samoto. Blesk neba se izrazito zariše skozi goste igličaste krošnje. Zaženem se proti viru svetlobe. Pričaka me odprt svet z visoko travo. Razgled je razprostrt na tri strani. Začenja se s podobo skalnate glave Komna in nadaljuje z razpotegnjeno Peco. Vmes je Uršlja. Na nasprotni strani se na samem robu čistine kaže dvoglava Olševa.

Med travami kljubuje slok viharnik. Ozadje krasijo formacije belih oblakov. Tako dolgo posedam naokrog, da se znova približa konec dneva. Prepričan, da je prišel trenutek odhoda, oprtam nahrbtnik in stopim navzdol, a se po nekaj korakih znova sesedem. Za Olševo se pripravlja oranžen večer. Uho ujame živahno frfotanje. Stisnjen v zavetje gostega smrečja gledam navzgor in iščem to radoživost. Nad mano se neba dotikajo trije posušeni, precej polomljeni macesni. Oprezam ... Med dvema stebloma temna senca preleti nebo. Prepoznam ga po topih udarcih. Detel! Dolgo zganja norčije, skače z enega debla na drugo, tu in tam malo pokljuva v prhel les, čivka, suče glavo ... Obmirujem. Gledam, poslušam in sprejemam to redko darilo. Doživetje je težko opisati. Ni sestavljeno le iz vidnega dela, je sprimek informacij, ki jih prispevajo vsi čuti, tudi tisti zakriti, nezavedni, nenaučeni. Vidni del združuje hladno modrino neba na eni strani ter toplo žarenje na drugi. Sestavlja se iz kulis gora, silhuet dreves in razposajene ptice. K pestrosti zvoka prispeva oglašanje živali, pomešano s šumi listja in piski vetrov. Nos zaznava svežino gorskega zraka, odišavljenega s hlapljivimi izločki okoliških zeli. Prsti čutijo mehkobo poraslih tal in dotike sapic. Iz skrivnostne dimenzije zaznavanja se razširja popolnost. Harmonija prostora povezuje nebo in zemljo v eno celoto.

Ponovno z očetom stopava po naostrenem poraslem hrbtu nekje med Travnikom in Belo pečjo ... Že prej, ko sva uživala razglede s stolpa, ki stoji kakšne četrt ure proč od skromnega planinskega zavetišča, so se nad Raduho mešali črni oblaki. Od daleč je iz iste smeri tu in tam prineslo kak zadušen, brundajoč zvok. A naju takrat še ni preveč skrbelo. Bolj sta naju zanimali močvirnata pokrajina z bujnim rastjem ter umirjena in za druženje pripravljena živina ob poti. Zdaj gromi iz trenutka v trenutek postajajo glasnejši in razločnejši. Tudi prve kapljice že pikajo po koži. Nekje na polovici poti, ko ravno stopava po izrazito izpostavljenem slemenu, prvič konkretno udari. Bobneč odmev

zapolni okolico. Presenečena skočiva z rezi navzdol v pobočje. Kakih sto metrov nižje ugledava zasilno uravnavo. Za drevesom odloživa nahrbtnika, navlečeva vetrovki in se spustiva do nje. Počepneva. Najprej se vsuje drobna toča, nato jo zamenjajo debele dežne kaplje. Imava srečo, da naju nevihta le oplazi. Trikrat ali štirikrat pošteno ureže. Samo spogledava se izpod kapuc, nato spet spustiva glavi. Po času, ki mine od bliska do groma, sklepava, da strele udarjajo kakih tristo metrov okoli naju. Vse skupaj traja dvajset minut. Nato se nebo odpre, pokrajina se razsvetli in podari oprane barve.

Na pašnikih Bele peči se v kotanji blešči majhna mlaka. Ob pravem letnem času je polna gorskih pupkov, tistih simpatičnih vodnih živalic z oranžnimi trebuhi. Od tam v uri prijetne hoje prispeva na planino Javorje, nedaleč stran od koče na Loki pod Raduho. Pozdravi naju drobnica, ki v stoglavem tropu zdirja z bližnjega hriba in naju obkoli. Malo naprej poiščeva najprimernejše mesto za spust do brezna, ki se v globine grezi tik ob planinski poti. Splezava navzdol čez skrotast skok. Po razmočenem in krhkem pobočju se med bornimi, a nenavadno visokimi koprivami spustiva v jamo do navpičnega črnega žrela. V globino vrževa nekaj kamnov. Precej časa mine, da se prvič odbijejo od trdnih sten ...

Iz nenavadne perspektive zreva navzgor v nebo in v gozdove, ki obrobljajo skalnato jamo. Kar nekaj časa se zadrživa na dnu ozkega, vlažnega, mračnega, s previsi pokritega prostora. Nato se vrneva na sonce med živo rumene macesne. Nad njimi se kot na dlani dvigajo porasla pobočja nove gore na poti. Štetje gamsov na zelenicah v okolici vrha Raduhe se ustavi pri številki devetnajst. Ostalih nekaj rogatih poskočnežev mi ne uspe ujeti, prehitro se razbežijo v prepadno skalovje na drugi strani.

Nizka svetloba poudarja kontrastnost trav. Tam preko se na obzorju neprekinjeno nizajo gore; ene bližje, druge nekoliko bolj oddaljene. Spodaj pod Raduho so podolja posejana z redkimi kmečkimi hišami. Postavim se tik pred črto, ki označuje konec trdnih tal pod nogami. V duši se prepletata pridih tesnobe, ki jo vzbujata globina ter želja po poletu vanjo. Če bi imel krila, bi si lahko goro ogledal tudi z druge, zaradi človeške omejenosti nedosegljive strani ...

Vpišem se v knjigo, nato malo poležim. Kar tako, s pogledom uprtim v nebo in z mislimi, ki se odpirajo v praznino. Minute naenkrat zbežijo. Čas je, da se odpravim. Pod steno me čakata prijatelja.

V kamnite boke Raduhe

Na melišču pri vstopu v Steber Male Raduhe nadenemo plezalne pasove. Na zanke okoli pasu navesimo železje: kline, vponke, zatiče, ... Vsaka stvar mora biti na svojem mestu, da je kasneje, ko bodo v navpičnici že pojenjale moči, ne bo treba predolgo iskati. Nadenemo čelade in se navežemo na vrv. Zaplezam prvi. Večinoma lahek začetni raztežaj je na koncu začinjen s težavnim skokom. Nad njim pod gladko črno zajedo uredim varovališče. Prijatelja drug za drugim priplezata do mene, nato vrstni red obrnemo. Z udobne poličke druga dva opazujeva prvega, kako se zgoraj v razkoraku muči, razporeja težo ter išče najboljše stope in oprijeme. Napreduje počasi. Stena je tukaj povsem navpična in vlažna. Potrebna je previdnost, da plezalni copat na mokri skali ne zdrsne. Končno se od zgoraj zasliši težko pričakovani glas: »Varujem!!!« Red je na prijatelju, ki je sredinski v navezi. Med plezanjem nanj pazi zgornji, zato se lahko sprostim in iz osojnih skal vržem pogled po toplem osončenem pejsažu. Po stezi, ki pelje čez melišče, se vzpenjajo planinci v pisanih oblačilih. Tudi pred kočo na Grohatu je precej živahno. Sam sem hitro čez. Kot zadnjemu mi ni potrebno preveč skrbeti, če naredim napako, bom po vsej verjetnosti le zabingljal na vrvi.

Soplezalca se gneteta na miniaturnem izpostavljenem stebričku. Za tretjega ni več prostora. Izmenjamo nekaj pripomb in neresnih kletvic. Varovališče je izbrano na precej neposrečenem mestu. Klini že na prvi pogled ne delujejo zanesljivo. Tudi zgoraj v gladki skali ni mogoče namestiti dodatnega varovala. Neudobno zasidran v steno pod prijateljema prevzamem opremo. Skobacam se preko njiju in zagrizem v ploščo. Z družnim prijemom mi na prvem stopu z rokama podpreta nogo. Vse medsebojne napetosti so v hipu pozabljene.

Na vrhu smeri si stisnemo roke in drug drugega lopnemo po rami. Naša bitja so neizmerno lahka.

Med zlaganjem plezalne krame v nahrbtnik pogled uide proti Olševi. Na njej se bo tokrat zaključila moja pot. Čaka me še lahkotno vandranje mimo najvišje ležeče slovenske kmetije, strm vzpon mimo izvotljenih skal ter hoja po dolgem, razglednem, cvetočem grebenu, na katerem bom po vsej verjetnosti srečal tudi čredo radovednih meketajočih ovc. Na vrhu si bom malo odpočil, nato bom vstal, pretegnil od sedenja okorelo telo in zapustil razgledišče. Mahnil jo bom naprej, da končno prehodim še dejansko, za danes zastavljeno pot.

Tatrman pri koči na Naravskih ledinah

✍ in 📷 Veronika Kotnik

Tatrman

Na jasi na zahodnem boku Uršlje gore, ob cesti, ki pripelje z Raven na Koroškem in vodi naprej proti Križanu, Slovenj Gradcu in na Uršljo goro, stoji koča na Naravskih ledinah. Prijetna postojanka s prijaznima oskrbnikoma Ančo in Petrom deluje pod pokroviteljstvom Planinskega društva Ravne na Koroškem. Koča je odprta od 1. maja do 15. oktobra, sicer pa ob sobotah, nedeljah in praznikih. Jaso, na kateri stoji, obdajajo gozdovi, zato razgledov ni, sta pa spokojen mir in prekrasna narava. Če pa se bomo po poti na Uršljo goro povzpeli na deset minut oddaljeni odprti svet nad kmetijo Naravnik, se nam bodo odprli lepi pogledi proti jugu in zahodu; pogled proti severu in vzhodu zakriva Uršlja gora. Na jugu vidimo Sleme in Smrekovško pogorje s Smrekovcem, Komnom in Travnikom, na jugozahodu Raduho, Olševo in Savinjske Alpe, na zahodu pa Peco. Koča je idealno izhodišče za vzpon na Uršljo goro, na vrhu smo v približno uri in pol. Do parkirnega prostora pri koči se lahko pripeljemo z avtom ali avtobusom po lokalni cesti z Raven na Koroškem.

Pohodniki, ki so se lansko poletje na poti na Uršljo goro ali z nje ustavili pri koči na Naravskih ledinah, so se lahko prijetno osvežili pri novem vodnjaku – Tatrmanu. Beseda je zanimiva, marsikdo jo verjetno prvič sliši, tudi zame je bila nova.

Kakšna je razlaga jezikoslovcev?
Slovar slovenskega knjižnega jezika T-Ž, DZS, Ljubljana 1991: strašilo: postaviti tatrmana na njivo; drži se kot tatrman; koroško navadno kot glava oblikovan končni del cevi pri vodnjaku, koritu; voda teče iz tatrmana; tatrman s človeško glavo; studenec s tatrmanom.
Slovenski pravopis, DZS, Ljubljana 1962: zgornji konec cevi pri vodnjaku; strašilo v prosu; stol za obrezovanje.
Slovenski pravopis 2001, ZRC SAZU, Ljubljana 2001: pokrajinsko koroško strašilo; končni del cevi pri vodnjaku.

Tatrman je našemu društvu podarila kiparsko-slikarska kolonija, ki jo je organiziralo Društvo koroških likovnikov ob svoji 30-letnici konec aprila 2007. V prekrasnem okolju je štiri dni živelo in ustvarjalo štirinajst umetnikov – osem kiparjev in šest slikarjev, predvsem domačinov. Simbolika povodnega moža, ki je nekoč bival na Uršlji gori, je bila vodilo avtorju kipa Rudiju Novaku iz Mežice.

Pripovedka je tako lepa, da jo lahko znova objavimo:

Na Plešivcu stoji cerkev, posvečena sv. Uršuli. Cerkev obiskuje posebno v poletnem času veliko turistov in še več romarjev. Poleg cerkve je gostilna. Ko dospeš na vrh in uživaš razgled po lepi Koroški tja do Vrbskega jezera, bi se rad pokrepčal in ugasil žejo z mrzlo planinsko vodo – a vode nikjer, kvečjemu se dobi malo kapnice.

Prav tam, kjer stoji danes cerkev, je bilo nekoč jezero, v katerem je prebival Povodni mož. Sv. Uršule tedaj še ni bilo. Sv. Uršula je namreč prišla iz Hrvaške in se naselila najprej na Poharci blizu Slovenj Gradca. Uršuli pa na Poharci ni ugajalo, ker so pastirji preveč pokali z biči. Sklenila je preseliti se na drugo goro. Na sedlu pri Sv. Danijelu je bila lepa ravnica, porasla z visoko travo. V tem lepem kraju so nekega dne našli podobo sv. Uršule, kar je pomenilo, da ji naj na tem mestu sezidajo cerkev. Posetnica tega travnika pa je bila skopa žena in se je bala, da bi ji romarji pohodili vso lepo travo. Zato ni pustila zidati cerkve. Zjutraj, ko je vstala, je bila tam, kjer bi morala stati cerkev, globoka struga. Užaljena sv. Uršula je odšla na Plešivško planino, kjer je pokleknila na kamen in si ogledovala pokrajino. Na skali, kjer je klečala, se še danes vidijo odtisi kolen in romarji prav pridno krhajo skalnate drobce, da jih nesejo domov za spomin in zdravilo. Na Jelenovem pašniku se je sv. Uršuli udrla noga v skalo. Vdolbina v kamnu je ostala, vanjo še danes vtikajo romarji noge in so prepričani, da jih potem nikoli več ne bodo bolele. Marsikomu se je tudi že pripetilo, da je lahko spravil nogo v vdolbino, iz nje pa zelo težko.

Ko je sv. Uršula prispela na goro, ki ima podobo trikotne piramide nad Slovenj Gradcem, Šoštanjem in Črno – Mežico (1696 m), ji je zelo ugajalo. Na najlepšem prostoru je bilo jezero, v katerem je prebival Povodni mož. Sv. Uršula ga je poklicala iz jezera in mu naročila, naj odpelje jezero drugam, ona da mu prepusti svoje dosedanje bivališče na Poharci.

Povodni mož se je na Plešivcu zelo dolgočasil, ker ni videl vse leto nikogar razen pastirjev, ki so vedno enako ukali in peli pesmi, ki jih je znal že vse na pamet. Saj se kakih dvesto let ni prikazala niti pastirica pri jezeru, da bi se bil mogel z njo pogovoriti. Z naročilom sv. Uršule je bil zelo zadovoljen. Ko ji je obljubil, da se bo preselil z jezerom na Poharco, po moški navadi ni pomislil, kako je kaj obljubiti ženski in kako težko je včasih obljubo izpolniti.

Povodni mož naj bi se ponižal, da bi nosil kakor ženske vodo na glavi s hriba na hrib, in to on – Povodni mož – vladar vseh vod! Ni bilo druge rešitve zanj, kakor da se je spremenil v pastirja in šel prosit kmeta Šisernika, da mu prepelje jezero. Doživel je strašno ponižanje. Šisernik ga je sprva še poslušal, ko pa je vse zvedel, se je samo pomilovalno nasmehnil in mu obljubil, da bo že polagoma opravil, za kar ga je prosil, dovršil pa šele tedaj, ko bosta njegova vola Muri in Suri imela mlade. Povodni mož je uvidel, da ga ima kmet za norca. Moral mu je torej povedati, da je on Povodni mož in da mu je Črna baba naročila, da se mora preseliti z jezerom. Nato se je Šisernik razjezil in ga je s svojo gorjansko pestjo tako udaril, da je priletel najprej Povodni mož čez prag, za njim pa njegove cokle.

Drugo jutro je pritekla dekla vsa prestrašena v hišo in povedala gospodarju, da sta črna vola Muri in Suri vsa potna in tako izmučena, kakor da sta vso noč hlode vozila. Šisernik se je spomnil tujega znorelega pastirja in pohitel ves v skrbeh v hlev, kjer se je kmalu prepričal, da si je blaznež sam vzel vole. Ko je videl, da voli niso bolni, je hitel k jezeru, ki je bilo že manjše. Šisernik pa je pričel premišljevati, če le ni bil neznani mož res Povodni mož.

Povodni mož je res odvažal vodo s škafom iz jezera na Poharco in jo tam izlival. S prevažanjem pa je imel težave, zakaj voli so bili vajeni krepkih kmetovih rok in njegovih vzpodbudnih klicev: »Hej, Suri! Hej, Muri!« Pri Ljubenčevi bajti, kjer je zdaj gostilna, in pri Vernarci je zavozil s poti, da je nekoliko vode pljuskalo iz škafa. Ta dva kraja sta preskrbljena z vodo samo zaradi te nerodnosti.

Drugo noč se je skril Šisernik v hlevu pri jaslih in čakal, kaj bo. Povodni mož je odprl vrata in zaklical: »Suri, sem pojdi, Muri, sem pojdi!« Oba črna vola, ki sta bila dvojčka, sta se odvezala in šla za njim. Tretjo noč je Šisernik zabil vrata in se skril za oglom. Povodni mož je prišel in vzdignil ogel hleva, poklical vola in ju hotel odpeljati. Šisernik se je opogumil in zavpil: »Kdo ti je dal pravico jemati moja vola?« Povodni mož ga je potolažil: »Le nič se ne boj, nič žalega se ne bo zgodilo voloma. Saj veš, oni Črni babi sem obljubil, da se bom preselil z jezerom na Poharco.« Šisernik se ni več upiral, ker je videl, da sta vola vedno bolj rejena in dan za dnem močnejša. Ko je povodni mož zvozil jezero in se tudi sam preselil na Poharco, je visela na vsakem rogu mošnja zlata.

Komaj se je jezero posušilo, so že našli ljudje na posušenem dnu podobo svete Uršule, ki je izginila z ravninice pri Sv. Danijelu. Takoj so spoznali, da se je zgodil čudež. Sezidali so cerkev na čast sv. Uršuli in tudi goro so krstili na njeno ime. Cerkev je precej velika. Zidarji niso mogli postaviti velikega zidanega stropa, zato so napravili lesenega.

(Vinko Möderndorfer: Koroške pripovedke)

Mogoče bosta ta zapis in pripoved v vas vzbudila radovednost in vas pripeljala na Koroško. Veseli bomo in prepričana sem, da bodo dnevi, ki jih boste preživeli na našem koncu Slovenije, lepi in nepozabni.

Dolga zgodba iz martuljških gora

Od bivaka do bivaka

✍ Ivan Vreček

Prvi koraki, ki sem jih naredil v skrivnostni svet martuljških gora z Martinom Čufarjem, Ludvikom Martinčičem in njunim sodelavcem Jožetom, so mi odprli popolnoma nov svet, od neviht razoran, od voda izpran in od strel razbit, skrivnostno lep v svoji prvobitnosti in presenetljivi naravni raznolikosti. In takrat je padel Oltar. Kako lepo ime za začetek nekega obdobja – martuljškega obdobja. Na Oltarju sem sklenil, ne obljubil niti ne prisegel, da Bog mi daj zdravja, da se bom še kdaj lahko vrnil sem gor, v martuljški svet. Težavni, lepi, grobi in nevarni svet je postal del mojega miselnega sveta. Prišla je zima in pomlad je v gorah vzela Martina na reševalni akciji.

Naslednja tura z Branetom Jakličem je bila navdušujoča. Spoznal sem utrip martuljških gora na grebenih med Škrnatarico in Dovškim Križem. Težavnost, presenetljivost na vsakem koraku, tovarištvo, občudovanje in čustveni nalivi veselja na vrhovih. To sva doživljala oba s kolegom, z majhno skupino pohodnikov in vodnikov, ki so si upali na tako zahtevno turo.

A nemirno srce ne odneha. Želja po neznanem si utira nove poti v tem neobljudenem svetu.

Amfiteater, skoraj bi roko stegnil vanj, je vabil v svoje dlani. Vili je le na tihem upal izreči grešno misel: »Glej, ta naju še čaka,« kakor da je to samo po sebi umevno. In zastavila sva resno, študiozno, z Veliko Martuljško Ponco in z Visokim Rokavom, ki sva ga zmogla dve leti kasneje. Obsijan s soncem,

skoraj zlato žareč v modrini nekega jutra je privabil nasmeh na ustnice. In priklonil se je tudi Amfiteater. To je kri, to je zrak in znoj izza zmagoslavnega pogleda na vršace, samo za priznanje tvoje lastne duše tvojemu jazu – dober si bil! In že je skušnjavec od nekod privlekel nov načrt, bolj za vzpodbudo kot za izziv: »A misliš, da bi se dalo po poti med bivaki okrog Škrlatice?«

Komaj se rešiš ene nevarnosti, že nespametna pamet dela nov načrt, še bolj divji in še bolj utrgan, kajti toliko divje lepote in skrivnostnih kotičkov ne ponuja noben drug svet kakor gorski venec med Vrati, Gornjesavsko dolino in Krnico. A ni le prazen grušč, oster in nedolžno lep na dotik. Vsaka suha korenina, moleča izpod narinjenega peska, je prekrasen dekorativni aranžma in vsaka drobna rožica med blazinami kamnokreča je najlepša ikebana. Ni čudno, da je marsikateri gornik doživel zadnjo sekundo v življenju ravno v tem delu tuzemskega božanstva.

In tako sva z Vilijem neko septembrsko soboto zakoračila v suho listje nad Martuljkom, ki je tega leta nekoliko zgodaj padalo suho z vej zaradi vztrajne poletne suše. Tako je listje zadušilo jek kamenja izpod čevlja, ko sva ob slovesu noči z odločnimi koraki lovila temno stezo nad divjim potokom do bivaka Za Akom. Sedela sva že na klopci pred aluminijastim sodom brez razgleda, ko je svetloba udarila izpod Omanovih pečin, pa čez Vrh nad pečmi in se počasi ustavila nekje na sredi peščenega pobočja nad zelenim robom.

Od trojke do enke

Pogled skozi redke krošnje bukev je ponujal pregledno razkazovanje ture na Tri macesne in melišča na zgornji planji. Nadaljevala sva po peščeni reki, iskala pot, ki je ni bilo, in s težkimi nahrbtniki lovila ravnotežje po splazeni podlagi. Nahrbtnika, polna

Bivak II

Mare Bitenc

vode in alpinistične opreme za zahtevno tridnevno pot, sta bistveno vplivala na najino hitrost in gibljivost, a je rušnati jezik v zatrepu le počasi prišel naproti in hoja je bila potem za spoznanje lažja.

Trije macesni so bili ta dan najhladnejša točka, saj se je po zaplatah trave nabiralo ivje in hladilo po nogah, prav do križa in še čez. Prepih čez Grlo in senca, ki jo je metala Široka peč še dolgo v dopoldanski čas, pa sta pognala popotnike na obsijane, strme peščine na ravneh pod Oltarjem in Poncami. Enakomerna strmina, preko katere preči rahlo uhojena steza in včasih ponuja več variant, je pokazala svoje skrite težave. Dvakrat je bilo treba čez hudourniško grapo, čez trdo, peščeno pobočje, neprijetno sprijet konglomerat, čez grapo, ki je bila v poševni vesini videti še globlja in relativno strmejša.

Srečala sva navezo, ki sem jo zasledil že v vpisni knjigi pri Treh macesnih. Imena v skrinjici so mi bila od nekod znana, a nisem vedel, kam bi z njimi.

Ob srečanju s prvo navezo sem se takoj spomnil Marka Bitenca in sopotnika, ki sva ju z Vilijem že srečala lani v Hanzovi v Prisojniku. Pravzaprav sta naju takrat dohitela in tudi tokrat sta se vračala s pravkar osvojenega cilja. Spregovorili smo nekaj besed v stilu »kako je svet majhen« in s prijetnim občutkom, da po izbranih krajih krožimo več ali manj eni in isti ljudje, odšli vsak svojim ciljem naproti.

Še prijetnejše je bilo srečanje z Jano, ki je z lahkotnostjo prestopila nekaj peščenih polic, se hitro izgubila v globoki nerodni grapi, pomahala v pozdrav, ko se je na drugi strani povzpela na njen rob in urno odhitela naprej po stezi proti Trem macesnom. »Srečno pot« in pa tisti njen vzdih »a ni lepo« sta mi vlila novih moči za nekaj zoprnih metrov čez žlotast rob v strmo krnico, po kateri so ropotali odlomi iz Velike Ponce.

Skrbelo me je, kako bom prestopil iz grape na sleme pod Malo Ponco. V mislih sem imel lažjo pot, ki naj bi bila povsem na dnu melišča. Pot preko skalnih skokov se je kar sama ponudila in tako kot vedno sem zašel pod rob, čez katerega je polzelo melišče in se ni bilo več moč nikamor oprijeti. Ta del se mi je še najbolj zameril. Nekako sem zlezel preko roba, kaj pa sem hotel, a tudi nadaljevanje je strmo.

Prva višinska točka je bila pred nama. Vili je že vstopil v rdeče-opečnati žleb, ki se konča na sedlu med obema Poncama, ko sem jaz spodaj na robu še lovil pravo stezo v skrotast jezik. Končno sva se oba znašla na sedlu, brez varovanja sva poplezala še zadnje skalne prehode za tistih nekaj trenutkov zmage. Martuljške gore so čarobne, nikoli lahke, vabljive in hkrati zahtevne, odbijajoče in navdušujoče. Navdušenje je prišlo šele na vrhu Male Martuljške Ponce, samo zato, ker je tako nevarno lepa, z modrimi očmi nebes in tako nedostopna v začetku.

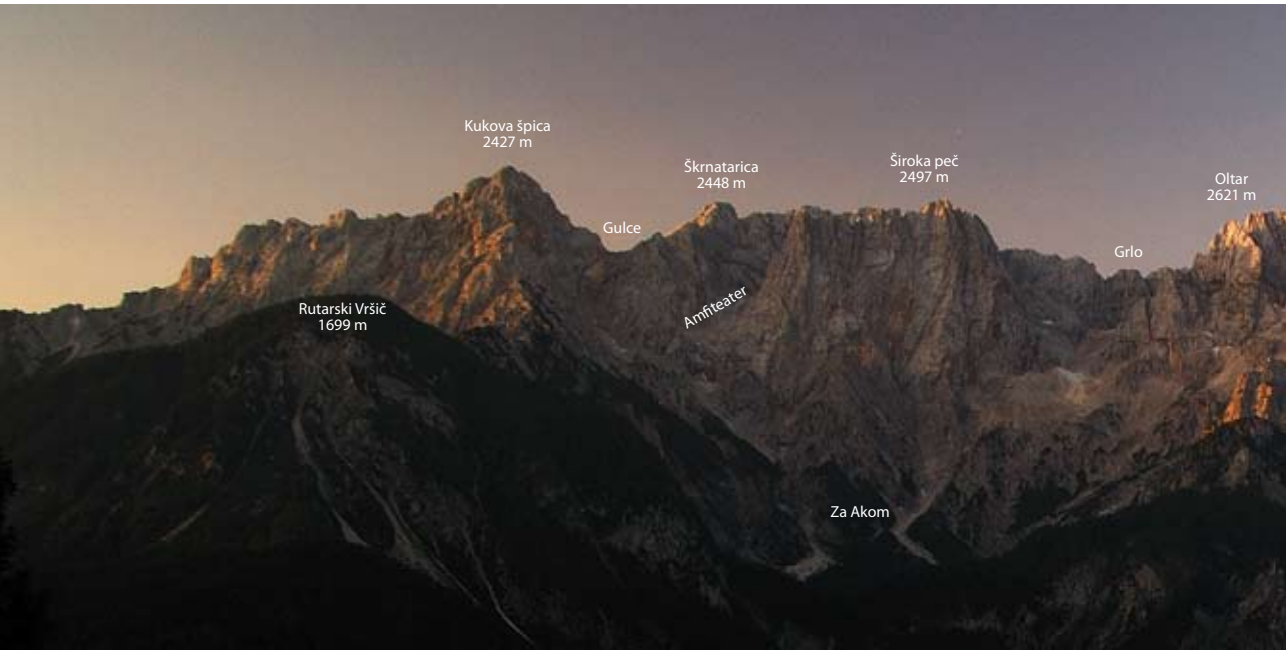

Martuljkova skupina

Počasno napredovanje s polnimi nahrbtniki in skoraj pretiranim občudovanjem gorske krajine, vrhov in stebričev, s katerimi je okrašen greben med Špikom in Veliko Ponco, in ob užitkih, ki jih je ponujalo nebo, je pomenilo, da je bilo že precej pozno, ko sva zlezla z vrha. Prehod v škrbini je bil na 2400 metrih, bivak v Dnini nekje globoko, pot do njega pa popolnoma neznana. Kar nekaj časa sva se pasla v negotovosti ozkega prehoda med obema Poncama.

Vili me je po vrvi spustil do roba podrte praznine, med rjave odlome, in zgolj občutek globine na divjem ozadju Rakove špice in Razorja je dobil trdno povezavo v navpičen skok s pomočjo preperele modre vrvice. Utrujen klin je počival globoko v razpoki. Marsikdo je že udaril po njem, da ga je utrdil v ležišču, a pravega glasu ni bilo več od njega. Najraje bi zabil novega. Nekaj metrov nižje, pod skokom, je bil zabit še eden.

Razsekane rjave plošče, postružen konglomerat enake barve, peščena nevarnost balvanov so sledi sprotnega in nenehnega spreminjanja narave. V katero obdobje bi uvrstil kamnine in koliko zemeljskih vekov sva prehodila, da sva prišla samo do prehoda v neznano? In to je bilo prepenjanje, spuščanje, prestopanje in še nekaj, čemur bi se lahko reklo varovanje.

Sonce je pripekalo v strmal, grapa pa je postajala čedalje bolj rjava, globoka in brezsmerna. Vsaka nova direktna možnost sestopa se je končala nad zahrbtnim skokom v strmo, sipko peščeno dno, pod katerim se je skrival ostanek ledenega jezika, in pod steno je sledilo ponovno iskanje prehoda. Kakor da bi se iz mezozoika spustila v terciar.

Razmeroma kratko korito, ki bi ga morala prehoditi v eni uri, se je raztegnilo v pohajkovanje sem ter tja, na tri ure. Nazadnje je bilo treba iz razoraste grape, ki se je posipala sama vase, zlesti na nič kaj eleganten način. Zadihal bi s polnimi pljuči na balvanih pod enko, a sem onemoglo obsedel. Energija se je sprostila, mišice so popustile, srce je pobezljalo.

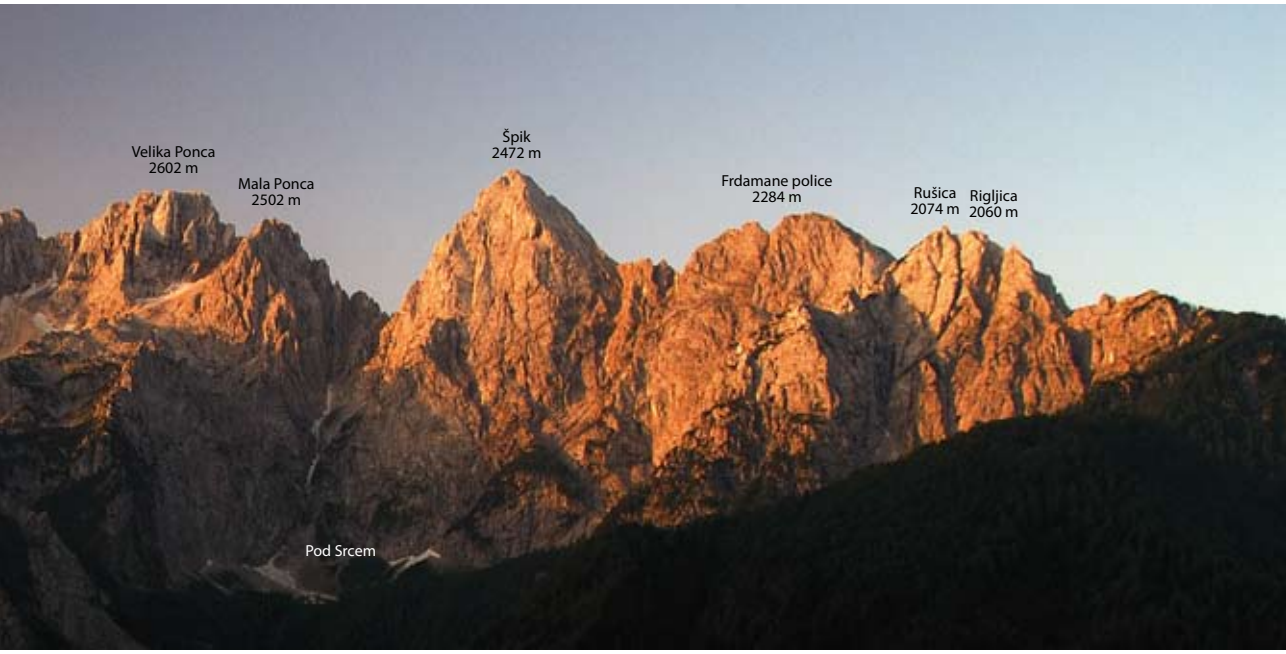

Oton Naglost

Osamljeni bivak, ki ga je ovil topel jesenski večer, ni omogočal nobenega pravega udobja, a mesečina polne lune je spremenila razpotegnjeni plaz balvanov in grušča ter navpičnih sten Rokava, Škrlatice in Križa v vilinski svet prikazni, močnih senc in srebrnih postav. Občutek srebrne teme se je zalezel pod okoliške vrhove proti Prisojniku, piramidi Jalovca, Mangartu in kranjskogorskemu obrobju. Podarjeno pravljico so zmotili koraki v pesku globoko spodaj in človeški glasovi, ki jih je sem ter tja prinašal topel jugozahodnik.

Bilo je prelepo, da bi tako tudi ostalo. S kolegom se nisva dala podvreči slabi volji, pač pa sva se za-

vlekla v luknjo, vsak na svojo stran, in ob odprtih vratih uživala še teh nekaj trenutkov udobja. Zdelo se mi je nezaslišano, da bi za vzpon na Ponco lahko kdo koristil usluge tega bivaka. Prostor se je povečal na štiri osebe, pa tudi noč je izgubila svojo pravljičnost s smrčanjem prišleka ob meni.

Od enke do dvojke

Da pred bivakom I ni kaj početi, še posebno ne ob polni zasedbi, ne bom posebej razlagal. Z napol zavezanimi čevlji in na hitro stlačenima nahrbtnikoma sva se zjutraj izmuznila ven, nekako trdo in nerodno zlezla z naravnega balkona in odsopihala po melišču navzgor. Mene je strmina v zgornjem delu silno zdelovala, saj sem imel občutek, da sem vedno narobe stopil na odkrušek, ki se je navadno odpeljal s peščenim vlakom izpod čevlja, a šele pod steno Oltarja sem videl, da gre za zelo strmo melišče. Imela sva dober občutek, da sva prišla na pravo gredino, a bila sva brez prave predstave o tem, kako bova zlezla naprej na vrh škrbine. Prostor je bil kot nalašč za zajtrk.

Po paštetki je bil občutek precej boljši, a navzgor se nama nikakor ni preveč mudilo. Gledala sva nekaj časa levo polovico, pa potem desno polovico gredine, ki je nevarno zavila navpično navzgor nekam nad čelado, a skupne odločitve ni bilo. Jaz sem šel po desni, Vili pa po levi, toda na koncu sem tudi sam prestopil v levi kamin. Pogled navzdol ni kazal možnosti, da bi lahko na enak način sestopila, zato sva začela pohitevati. Ponujale so se tri možnosti, a šele četrta je bila prava. Sodast žleb po sredini najvišje skale je pripeljal na vrh prehoda v Kačji jezik.

Zgrózil naju je pogled v Kačji jezik in ravno tako v Dnino, zato sva uporabila vse možnosti za varovanje. Podzavestno sem se spomnil na Rafa, ki je prejšnjo zimo zdrknil z grebena, samo da si takrat nikakor nisem predstavljal, kaj je preživel, ko sem ga srečeval na rehabilitacijski hoji z berglo po domačih poljih.

Oltar ima res zanesljivo in trdno severozahodno steno, ravno pravo za uživaško plezarijo brez predsodkov. Prehitro sva se znašla v prehodni lopi pod vrhom, prehitro za prave plezalne užitke.

Slovesen zaključek na vrhu Velikega Oltarja je bila daritev v tišini, za čudovite, včasih zoprne in težavne trenutke na prehojeni poti, za preplezano, za prehojeno, za doživeto. Da, še najzgovornejša je bila tišina. A v tem kratkem času se nas je zbralo tam gori na Oltarju pet takih duš, razmišljajočih v zgovorno tišino. Nekako v slovesnem postopanju in spoštljivem obnašanju, z zamaknjenim pogledom preko vrhov, z neskončnim občudovanjem v vrtoglavo globino, nazaj na pot, po kateri se vije zahteven pristop. Vsakdo je ta vrh nekako že nosil v srcu. S spomini na neko preteklo turo, pot na vrh kot posebno doživetje z nekom, ki mu je bil blizu, in se zato rad vrača, da ga ponovno podoživlja.

Nekje od spodaj, z Jezer, se je zaslišalo glasno klicanje, vzorčno ponavljanje nenaravnih glasovnih sekvenc. Nekaj časa ni bilo ničesar opaziti, potem pa so se v smeri ponavljajočih se klicev začele zbirati bele pike. Pastir je prišel zganjat ovce, da jih bo po dolgi poletni paši odgnal v dolino. Meni je bilo žal, da takrat nisem bil doli. Zamudil sem osladne posnetke pastirja z ovcami ob izraziti kulisi gora, s triglavsko panoramo.

Ponudba Marije, prisotne častilke Oltarja, da naju bo zapeljala do Martuljka, če greva slučajno dol, se nama je zajedla v možgane in nama počasi spodkopavala nadaljevanje po načrtu. Sestop v Grlo se nama je zdel naenkrat neroden, sploh ne enostaven, ko sva jo utrujena lovila po naravnih prehodih in policah, skokih in spustih. Sestop na Jezera je bil po svoje nerodnejši, kot sva pričakovala glede na to, da sva najhuje že dala skozi. Na Grlu sva se ustavila, posedla po mehki travi, malo popila iz zalog in ugotovila, da jih je komajda še za danes. Pa tudi Rokavov ozebnik je vzbujal slabe izkušnje in svet, kakršen je bil, ne more biti boljši od spomladi, ko si je privoščil dve življenji, meni pa so se od utrujenosti tresle noge.

Utrujenost in nevednost, kakšna le naj bi bila sestop v Kotel pod Škrlatico in neznana pot do štirice, nezaupljiv pogled v ozebnik, pogled skozi oba razporka v strašljivi svet stalnega spreminjanja. Vožnjo sva imela zagotovljeno, in prav sva se odločila.

Res je, da bi si s počitkom na bivaku nabral novih moči, a ozebnik zahteva svoje. Prijetna ponudba in skrivnostna obiskovalka, ki obuja spomine na Oltarju, je pa nekaj drugega. Toda miru ne bo, dokler ne bo dokončana še zadnja etapa z dvojke na štirico.

Z dvojke na štirico

Dvojko sva ponovno obiskala tri tedne kasneje, zadnje septembrsko popoldne, ko se je dan poslavljal od vrhov tako lepo, da so zardeli v temni modrini, ki so jo pričele prebadati posamezne zvezde. Kaj kmalu sva ugotovila, da občudovanje zvezdnega neba ne bo dolgo trajalo. Niti kapa čez ušesa in puhovka

Kršni vzpon na Oltar

Tomaž Marolt

nista bili dovolj, da bi premagala mrzlo tresavico in drhtenje rok, zato je bila edina rešitev okrogla streha bivaka, tesno zaprta z vseh strani. Večer v dvojki, ob prijaznem plamenčku sveče, nama je minil predvsem v vznemirljivem pričakovanju naslednjega dne.

Potreben bo miren korak za sprehod skozi ozebnik, popolno obvladovanje čutov, rok in nog, zato da bova lahko naredila novo stopinjo v strjeno sigo ozebnika, pepelasto peščeno strmino, ter se s konci prstov oprijemala kamenčkov, ki ne držijo niti svoje lastne teže v strjenem pesku z veliko naklonino, ter na ta način naredila vsaj nekaj korakov navzgor, do prvega oprijemljivega mesta.

Svetloba je pokukala pri vseh špranjah v mrzlo temo in ni bilo razloga za poležavanje, ker so Rokavi in Oltarji zažareli v silnem zagonu obetavno lepega jesenskega jutra. Čarobna tišina prebujajočega se dne visoko v gorah ima svoj mik. Ko se je rosa zasvetila na travnih bilkah, sem pobožal blazinico kamnokreča, da sem začutil prste, ki bodo grebli po preperelem dimniku.

Dostop do ozebnika je napor, ki ga je treba začeti počasi, zlagoma, da se telo ogreje za akrobatiko po strmem pesku in skalovju, do zvrnjenega skoka pod kuloarjem.

Že vstop je bil neverjetno zoprn. Treba je bilo premagati skok za višino dveh teles in nekdo si je nekoč pred nama pomagal z dobre pol metra dolgo leseno lestvijo, ki jo je napravil pod previsnim vstopom. Velikanska kamnita plošča, ki je bila lani še streha, ko je ščitila vstopne poličke pred padajočim kamenjem, je sedaj počivala na melišču v približno enakem položaju in zglajene stope je zasigal sprijet pesek. Vili mi je z iztegnjenima rokama podržal podplat na neizraziti stopnici na robu poličke, da sem lahko s kladivom očistil čašice na ogromni skali, ki je zapirala prehod v ozebnik.

Kalvarija se je začela približno tako, kakor sva jo poznala že od predlani, le da sva tokrat uporabila vrv za približen občutek varnosti. Klini za varovanje so bili nekje visoko nad strmino koluarja, komaj vidni in uporabni le v zimskih razmerah. Temna špranja, Rokavov ozebnik, je eno samo podiranje, peščeno gomazenje in kamnito ječanje, ki ga je treba obvladovati z vsemi čuti na preži, da ne bi nepreviden gib, preglasen vzdihljaj, kletvica ali premočan sunek sprožili skal nad tabo. A nekaj kamenja je le zaropotalo po čeladi. Na vrhu ozebnika je z razpotegnjenim nasmehom zasvetila vponka v steni. Ostala sva resna. Ne spomniva se vponke na vrhu. To sta

bila reševalna vponka in oprtje, zato sva ju spoštljivo pustila pri miru. Na vrh Rokava nisva imela posebne želje stopiti. Enkrat je bilo dovolj.

Pozno, in vendar sva oba hkrati zaznala poševno gredino, ki je bila v začetku videti zelo strma, ko pa so se oči navadile pogleda navzdol, se je prižgalo majhno upanje, da bo sprehod do roba pokazal rešitev v nadaljevanju spusta. Rešitvi se je reklo spust do mesta, ko ne bova več potrebovala vrvi in ne bo več treba iskati prehodov. Zlezla sva za dve vrvi globine, manjši kamin in po dolgem času zavriskala. Bila sva v Kotlu in stezica se je risala na drugi strani v pobočje Škrlatice. Kosilo pod Škrlatico in počitek na skali sredi stekajočih se peščenih rek sta bila nekaj najlepšega ta dan.

O, kolikokrat sem gledal z rame v ta kotel, nedostopen, brezizrazen in neprivlačen. Na dan blagoslovitve novega križa na Škrlatici je helikopter odpeljal mrtvega alpinista izpod Rokava. Takrat me je prijelo, da bi šel tudi sam pogledat v ta neobljudeni svet, kar po vrhovih, da bi bilo bliže, ko v svoji mladostni objestnosti nisem videl ovire. A preteklo je precej časa, da je načrt dozorel, da je našel podlago v izkušnjah z nekom, ki mu v zasvojenosti z lepotami skalnih gradov lahko zaupaš.

Pogled na prehojeno pot

Pogled s Škrlatice ni bil samo pogled na Ponce, na bivak v Dnini pod Veliko Ponco, na sledi v neskončnih meliščih, na bele jezike pod Rokavi in Oltarji, na pregrado, ki deli kranjskogorsko in martuljško pokrajino, in na neprijazno grapo med Malo in Veliko Ponco. S ponosom sva zrla na prehojeno pot, tako kot človek gleda na prehojeno pot v življenju, a največkrat z manj zadovoljstva, ne s tako velikim užitkom in popolnim občutkom za dejanja, ki so narekovala prehoditi to pot. In kaj je lepšega kot stisk roke v goreči želji, da tudi oba varno sestopiva v dolino, mimo bivaka IV v Vrata. Pogled je iskal prehoda, kjer sva prečila, duša pa je v neznanski želji po svobodi poletela preko vrhov, med Prisojnikom in Razorjem, kjer so se z južnim vetrom v slapovih razlivale meglene gmote, a niso nikoli dosegle dna; »Kakšna globočina pod vršaci?« Pot je skorajda prehojena, korak ne bo odnehal in občutek neskončne radosti ne bo popustil. V začetku samo neznatna želja pokukati v navidezno nepristopni svet vleče v svoja nedrja in naprej na vrh. Vrh pa je samo še znamenje radosti, zaključka, daritev občutkov in zahvale. Hvala ti, kolega v navezi!

10/10

Kdo gre v gore?

✍ Dušan Škodič

Brana nad Kamniškim sedlom z izrazitim stebrom do vrha - Šijo

Odmaknjen od šumenja množice turistov na Kamniškem sedlu sem z očmi objel v nebo zazrto glavo Brane. Tenek in markanten goltanec se je v stopnjah poganjal proti nebu in spraševal sem se, kje bi se zganilo njegovo adamovo jabolko, če bi lahko pogoltnil slino. »Tudi vi gledate Šijo?« Obrnil sem se in ob meni je stal možakar srednjih, bog pomagaj, mojih let in prav tako kot jaz z nostalgičnim nasmeškom mežikal proti njej. Le kdo je tale romantična duša, ki me nagovarja kakor Tavčarjev Šimen dohtarja Janeza, ko se po dolgih letih srečata ob poti in mu od dolge ječe izmozgan reče: »Tudi vi gledate Blegoš, gospod?« Vendar ni bil moj znanec iz otroštva, niti norcev ni bril iz mojih misli. Pokimal sem. Kaj pa naj bi mu odgovoril? Nadaljeval je brez uvoda.

Gorazd Gorišek

Pogled čez Kamniško sedlo na Okrešelj, Rinke in Tursko goro na levi ter Mrzlo goro na desni Oskar Dolenc

Nande

»Nikdar ni bilo prilike, preveč pred nosom je bila. Saj, na Brani sem bil mnogokrat, sam ali z družbo. Pred leti sem se podajal tudi v malo težje plezarije, Šija pa je kar čakala in nikoli se mi je ni uspelo lotiti,« je tonil v melanholijo spominov. Nekoliko sem okleval. Nič novega zame.

»Saj ni kaj posebnega, razen par mest,« sem zaslišal svoj malce hvalisavi glas, ki naj bi bil sicer namenjen tolažbi, a sem takoj vedel, da sem narobe zastavil. Njegov pogled je počasi razprl kremplje, s katerimi je oklepal vzrok svojega hrepenenja, in polkrožno zdrsel vse do srečanja z mojimi očmi. »Kaj res?« Pokimal sem. Brez vsakršne obljube, trika ali leve barabinske finte me je zvabil na limanice. Že vsaj pet let je minilo, raje kar osem, ko sem se vlekel čeznjo. V mislih sem, kakor v šoli pred nenapovedano kontrolko, pobrskal po registrih in se skušal spomniti, kako je bilo. Ne preozek, strm greben, zoprno mesto pri spominski plošči, zoprna škrbinica in še nekaj obvozov levo-desno. Še vedel nisem, kdaj sem popustil načelom, da hodim po brezpotjih samo z ljudmi, ki jih dobro poznam.

»Lahko poskusiva,« sem se slišal.

Stopila sva nekaj minut od koče, kjer se markacije usmerijo proti pobočju verjetno najbolj obiskane gore v Kamniških. Tam na koncu trav kakor hrbtenica sestradanega dinozavra vznikne iz tal in zraste proti nebu skalnata Šija. Zaplezala sva v njeno skrotje, greben je strm, a ne prehud, včasih sva odvila levo, drugič nama je ostala na izbiro rešitev v drugo stran. Moj naključni znanec je suvereno premagoval vse ovire. Nekoliko više so naju težave odrinile proti desni, kjer sem skoraj zagrabil za spominsko ploščo. Spomin na dejstvo, da sem nekoč že stal na prav tem mestu, me je navdal z dobrimi občutki. Nekaj minut višje, pod zoprno škrbino sva predahnila. »Zaljubljenec v brezpotja torej,« sem mu podal roko in se predstavil. Tudi on mi je povedal svoje ime. »Še najraje se štejem za gornika,« je pripomnil. Tudi prav. Možakar mi je bil čisto simpatičen.

Ko sva našla obvoz in priplezala nad škrbino, se je svet odprl in položil, vrh se je risal že presenetljivo blizu in prestane težave so bile videti oddaljene kot obzorje. Šija je še zadnjič udarila z repom, zadnji okamneli stražar v podobi stolpa se je razkoračil in grozil. Tudi tega sva spoštljivo obšla in kmalu za tem, ko se je greben prelomil, stopila na položni

Štruca in Skuta — *Oton Naglost*

vrh. Nekaj obiskovalcev, poleglih na redkih travah, je začudeno obrnilo pogled, saj sva se prikazala iz »napačne strani«. Še enkrat sva si segla v roke.

»Super je bilo! Tale podvig bom še danes opisal na gorniškem forumu,« mi je dejal brez ovinkarjenja. »Če ne želiš, te ne bom omenjal.« Kako zanimivo. Tudi sam sem obiskoval ta forum, celo zelo pogosto, in to kljub skromnemu znanju računalništva, značilnemu za mojo generacijo, ki je odrasla nekje v času med lesenimi skiroji in prvimi, še neuporabnimi mobilnimi telefoni. Priznal sem mu, da sem kar priden dopisovalec z nekaj sto *posti*.[1] Oh, ne me basat, je poskočil in mi še enkrat porinil roko v bratski pozdrav: »Nande je moj *nick*[2] na forumu, saj veš, po tistem najbolj znanem rokovnjaču iz kamniškega konca,« me je presenetil in jaz sem se mu brez obotavljanja razkril kot Julius. Po Kugyju kajpak. »Jooj, stari,« sva bila naenkrat po rokovnjaško domača, »ne me basat! Saj to je neverjetno. Veš, da sva med najaktivnejšimi forumaši nasploh? Uh, koliko bi se imela še midva za pomeniti.« Kaj bi razlagal dalje, razlil se mi je kakor voda izza podrtega jezu. Dogovorila sva se za občasno izmenjavo zasebnih sporočil in se poslovila.

Scabiosa

Naslednji teden sem preživljal v reševanju službenih zadolžitev in občasno za šefovim hrbtom pokukal na forum. Nande je bil neumoren dopisovalec. Čeprav sem mu pisal na kratko, mi je odgovarjal zagnano in obširno. Nisem mu zameril navdušenja, čeprav je šel celo tako daleč, da je predlagal, da bi na forumu objavil vabilo za srečanje zvestih dopisovalcev. Zaman sem ga odvračal, da je forum združba ljudi, ki želijo ostati anonimni, saj se nihče ne prijavlja s pravim imenom. »Ne bodi vendar prestrašen, saj nismo otroci. *Posti*, iz katerih kipi ljubezen do gora, romantika in sposobnost, napisati pol strani na račun loma jutranje svetlobe v kapljici rose, gotovo niso odlika iztirjenega manijaka,« je vztrajal. S tem sem se moral strinjati, vendar me je vseeno skrbelo. Dva ali tri mesece sem imel opravka z neko dopisovalko, Scabioso po vzdevku, ki me je zasipala z zasebnimi sporočilci, iz katerih je vela želja po srečanju. Nikakor ji nisem mogel dopovedati, da me

[1] *Post* – prispevek ali sporočilo na internetnem forumu

[2] *Nick* – vzdevek, pod katerim delujemo na forumu

v resničnem življenju ne prevevata zgolj gorniško leporečje in duhanje planinskih rožic ter da nisem Julius Kugy, ki je vse življenje iskal scabioso. Ne, ona je v meni očitno videla vse tisto, kar je pogrešala pri svojem bivšem partnerju. Šele pred kratkim se je naveličala, ker ji nisem več odgovarjal.

Da sem to omenil Nandetu, mi je bilo žal že čez minuto, ko je priletel nazaj njegov odgovor. »Kaj ne poveš? Si jo že vprašal, če ima kakšno prijateljico?« Kakor da se je petrolej polil po žerjavici, je vzplamtel. Na dolgo in široko mi je razlagal, da se njegovi ženi ne ljubi hoditi v hribe, da je hči že toliko odrasla, da jo vse drugo zanima bolj kot ta šport, in kako je on še poln energije, ki neizkoriščena puhti v vesolje. Moral sem mu obljubiti, da bom obnovil stik s Scabioso.

V petek ob treh, tik preden sem zaprl službeni računalnik, sem poslal sporočilo in odšel domov. Kot bi se bal, da se mi bo v istem hipu prikazala na zaslonu. Slaba vest ali kaj?

Proti večeru nisem več zdržal. Radovednost me je premagala, podlegel bi ji že prej, a je moj smrkavec v računalniški igri reševal naš planet pred nekimi vesoljskimi zajedavci. Nisem se ga upal prekinjati, dokler se ni naveličal in sta z ženo skupaj sedla pred TV. Na sporedu je bil njun priljubljeni resničnostni šov Kmetija. Takoj ko sem se prijavil na forum, mi je utripajoče pisemce najavilo novo zasebno sporočilo. Bila je seveda Scabiosa. Kam bi se lahko skupaj odpravili kar takoj jutri, je hotela vedeti. Jaz, ona, pa njena prijateljica in tisti nekdo, ki sem ga omenil za svojega gorniškega prijatelja, bi se lahko jutri, ko je napovedan lep dan, do onemoglosti napili iz čaše naravnih prelesti. Ja, pa prav tako je napisala, prelesti! Pošto sem prenesel do Nandeta, ki je nemudoma predlagal, da se dobimo jutri zjutraj ob sedmih in se čez divje Šraj peske odpravimo na Korošico.

Brincelj

Zvečer sem poln neke vznemirjenosti, ki sem jo že skoraj pozabil, ženi najavil, da bi šel zjutraj v Kamniške. Na srečo je imela delovno soboto. Pripravil sem nahrbtnik in odšel spat. Zjutraj sem se zbudil neprespan in zbit, presneto, da nisem več navajen takšnih in podobnih vznemirjenj! V kuhinji je bilo toplo, draga mi je skuhala termovko čaja in napravila dva sendviča. Kljub temu da se je obetal skoraj vroč junijski dan, sem ji bil hvaležen za topli čaj.

Zaradi cestnih del na Dunajski sem se zapletel v nepričakovano prometno gnečo. Nič ni pomagalo, da sem v jezi primazal klofuto plišasti opici, ki se mi pozibava pod vzvratnim ogledalom. Nemarnica mi je še naprej veselo kazala osle. Ker je bil naš izlet zastavljen tako rekoč na slepo, Nandeta nisem mogel obvestiti o zamudi niti po telefonu. Skoraj dvajset minut čez uro sem vstopil v gostilno, na katere parkirišču smo bili zmenjeni. Pričakoval sem, da bo družbica pila že najmanj drugo kavico in bolj ali manj glasno opravljala mojo zamudo. Vendar sem se motil. Poleg Nandeta je sedela košata rdečelaska in nič ni bilo videti, da bi jima bilo dolgčas. Ker je kazalo, da se nam še nikamor ne mudi, sem prisedel. Nemara bomo počakali še tisto njeno prijateljico, sem si mislil, ko je Nande že skočil pokonci in mi predstavil Majdo, ki je bila v resnici »moja nesojena« Scabiosa. In niti napačna ni bila.

»Se bomo kar po imenih klicali, da ne bo tako otročje,« je hitel Nande. Nekoliko sem zardel in se ji predstavil s pravim imenom. Menda mi jih ne bo sedaj napela, ker sem ji takrat prenehal odgovarjati

Kranjska reber Dan Briški

na pošto? Podala mi je roko. »Me veseli, Majda. Meni bi bilo sicer ljubše Julius kakor Nande,« je obrnila sumljivo zblojen pogled proti njemu. »Kakšen pa je tvoj *nick*, saj se menda lahko že tikava, čeprav še nismo v hribih?« je vprašala po kratkem premoru, ki je bil vsekakor prekratek, da bi jaz lahko dojel, *kaj sploh dogaja*. Preden sem kar koli izjecljal, je vskočil on. »Njegov je pa Brincelj. Zdaj sama vidiš, da je bolje, če se v realnem življenju kličemo po imenih. To bi se nam smejali, če bi jaz na Korošici za šankom naročil punci: Brinclju prinesite eno joto brez klobase, gospodični Scabiosi eno klobaso brez jote, meni pa eno pivo zgoraj brez!« Majda se je smejala zelo naglas in več kot očitno je njegove opolzkosti niso motile. Nande mi je nenadoma pomignil, opravičil naju je, da morava nekaj prestaviti iz mojega prtljažnega prostora v njegovega, in me skoraj potegnil izza mize. Zunaj mi je razložil načrt. Tiste prijateljice seveda ne bo, ker si jo je Majda gladko izmislila, samo da bi lahko prišla. Izgovarjal se je, da mu je takoj zagotovila, kako je vedela, da je ravno on tisti romantični Julius. »Oprosti, ženska je očitno sama in željna družbe. Kaj sem pa hotel?« Saj res, le kaj je hotel? Ko sva se vrnila, sem si vzel minuto časa in se Scabiosi, občudovalki mojih romantičnih izlivov na forumu, zlagal, da žal ne morem z njima in sem samo pripeljal Nandetu tiste stvari. Naredila je še kar posrečeno užaloščen obraz. »Za Brinclja si pa nekam velik, zato škoda, da te ne bo zraven, če bova med potjo naletela na Bedanca!« se je pošalila, ko sem vstal od mize. Nato sem se odpeljal na Črnivec in na Veliki planini fotografiral cvetoče encijane. Nisem vedel, kako bi se sicer doma izgovoril zaradi zgodnje vrnitve.

Gorski kozel

V nedeljo sem prebral Nandetov opis ture, ki skorajda ni omenjal gora. Zato pa sem izvedel, da raste na Petkovih njivah nad Šraj peski visoka in mehka trava, da na srečo (menda) ni bilo nikogar mimo in da le s težavo sedi za računalnikom, ker ga je sonce opeklo po riti. Nisem mu odgovoril. Toda njega to ni motilo, neumorno me je zasipal s sporočili. Vsak dan sproti je imel neke nove, še bolj odštekane ideje od prejšnjih. Očitno se ga je čez noč polotila »druga puberteta«. V kratkem času si je ustvaril celo bazo spletnih naslovov, iz katerih se je pod različnimi imeni registriral na nekaj planinskih forumov. Vsa imena so bila ženska. Nisem še vedel zakaj. Naročil se je tudi na optiko in si zagotovil paket »10/10«. »Čemu ti bo in kaj sploh je ta 10/10? Za takšno dioptrijo še nisem slišal,« me je premagala radovednost. Eh, moj Brincelj, se je delal norca iz moje nevednosti in mi razlagal, da ne gre za okulistično zadevo, temveč za najhitrejšo internetno povezavo, ki omogoča 10 megabajtov *aplouda* in *daunlouda* na sekundo. Tako sedaj dosti lažje manipulira z velikimi datotekami, polnimi lepih planinskih fotografij, in jih izmenjuje z dopisovalkami. Četudi računalniško polpismen, sem končno dojel, da gre za »upload« in »download«, torej nalaganje in snemanje podatkov z interneta. Mimogrede sem celo spoznal, da sem bil glede drugega izraza v veliki zablodi. Mali je uporabljal nek svoj računalniški sleng (že zdavnaj bi morali organizirati kakšne tečaje za starše) in vedno, kadar je šel v toaletne prostore, vzel s seboj zadnje *Računalniške novice* in zabičal, naj ga ne vznemirjamo, ker gre *daunloudat*. Jaz pa sem mislil, da to dandanes pomeni isto kakor v mojem otroštvu kakat.

Nande je v svoj novi svet padel vsaj do vratu, verjetno pa še globlje. Skrit pod ženskim *nickom* je vabil v prijetno družbico treh ali štirih zanesenjakov, kombinacije so bile različne, vendar z vedno enakim računom. Manjkala jim je le še ena članica. Seveda se je vedno odvilo tako, da sta se na zbornem mestu dobila samo Nande in nova članica, ker so drugi, vključno s pobudnico, »izostali«. Šel je celo tako daleč, da je v zakrivanju sledov naslednji dan poslal opravičilo v imenu kakšnega od manjkajočih. In potem je imel celo soboto čas svojo ptičko v miru vabiti na limanice. Ker so se javljale predvsem samske planinke ali pa takšne s svobodnejšimi nazori, ni imel pretirano težkega dela.

Vztrajno me je vabil zraven. Rekel je, da komaj še vzdrži, sploh sedaj, ko je njegova žena začela ob sobotah in dvakrat med tednom hoditi na tečaj joge. Časa je imel na pretek. Naj sem se še tako poigraval z žgečkljivimi mislimi, sem na koncu scagal, lahko bi rekel tudi po kmečko, da sem se u…

Po dveh napol prespanih nočeh sem se dokončno odločil. Zamenjal sem ponudnika internetnega dostopa in s tem izgubil svoj stari poštni predal, kamor mi je Nande pošiljal svojo pošto. Mali je bil neizmerno vesel, ker smo končno tudi mi dobili optiko 10/10.

In Nande? Čez nekaj mesecev mi je prišlo na ušesa, da je postal gorski samotar. Žena sploh ni bila tako naivna, kakor si je zblojen od druge pubertete predstavljal. Joge še videla ni, zato pa mu je nataknila takšne rogove, da so ga gamsi poslej sprejeli za svojega.

Pogled v nič

Navadna nesreča navadne gornice na navaden hribovski dan

✍ Mojca Stritar

Mrzla gora, v ozadju Ojstrica in Planjava

Pred

Zgodi se nepričakovano. V tem je štos: če bi nesrečo pričakovali, bi gotovo storili vse, da bi jo preprečili.

Bil je julijski petkov večer, ko sva v temi in dežju dostopila na Okrešelj, in bilo je umito jutro, ko so se stene bleščale od nočnih nalivov in jutranjega sonca. Kot zmerna poznavalka območja sem odločila, da pravo plezanje prestaviva na nedeljo, ko bodo skale suhe in razmere primernejše, ta dan pa izpolniva z zlato sredino med dosežki za seznam alpinističnih tur in med izletom po markirani poti: z vzponom na Mrzlo goro čez Hudi prask.

Če poznate Mrzlo goro, veste, da je ena od zahtevnejših slovenskih gora, na katero vodijo markacije, in če jo poznate še malo bolje, veste, da je Hudi prask eden od zahtevnejših vzponov, še dosegljivih za zmerno plezalsko razpoloženega gornika. Ampak zame ta dan ni bilo ovir. Ko sva se pripravljala na resnejši del vzpona pod grapo, ki je prehodu dala ime, nisem vedela, kaj je prešernejše volje: prebujajoče se poletno sonce ali jaz v pričakovanju ture, kakršne imam najraje. Nobeno mesto se mi ni zdelo zahtevno, nobeno skrotje prezoprno, nobeno zapoznelo snežišče prestrmo in noben greben preizpostavljen. Ta dan je bil moj, ta dan sem preprosto zmogla vse!

Pri spustu z vršiča v grebenu proti Latvici sva se varovala, bolj tako zaradi lepšega, in vrv hitro spet pospravila na strmih travah, ki padajo na okrešeljsko stran. »Še urico smotane plezarije, pa bova na vrhu, sestop je pa tudi smotan,« sem se delala pametno, a zaradi vedno prisotne hribovske vraževernosti sem dodala: »Če bo vse po sreči.« Hja, pa ni bilo.

Dovolj je bil samo en trenutek, samo ena malenkost, ena nepazljivost, ena lenobica, ko se je zanka najlonskega traku, ki je visel na mojem bolj za okras

Robert Logar

oblečenem plezalnem pasu, zataknila za vejico rušja. Da mi ne bi bilo treba stopiti nazaj, sem se stegnila, da bi močneje potegnila presneto reč, v tistem hipu pa se je utrgala veja, za katero sem se držala z drugo roko, blatne stopinje na strmih travah so popustile in vruuuum! Konec je bilo sveta, kot sem ga poznala.

Med

Hitrost je naenkrat velika, skoraj prijetno velika, in odboji od ruševja niso boleči. Zame ni hitrega življenjskega filma ali česa še bolj nedoumljivega, zame je samo nič, tako prazen kakršnih koli občutkov, strahov ali želja, da je bolj strašljiv kot kar koli, kar sem izkusila prej ali potem. Edina misel, ki me doseže v tej izpraznjenosti, je prav nič metafizična: »Pa saj to ne more biti to!?«

Še zdaj ne vem, ali se med padanjem upočasni čas, a ob praznini pred mano na srečo poveljstvo prevzame moj nagonski del. Naenkrat točno vidim, kam padam in kaj bom storila. Kot da bi razločno in počasi razmišljala: pod mano je prepad in edini način, da se ustavim, je zadnji grm ruševja nad njim. Da pridem do njega, moram spremeniti smer padanja, in pri tem mi lahko pomaga samo tista skala.

Pravijo, da med samo nesrečo ne čutiš bolečine. Ni res. V trenutku, ko se z desno nogo odbijem od skale, zaboli kot nikoli prej, in takoj vem, da s to nogo kar nekaj časa ne bo nič. A misli dirjajo naprej, naenkrat priletim v kotanjico ob tistem najnižjem grmu ruševja in takrat je konec.

Ne spomnim se, kaj sem zakričala na smrt prestrašenemu soplezalcu nad mano, toda ko je končno previdno prilezel do mene, so me prevzemali trije precej neracionalni občutki. Tiščalo me je lulat, a to je bilo na strmini popolnoma neizvedljivo tudi

Kotanja Latvica, Mojca je padla z grebena na desni. *Vladimir Habjan*

potem, ko sva na rušju že zimprovizirala sidrišče. Bolj kot zavest, kako srečo imam, kajti če bi zgrešila tisti zadnji grm, bi se moja štorija končala dosti nižje v okrešeljskih prepadih, me je do solz žrlo, da ne bova izvedla izleta do konca. Ali ni škoda lepega hribovskega dneva!? Čez vse pa je segla bolečina, tako silna, da se mi je po tem bolečinski prag pošteno dvignil in sem vse peklenske fizioterapije prenašala prav stoično (»A boli?« »Ne, sploh ne.«). Tudi brez diplome iz medicine sem zlahka ocenila, da moj nenaravno zakrivljeni gleženj še nekaj časa ne bo prišel k sebi (dvojni zlom, so napisali na izvid), in neskončno hvaležna sem bila za helikoptersko reševanje. Če ne bi reševalci kot vesoljci z neba prileteli v slabi uri, bi bil edini način, da bi prenesla to bolečino v tistem neudobnem položaju, krajša nezavest.

Po

Dobila bom mavec in po štirih tednih že tacala po hribih, je bilo moje laično predvidevanje. Uničilo ga je že dolgo, ledeno čakanje na operacijo v Kliničnem centru. Ne, naslednji ponedeljek nisem začela svoje prve redne zaposlitve in ne, tisti mesec nisem šla plezat na Korziko. Namesto tega sem v gleženj dobila kovinsko ploščico in pest vijakov, deset dni »počitnic« na travmatologiji v sobi med šestimi tarnajočimi gospemi, tri tedne zdravljenja v toplicah in dva meseca na berglah.

Vmes je bilo seveda marsikaj.

Bili so napolnjeni hodniki v bolnici, operacije in napotnice.

Bili so »skrivni« izleti po nekaj tednih, ko sem z nogo, debelo kot nogometna žoga, prikrevsala na Sovno glavo nad Vršičem in je bil to zame večji dosežek kot zlesti na 6000 metrov, in bile so ožuljene dlani od »berglanja« do Krnskega jezera in nazaj.

Bili so trenutki gnusa, ko nisem prenesla dotika vijakov, ki so štrleli iz mojih kosti, trenutki obupa, ko nisem mogla obuti pancarjev in sem se morala odpovedati turnosmučarski sezoni, in trenutki popolne nemoči, ko so zdravniki in terapevti vsi po vrsti zmajevali z glavo in komentirali edino: »Ni dobro.«

Bili so trenutki, ko sem – kot rojena racionalistka – naredila križ čez tradicionalno medicino,

Greben med Hudim praskom in Mrzlo goro *Zoran Gaborovič*

terapije v bazenu in sadistične elektrošoke, in bili so trenutki radosti, ko sem po nekaj alternativnih seansah prvič zaznala premik na bolje.

Bile so komplikacije ob kupovanju čevljev, ko ob nobenem paru nisem mogla vedeti, ali bo primeren za moj deformirani podplat …

… in bilo je sprijaznjenje. Nič hudega, če zaradi negibljivega gležnja nikoli ne bom mogla več teči – teka tako ali tako ne maram. Še vedno lahko hodim, smučam in plezam, in to je vse, kar je pomembno. Bolečina pa je tako ali tako že zdavnaj postala del mene.

Bili so tudi zabavni trenutki. Še zdaj ne vem, katera varianta zgodb, ki so se razširile o moji nesreči, mi je ljubša: ali tista nesposobna o tem, kako sem šla na sprehod skozi gozdiček in se spotaknila na korenini, ali tista holivudska o tem, kako sem se ujela na veji sredi prepada in viseč na njej pol dneva čakala rešitev.

Neprimerno hujše kot vse fizične posledice in okrevanja pa je tisto, kar ostane v glavi. Strah: ko je bil razgledni stolp na Rašici preveč vrtoglav, ko so me morali varovati pri sestopu s Kepe, ko sem se zjokala pred spustom z zasnežene Tegoške gore, ko sem doživljala skoraj histerične napade pri brezpotnem povratku s Kanceljna. Kadar koli sem pogledala navzdol, je bil z mano nič, tisti občutek, ki sem ga doživljala med padanjem, tista neopisljiva praznina, ki je nočem videti nikoli več – razen seveda takrat, ko bo pač dokončno konec.

Okrevanje je prišlo počasi, počasi. Še največ je pripomoglo turno smučanje v naslednji zimi, ko sem se brez železja v kosteh začela soočati s snežnimi strminami. Spust z meglenega Blegoša je bil prava mala zmaga! In čeprav danes letam po hribih tako kot prej in mojega šepanja nepozorno oko niti ne opazi, še zdaleč nisem več ista. Prav nerodno mi je trditi, da je srečanje s smrtjo spremenilo moje življenje, toda ekstremna soočenja v vseh nas vzbujajo enaka zlajnana čustva. Zdaj mi ni več tako pomembno, da je vedno novo, zahtevno in izzivalno, in ni mi več vedno treba na vrh. Zdaj mi je pomembno predvsem, da se dobro imam. Izkušnja je bila neprecenljiva. Še vedno sem tu. Diham. Živim. In hodim v hribe.

Gontarska planina ali ko sem bil na konju

Počutil sem se kot Martin Krpan, ki namesto soli tovori srečo

✍ Matej Bulc

Osamljeni kotiček za sladokusce v Polhograjskem hribovju

Bil je povsem običajen dan, ko sem se kot že mnogokrat dotlej namenil na Gontarsko planino nad dolino Ločnice pri Medvodah. Takrat še nisem vedel, da bom kos poti prepotoval na konju. Bil sem že na Konjskem prevalu pod Triglavom, na planini Konjščica pod Viševnikom in na Konju pri Veliki planini, na pravem konju pa nisem bil še nikoli, čeprav sem si to že od nekdaj želel. Saj veste, kaj pomeni »biti na konju …?« Pot sem začel po makadamski cesti, ki z Ločnice zavije na desno, proti Osolniku. Pri prvem odcepu sem zavil mimo stare elektrarne na levo. Kot od ponorelega sveta ranjena žival sem se zapodil ob živahnem potoku Govejski graben navzgor. Pomirjalo me je njegovo prijetno, enakomerno šumenje, ki se je malo više, pri slapovih, spremenilo v pravo hrumenje. V potoku je bilo namreč veliko vode. Prihajala je pomlad in više gori se je topil sneg. Skozi listje so že kukali prvi telohi. Brzice so sproti odplakovale slabe misli. Le še nekaj strmih zavojev in že sem

Pogled s Polhograjske Grmade

bil pri Micki. Tako se imenuje prijazna ženica, ki živi na kmetiji odprtih vrat pod Govejkom. Tam sem videl zanimiv prizor. Pred hišo je sedel mož z brki. Na glavi je imel usnjen klobuk, okrašen z majhnimi telohi. Očitno je bil lastnik lepo grajenega konja rjave barve, ki se je pasel privezan na leseno ograjo. Konj je veselo strigel z ušesi in videlo se je, da je v dobri formi. Čez čelo mu je visela skrbno spletena kita in bil je pravi »lepotec« med konji. Okoli njega se je podil vaški pes in na travi poleg se je pasla majhna ovčka. Prizor kot iz pravljice ali basni. Odhitel sem mimo, a kmalu mi je postalo žal, da nisem malo postal in prizora vsaj fotografiral. Vreme je bilo oblačno in soparno, zrak pa težak, dišalo je po dežju. Šel sem mimo Mihelčičevega doma na Govejku in se po travnatem grebenu približeval vrhu. Grizel sem brinove jagode, ki jih je tam obilo. Na vrhu sem se ulegel na klopco in užival v popolni samoti. Glava mi je omahnila s klopi in kljub mrču sem v daljavi zagledal Snežnik. Iz spomina sem privlekel razglednice; z Ireno sva se nekega čudovitega junijskega dne

Andrej Ranfl

potikala po botaničnem vrtu vrh Snežnika in cvetje se je bohotilo v vsem svojem razkošju. Takrat sem prvič videl kranjsko lilijo (zlato jabolko) z devetimi cvetovi. Iz prijetnega sanjarjenja so me zbudile prve dežne kaplje. Hoja po grebenu Gontarske planine je bila kot vedno izjemno prijetna. Pot je poraščena z debelim slojem resja in korenin macesnov ter bukev. Kadar hodim po njej, imam občutek, kot da bi bilo pod menoj na tisoče amortizerjev. Med posušenimi macesni sta se za kratek čas pokazala Blegoš in Stari vrh. Pot so mi kazale zelo velike, stare in zbledele markacije, ki jih je razširil čas.

Sokol

Ravno ko sem razmišljal, da diši po gamsih, sem na poti tik pred seboj zagledal lepotca. Nekaj trenutkov sva strmela drug v drugega, nato je moj stari znanec, ki sem ga prav na tem mestu že večkrat srečal, zapihal in izginil v gošči. Oba ljubiva samoto, zato se me je navadil, postala sva prijatelja. Upam, da ga nisem vznemiril, sem pomislil in nadaljeval pot. Pod Križiščem pa mi je prineslo naproti še en zanimiv prizor: možakarja s konjem in psom, prav tistega, ki sem ga videl že pri Micki. Vprašal sem ga, ali lahko fotografiram konja, a mi je prijazni mož na moje veliko presenečenje ponudil še jahanje. »Kr' sliki ga, pol ga pa še jahi do lovske koče pod Osovn'kom,« je rekel in mi kar takoj začel dajati osnovna navodila glede jahanja. Ko sem mu povedal, da nisem bil še nikoli v življenju na konju, mi je poveznil na glavo svoj jahalni klobuk in dodal: »Boš pa zdaj prvič.« Prepričal me je, da je njegov vranec, ki sliši na ime Sokol, krotak. Takrat se mi še sanjalo ni, kaj je vranec. Če bi vedel, me verjetno ne bi tako zlahka prepričal. Pa sem se, še sam ne vem, kdaj in kako, znašel na Sokolu. Takoj sva se začela vrteti v krogu in zgrabila me je panika, ko me je Pavle iz Legastje, tako je bilo možaku ime, potolažil, da njegov vranec potrebuje le »komando«, sicer se požvižga na to, kam gre. In res, Sokol se je ustavil in začel smukati travo ob poti. Položaj le ni bil tako slab, saj sva naredila celo nekaj metrov, in to v pravo smer, proti lovski koči pod Osolnikom. Za nama je hodil Pavle in sproti dajal navodila: »Potegni za uzdo, drugače te bo vrgel s sebe, ker ve, da ima on tebe ‚pod kontrolo' in ne ti njega!« Ustrašil sem se, da ne bi res strmoglavil s Sokola, in ga pri priči ubogal. Potegnil sem za uzdo in varno prispel do lovske koče. Počutil sem se kot Martin Krpan, ki namesto soli v mesto tovori na Osolnik srečo. In kaj zdaj, kdo mi bo pomagal s konja, Pavle, kje si? Ozrl sem se in videl, da sta Pavle in pes še daleč zadaj. »Hej Ben, pomagaj mu s konja,« je zavpil Pavle iz ozadja. S klopi pred hišo je takoj vstal človek, ki me je spominjal na Petra Klepca. Videlo se je, da se s konjem dobro poznata, in pomagal mi je, da sem ga neboleče razjahal. »Kaj pa spomini na moje prvo jahanje, bi me kdo fotografiral?« sem spraševal in silil nazaj gor. »Ni problema, ti kar skoči nazaj na konja, samo povej mi, kje naj pritisnem,« je bil zaskrbljen Ben, ko sem mu v roke položil svojega starega nikona. Zavihtel sem se na iskrega vranca in Sokol, ki je bil medtem že privezan na ograjo, je takoj postal nemiren. Verjetno sem mu ostal v spominu kot zelo težak tovor. Tehtam namreč več kot sto kilogramov in v višino merim približno dva metra, pravi Martin Krpan torej … Sokol preprosto ni hotel pozirati in kar veliko adrenalina je moralo steči po mojih žilah, preden je Benu uspelo narediti nekaj uporabnih posnetkov. Še drugič sem stopil s konja in veselo druščino pogostil s pijačo. Sokol se je medtem začel valjati po prašni zemlji, pes pa je lajal nanj ter ga opominjal, naj tega ne počne. »Ko te je nesel na hrbtu, se je spotil in zdaj bi se rad očistil, ker ga srbi,« je pojasnil Pavle in s palico ošvrknil Sokola po zadnji plati, da se je ta postavil na sprednje noge. »Kaj, če bi se to zgodilo, ko sem bil na njegovem hrbtu?« sem pomislil. Potem je Sokola zajahal Ben in odšla sta proti Osolniku. Pomahal sem jima in se Pavletu zahvalil za veselje, ki mi ga je naredil s tem, da mi je posodil konja. Poslovila sva se in povabil me je na vnovično jahanje. Kaj vse sem že doživel v Polhograjskem hribovju! Videl sem, kako se v Mali Božni razmnožujejo krastače. Pod kmetijo odprtih vrat na Gontah in pod Mihelčičevim domom na Govejku sem videl ovna ali norca, neverjeten izum (pravo čudo) za poganjanje vode po ceveh na više ležeče kmetije. Pod Toščem sem videl slapove in kako kuhajo oglje ter slišal peti divjega petelina. Na Jeterbenku so me razveselila polja cvetočega blagajevega volčina. Pod Polhograjsko Grmado sem občudoval dišeči volčin in na njej kuščarja zelenca, ki spominja na ostanke Jurskega parka. Večkrat sem se srečal z veverico, srno, lastovičarjem, kanjo in močeradom ter raznimi pticami. Videl sem zemljo, ki so jo razrile divje svinje, in velikanska mravljišča. Nekoč mi je nekdo rekel, da je tam lomastil celo medved. Pozneje sem izvedel, da je bilo prav takrat največ gob. In končno sem bil celo na pravem konju. Vesel in poln vtisov sem poskočno odhitel v dolino in si žvižgal: »Moj črni konj ne rabi uzde, uboga me brez vajeti …«

Divjaki, ne planinci!

O ultramaratonu po Slovenski planinski poti

✍ Bojan Jevševar

Hilarij se spušča iz bolnišnice Franje. Ta dan je pretekel z Vodiške planine čez Petrovo Brdo na Porezen, se spustil do bolnišnice Franje in se prek Cerknega vzpel na Bevkov vrh. Sledil je spust v Spodnjo Idrijo in tek po dolini Kanomljice mimo partizanske tiskarne Slovenija na Vojsko, kjer je prespal.

Milan Rejec

Bil sem v letih, ki jih imajo mnogi za najlepša v življenju, ko smo spoznali orientacijski tek in prvo leto na planinskih orientacijskih tekmah tekmovali kot posamezniki, ne več v tričlanskih ekipah. Orientacija je takrat tudi v Sloveniji postala šport, kar pa se ni zdelo prav konzervativnim planinskim inštruktorjem, saj njihove planinske orientacije preprosto ni bilo več. Po prvi uspešni sezoni orientacije po novem pravilniku sem srečal v tistih časih najpomembnejšo avtoriteto med planinci Savinjske doline. Kot prepotentnega smrkavca, ki si je domišljal, da o orientaciji nekaj ve, me je skušal sestreliti z mojega oblaka na trdna tla s preprosto trditvijo, da se nimam pravice šteti med ljubitelje narave, kajti jaz narave ne spoštujem, saj je to, kar mi delamo, samo divjanje, ki nima nobene zveze s planinstvom ...

Življenje gre svojo pot, prepotentnost se počasi obrusi ob vseh izkušnjah, ki delajo iz nas počasne modrece. Orientacisti smo zapustili PZS, saj tam res nismo imeli kaj početi, in ustanovili svojo zvezo. Tudi postarali smo se nekateri, ampak še vedno divjamo po naravi, namesto da bi jo občudovali. To prepričanje mi je v desetletjih po prvem sporu izrazilo še nekaj posameznikov. Meni pa kljub vsem

desetletjem zorenja še vedno ni dano doumeti, kako lahko počasna hoja pomeni občudovanje narave, tek pa brezbrižnost do vseh lepot. Kolikor sem doslej srečeval počasnih ljudi, so se bolj malo menili za naravo, temveč bolj za svojo težko sapo in vso skrb posvečali svoji varnosti, ki je včasih zaradi neokretnosti res ogrožena.

Sreča je na strani drznih

Prepričan sem, da se hitrejši naužijemo veliko več naravne lepote in uzremo veliko več prelestnih kotičkov, kamor počasna noga nikoli ne stopi. S svojim tempom ohranjamo veliko tesnejši stik z naravo kot sprehajalci, saj pridemo v bolj odmaknjene kotičke in imamo zaradi svoje hitrosti več časa tam uživati. Še posebej to občutim na zahtevnih zimskih turah, ko mi le moja fizična pripravljenost omogoča vzpone na vrhove v razmerah, ki počasne zadržijo v smogu. Prav tako je na trekingih, ki jih zadnja leta Hrvati organizirajo v najlepših delih lepe njihove. To so biseri narave, v katerih bi zlahka preživel nekaj dni, da bi se nasitil njihove lepote. Na trekingu v enem dnevu vidim vse tisto, kar bi s sprehajalno hitrostjo pregledoval dva ali tri dni. Vse občudovanje narave pa »divjakom« bogati še poseben občutek moči in hitrosti. Prav zaradi slednjega imam vse kritike za zavistneže, ki nimajo poguma za priznanje, da si želijo več, kot zmorejo. Njihov problem ni počasnost v nogah, temveč počasnost v glavah.

Sposobnost občutenja lepote je stvar razuma in psihe, s telesno pripravljenostjo nima nič. Telesna pripravljenost nam samo omogoči, da vidimo kaj, česar manj pripravljeni ne morejo. Ne vpliva pa na naše pojmovanje ali sposobnost zaznavanja lepote. Iskrenih občudovalcev narave je obilo tako med počasnimi kot med hitrimi, prav tako pa med enimi in drugimi najdemo take, ki jim edino lepoto predstavlja vesela družba, edino zanimivo žival pa zlatorog.

Slovenska planinska pot

S staranjem in neizogibnim pojemanjem hitrosti so postali maratoni moja osrednja dejavnost in spet sem trčil na »divjake« med planinci. Zamislil sem se nad tem, kakšen ultramaraton bi predstavljala SPP. Po zemljevidih sem izmeril skupno zračno razdaljo med posameznimi točkami 400 kilometrov in skupni vzpon od Maribora do Ankarana približno 31 kilometrov. Začel sem iskati podatke in izvedel, da se je na njej dogajalo že marsikaj. Seveda mi je jasno, da posamezne odseke ali samo posamezne poti na vrhove vsako leto preteče mnogo ljudi. Vendar me je zanimala pot kot celota in po sedaj zbranih podatkih sklepam, da je časovna meja med tekom in hojo štirinajst dni. Tisti, ki so jo zmogli v dveh tednih ali manj, so vsekakor pravi ultramaratonci. Podatke imam za štiri tekače, ki so se poti lotili in jo premagali v vsej dolžini, kar je zame večji dosežek kot marsikateri medijsko znani ultramaraton.

Prva dva v paru

Prva sta bila Franc Kavčič - Kavka in Marko Dovjak. Leta 1983 sta zmogla transverzalo v enajstih dneh, s tem da sta četrti dan počivala zaradi prehoda vremenske fronte. Svojo pot sta začela 1. septembra na Mariborski koči, prvi dan prišla do koče na Slemenu, naslednji dan do Okrešlja, tretji dan do Tržiča, kjer sta zaradi vremena prekinila in nadaljevala dan kasneje. Tako sta v četrtem dnevu teka prišla v Vrata, peti dan na Vršič, šesti dan na Krn in s tem premagala tudi najhujše krize. Sedmo noč sta prespala v Cerknem, osmi dan sta zaprosila za prenočišče na neki kmetiji med Predmejo in Colom, deveti dan zopet izprosila prenočišče na seniku kmetije pod Vremščico in enajsti oz. deseti dan teka prišla v Ankaran. Pot sta opravila brez dodatne oskrbe, jedla in pila sta samo v kočah in tam, kjer je ponudila narava. Seveda so bili potoki in studenci pred četrt stoletja manj sumljivi kot danes, zato jima lahko verjamemo, da v nahrbtniku nista nosila nič drugega kot nekaj obleke, denarnico in dnevnik transverzale. Žejo sta v najhujših trenutkih premagovala tudi z žvečenjem pelina. Težko doumem, da sta pot zmogla brez poškodb z enim samim parom adidask. V spominu imata hude krize, pri katerih jima je najbolj koristilo to, da sta bila dva in sta se spodbujala, ko je kdo začel razmišljati o odstopu. Razen deževja, zaradi katerega sta četrti dan počivala, je bilo vreme dokaj stabilno.

Tretji kot samotar

Radovan Skubic - Hilarij je za svoj drugi maraton po SPP porabil kar devet parov tekaških čevljev. Kot izkušen gornik je poznal nevarnosti za copate, zato je poleg osnovne opreme in vode v nahrbtniku nosil tudi rezervni par. To mu je prišlo zelo prav, ko je na etapi od Roblekovega doma proti Zelenici komaj uro po startu na ostrem melu uničil enega od novih čevljev.

Prvič je pot zmogel leta 1995 v enajstih dneh in pol. En dan več, kot je načrtoval, je porabil zato, ker ga je že prvi dan pod Uršljo goro oplazila strela.

Zaradi tega je potreboval tri dni za del, ki ga je nameraval preteči v dveh. Vsekakor je pokazal herojsko žilavost in trmo, da se po srečanju s strelo ni odpravil domov. Kljub tej grozljivi izkušnji je tudi drugi tek leta 1997 opravil v istem obdobju, od 3. do 13. julija, in tudi tokrat je preživel dve grdi nevihti. Tretji dan ga je pri spustu s Storžiča malo nad kočo zopet lovila strela. Zaradi nevihte je bežal z vrha, in ko je že mislil, da je na varnem, je pred sabo nenadoma zagledal ognjen obroč, ki ga je zbil na tla in povzročil hud krč v mišicah. Na srečo je ostal pri zavesti. Na silo je pretegnil ude, da je premagal krč, in pohitel v kočo. Pot je ta dan nadaljeval na Kriško goro, naslednji dan je prišel v Vrata, peti dan pa na Vršič. Prav petega dne je bil po svojih besedah najbliže smrti na poti od Razorja preko Prisojnika do Vršiča, kjer ga je nevihta nevarno podhladila, mu nasula na pot nekaj centimetrov sodre, tako da se je v trdi temi pritipal do koče. Kljub vsem svojim gorniškim izkušnjam v nahrbtniku namreč ni imel svetilke. Tukaj je v mislih tudi odstopil, saj ga je poleg vsega neznosno bolelo koleno. Ko je moral ponoči na stranišče, je ugotovil, da je koleno zdravo, večerja mu je očitno povrnila moči, zato si je takoj premislil, ob zori nadaljeval in enajstega dne že dopoldne prišel v Ankaran.

Pri Hilariju najbolj izstopa očaranost nad lepoto vseh koščkov našega planinskega sveta. Iz njegove trezne presoje lastnih in tujih podvigov izhaja njegovo opozorilo ob koncu pogovora, da razume zadržanost planinske srenje do takšnih podvigov, kajti tovrstno početje je resnično izjemno nevarno. Še posebej pa poudarja, da je to predvsem visokogorski maraton, ki se ga ne sme lotiti nihče brez dobrih gorniških izkušenj. Prav zaradi izjemne psihične zahtevnosti in tveganosti postavlja svoja dva teka po SPP najvišje med vsemi dosežki, višje kot tek na Olimp ali na Mont Blanc, čeprav sta slednja veliko daljša. Trdi, da se nobena razdalja po asfaltu ne more primerjati z SPP.

Četrti kot samotar

Enako skromnost in jeklen značaj sem našel v četrtem zmagovalcu SPP, Milanu Župancu iz Mislinje. Izvrsten maratonec, atlet, pa tudi planinec se je te poti lotil 2. julija 2002. Enako kot Hilarij je imel preveč slabega vremena, da bi lahko opravil v enajstih dneh, povrhu vsega pa je s sabo nosil bivak vrečo in polivinil, ker je želel biti povsem neodvisen od koč. Ko je začutil potrebo po počitku, največkrat šele pozno zvečer, je preprosto razvil svojo ponjavo in za nekaj uric zaspal, kjer koli je bil. Zaradi težav z orientacijo je izgubil kar precej ur, nevihte in megle so mu pot oteževale več dni skupaj, a jo je kljub vsemu zmogel v trinajstih dneh.

Četrt stoletja kasneje

»Divjaki« v gorskem svetu pri nekaterih res vzbujamo nelagodje, a moje prepričanje, da je to predvsem zaradi zavisti, je trdno. Edino odklanjanje našega stremljenja k hitrosti, ki ga lahko sprejmem, je povezano s tveganjem. Ampak pri ocenjevanju tveganja gre vse prevečkrat za podcenjevanje. Med »divjaki« so v veliki večini namreč tisti, ki se skrajno težkih in tveganih podvigov lotijo z vso odgovornostjo, s skrbno analizo in dobro pripravo. Na koncu seveda ne smemo prezreti dejstva, da se prav nobena meja ne da prestaviti brez tveganja. Če ne bi bilo tistih, ki so bili pripravljeni tvegati, v naših gorah ne bi bilo toliko poti, če bi sploh bila kakšna, niti koč niti poznavalcev, ki danes omogočajo užitke v naravi tako rekoč brez tveganja. Vsekakor je takšen podvig zaradi opreme in komunikacij danes veliko manjše tveganje kot pred petindvajsetimi leti, zato ni presenetljivo, da je vse več takih, ki razmišljamo o njem.

Opuščena planina Buni Jezerce

Maja Jezerce

Prokletijski velikan

✍ in 📷 Tone Špendov

Črna gora. Dežela veličastnih kanjonov, ki se grezijo v temne globine divjih rek; dežela slikovitih cest, ki osupnejo s svojo drznostjo; dežela gora, ki te spremljajo na vsakem koraku in povsod kažejo drugačno lice.

Dopust leta 2007 sva se z Jožetom namenila preživeti v črnogorskih gorah. Pridno sva zbirala podatke, ki so nama bili na voljo, in se opremila z nekaj vodniške literature, ki pa se je večinoma nanašala le na Durmitor. Na Prokletije nisva računala preveč resno, vseeno pa sva s seboj vzela tudi aprilsko številko lanskega Vestnika, v kateri je popisan njihov severozahodni del. Še vedno so bile namreč nekje v podzavesti žive pripovedi o krvoločnih albanskih vojakih z belimi kapami, ki kar počez streljajo vse, kar leze in gre.

Pot preko Bosne je zelo slikovita in je izpolnila najina pričakovanja. Ko pa sva vozila skozi kanjon Pive in po cesti čez Durmitor, sem kar zajemal sapo; nikdar si nisem mislil, da je takšna divjina v resnici mogoča. V kampu nad Crnim jezerom pri Žabljaku sva postavila šotor in dva lepa dneva preživela med tamkajšnjimi vrhovi. Potem pa sva se le opogumila in se po dolini Tare odpravila na jugovzhod v mesto Gusinje, ki je izhodišče za vzpone v tem delu Prokletij.

Grbaja

Najprej sva se namenila v dolino Grbajo. Kmalu po odhodu iz Gusinja sva se znašla na dvorišču skromne kmečke hiše. Mimo je star mož prignal čredo ovac. Stopil sem k njemu in ga vprašal za pot.

»Od kod pa si?«

»Iz Slovenije.«

»Ooo, Slovenci!« Vdano prijateljsko je z rokama objel mojo dlan in jo položil na svoje kosmato lice. Ganljiva gesta, v kateri ni bilo prostora za sumničavost. Po starčevem nasvetu sva našla pravo pot in se odpeljala do doma planinskega društva iz Gusinja.

Grbaja je dolina, ki očara s svojo lepoto. Na obeh straneh se dvigujejo mogočni velikani in zviška zro na majcenega popotnika ob svojem vznožju. Ošiljeni Očnjak in veličastni Karanfili na levi, na desni pa prepadne stene Volušnice, ki groze, da se bodo vsak čas zvalile dol. Pravijo, da spominja na Logarsko dolino. Pri planinskem domu sva naletela na veselo družbo, ki se je pripravljala, da preživi lep večer; v Črni gori poteka vse tako lahkotno, sproščeno … Med njimi je bila tudi prijetna planinska druščina s Primorske. Poklepetali smo in povedali so nama, da je iz sosednje doline Ropojana dosegljiv tudi najvišji

Največje jezero ob poti na Maja Jezerce

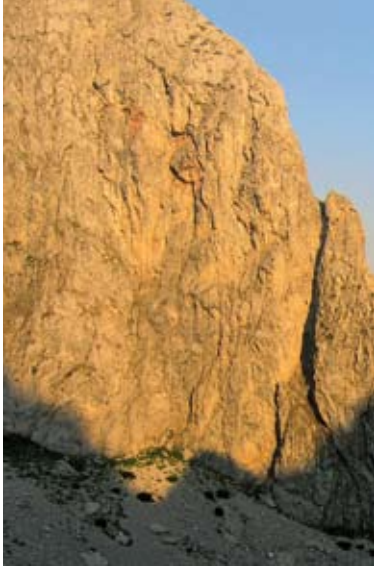

Vitki stolp ob vznožju Karanfilov

vrh Prokletij Maja Jezerce (albansko Maja e Jezercës). S slik sva poznala njegovo razbrazdano vzvišeno postavo. To je tudi najvišja gora, ki v celoti leži na albanskem ozemlju; višji Korab je namreč na albansko-makedonski meji. Hoje je iz doline za osem ur, od meje je oddaljena kakih pet km, vendar menda ni nobenih težav s prestopom meje.

»Ej, to pa zveni mamljivo!«

Prijatelji so se zasmejali spontanemu vzkliku. Vedeli so, da naju je gora začarala.

Zjutraj sva se odpravila na Karanfil. Pot poteka preko ostre škrbine skoraj ves čas strmo navkreber in kar hitro sva bila na vrhu. Tu sva si želela vsaj približno ogledati smer vzpona proti gori, ki se je naselila v najine sanje. Pa je bila tako daleč in še ovita v nekakšen mrč, da se je komaj videlo do tja, čeprav veličastno izstopa nad okoliškimi vrhovi. Tedaj sta prišla gor dva Srba, ki sta svet tam okrog dobro poznala. Podrobno sta nama razložila potek najine želene poti. Ker je bilo časa dovolj, sva sestopila skozi veliko naravno okno v dolinico Ljubokuć in se povzpela še na Očnjak. V dolini sva spet srečala najine prijatelje, ki so se vrnili s praznika borovnic v bližnjem mestu Plav in so nama postregli s številnimi balkanskimi dobrotami.

Ropojana

Tako, nabrala sva nekaj izkušenj, zdaj se lahko spustiva v vznemirljivo pustolovščino. Preselila sva se v vzhodneje ležečo Ropojano. Na koncu vasi Vusanje sva se po nasvetu sogovornikov javila na postaji obmejne policije in poklepetala z možema postave, ki sta lenarila v lopi pred karavlo. Pa tudi to ne bi bilo nujno potrebno; na mejah ni več vojske kot nekoč, tudi policija ne kaže želje po norčevanju iz planincev in obisk mejnega področja je popolnoma sproščen. Po vedno slabši cesti sva se peljala globlje v dolino. Pri izviru Oko Skakavice se nama je avto le preveč zasmilil; no, tudi vode si v tisti vročini nisva več obetala višje v dolini, pa sva se odločila, da se bova namestila kar tu. Šla sva si ogledat izvir pod cesto. Presenetil naju je skoraj okrogel, kakih dvajset metrov širok tolmun, iz katerega izteka rečica Skakavica, ki nižje pada v lep slap. Prav na sredi tolmuna je že globoko pod gladino kratka stena, pod katero se v skrivnostne globine izgublja rov, iz katerega vre voda, kristalno čista in ledena, da ti zmrzne kri v žilah.

Prebudilo naju je zgodnje jutro. Pospravila sva udobno prenočišče na travnih terasah in se odpravila. Cesta še nekaj kilometrov vodi po dolinskem dnu, potem pa se obrne na levo in preči strma pobočja proti Zastanu. Čeprav ni kaj dosti markirana, se ni mogoče izgubiti. Po strmem vzponu sva prišla na gozdnat preval, sledi kratek spust in znašla sva se na prostrani ravnici Zastan, skriti v globeli med okoliškimi vrhovi. Tu stoji nekdanja obmejna stražarnica, velika lesenjača, ki je videti prav prijetna, vendar se pozna, da že dolgo nihče ne skrbi zanjo. Kljub temu se da prenočiti na trdih vojaških blazinah in si še celo sposoditi stare vojaške škornje, ki jih je polna omara. Kočo je najprimerneje uporabiti kot izhodišče za vzpon na Maja Jezerce; večina se prvo popoldne vzpne do koče in tam prenoči, drugi dan pa nadaljuje vzpon. Še tako je tura zelo dolga. Nekateri tudi najamejo prevoz do tja, vendar je cesta tako slaba, da jo zmorejo le res dobra terenska vozila.

Na vrh

Nadaljevala sva po ravnici; pot je od tod naprej zelo dobro markirana. Kmalu se odcepi na levo tudi pot za Maja Rosit. En odcep za vzpon na ta vrh

Snežišče pod Maja Jezerce, za njim gora Maja Malisores

preko planine Roman je že nižje v dolini in tako se da opraviti dolgo krožno turo. Mimo vodnega zbiralnika sva hitela navkreber po mehki in udobni poti in blizu gozdne meje se je steza položila. Položna dolinica naju je pripeljala do velikega obmejnega kamna na sedlu. Stopila sva v Albanijo, deželo ponosnih ilirskih potomcev. Še nikdar nisva bila v tej državi in tako je imelo slikanje pri mejniku nekoliko skrivnosten in eksotičen pridih. Na srečo so državni veljaki na obeh straneh spoznali, da neprodušna zaprtost ne koristi nikomur. Kamnu pa se pozna burno politično dogajanje zadnjih dveh desetletij, ko je bilo treba vsakih nekaj let spremeniti vklesane začetnice držav. Rahlo sva se spustila čez nekdanjo planino Buni Jezerce na drugo stran in znašla sva se v pravljično lepi dolini, v kateri so se lesketala jezera. Pet jih je in zelo so me spominjala na naš rajski vrt pod Triglavom, le suša jim je odvzela precej vode. Ob razkošnih razgledih na divje okoliške gore sva se vzpenjala po dolini in pred zadnjim jezerom je markacij nenadoma zmanjkalo. Ker pa sva poznala grobo smer vzpona, sva brez težav našla pot, ki naju je po desni strani doline popeljala na naslednje sedlo.

To je pravzaprav le pregrada, ki zadržuje ledenik, na katerega se nama je odprl pogled. Ledenik, nekakšen sistem obsežnih položnih snežišč z majhnimi prekinitvami, naju je kmalu popeljal na levo, proti jugovzhodu. Nad njim se je odprla nova dolina z divje razbitim dnom, raztreskanimi grebeni ob robu in komaj opazno stezico na meliščih na južni strani. Stezo sva včasih bolj slutila kot videla, a na koncu doline naju je pripeljala na široko sedlo Qafa Grads. Desno se je tristo metrov nad nama prikazal vrh najine gore. Res je mogočna!

»Ampak tukaj bo orientacija precej bolj zapletena,« sem potožil. Pa se nama je obenem po dolgem času spet nasmejala markacija, ki naju je varno popeljala preko strmo vzpenjajočih se kraških podov na melišče pod značilnimi policami, ki kot velikanske gube gori krasijo čelo. Tu nama je rešitev na vršni del ponudila strma gredina v desno. Pravega plezanja ni kaj dosti; bolj moramo paziti na močno krušljiv svet, pa tudi izpostavljeno je. Prečila sva zahodno pobočje in po sistemu polic priplezala na teme prokletijskega velikana.

In imela sva kaj videti! Vse naokrog drzne gore, ki jim večinoma nisva poznala imena. Dolgi beli grebeni so nizali skalne ostrice in mogočne hrbte proti vzhodu in zahodu. Pogled proti jugu in severu se je najprej ustavil na nekaj nižjih grebenih, ki so omejevali vzporedne doline. Žal je obširnejši razgled omejeval mrč, ki je bil ta dan še izrazitejši. Pot je markiralo nama že domače planinsko društvo Karanfil iz Gusinja. Videti pa je, da Maja Jezerce z albanske strani ni kaj dosti obiskan. Ta dan sva bila popolnoma sama.

Pot nazaj je bilo podoživljanje vseh lepot, videnih preko dneva. Šele v dolini sva srečala prvo skupino planincev, ki se je odpravljala na Zastan. Na čelu sva spoznala znanca – Črnogorca, ki sva ga srečala na Očnjaku prejšnji dan. Srečanje z domačini je vedno zanimivo; ljudje so bolj odprti in odnosi bolj sproščeni kot pri nas. Tudi tokrat se je kot že večkrat izkazalo, da ima sogovornik sorodnike v Sloveniji.

Naslednje dni sva obiskala še Komove, si ogledala nekaj drugih črnogorskih znamenitosti in se po prelepi jadranski obali vrnila domov. Še dolgo so v naju odmevale lepote majhne, divjemogočne Črne gore.

Dotikanje Himalaje – Island Peak[1]

✍ Stane Lodrant

[1] Izsek iz daljšega sestavka

Številna letališča in letala so bila končno pozabljena. Nepal, Katmandu, Lukla.

Da smo že premagali nekaj nadmorske višine, nam je kazala dolina pod nami. Lepa zelena dolina se je ožila in steza me je včasih kar jezila, ker je vodila tudi navzdol. Gora pa ni in ni bilo na spregled. Bližnji vrhovi so bili pokriti s sivim pregrinjalom, ki ni obetal veselja. Pogosto so mi misli uhajale domov, v Koprivno, v ozko dolino in v čas pozne pomladi. Tudi tu je graben nakazoval, da zna v določenem času prav besno rjoveti. Potka je speljana nad prodnimi nanosi in razbitimi skalami, drevje pa je bilo bujno, zeleno. Skupine turistov, šerp in jakov, ki smo jih srečevali, so bile kot cerkvene procesije, vendar se je videlo, da je korak nekoliko utrujen, že res naveličan. Torej se še nekaj dni ne bomo resneje približali goram. In prav je bilo tako. Prav kratek je bil prvi delovni dan, a nadmorska višina je res hitro zrasla. Prespali smo v majhnem naselju Phakding na nadmorski višini 2600 m.

Naslednji dan je bil podoben, le kolone jakov niso bile več atrakcija. Neverjetno, kako so ti mišičasti stroji vdani življenjskemu toku. Jaz pa hodim, skačem, uživam. Ali je res vse tako enostavno? Hodili smo čez viseče mostove in preko plapolajočih zastavic pošiljali misli in prošnje v daljavo … Počutje je super. Sem res v mistični deželi?

Ledeniška morena na poti proti vasici Pengboche. Zadaj levo Imya Tse, desno Baruntse.

Skozi deželo Šerp

Skozi zeleno vejevje ga zagledam! Uh, kako čiste zareze, ostre in hladne barve. Moje spoštovanje: Mount Everest. Gora, spoštovana od otrok in starcev. Kot otrok sem že izgovarjal njeno ime, zdaj, ko sem ji bil hkrati blizu in daleč, pa so usta postala nema. Vse okoli mene je že pritiskalo na sprožilce fotoaparatov. Bodo vsaj nekaj imeli zabeleženo, če nam gora ne bi pustila bliže. Nadaljevanje poti pa je postajalo utrujajoče. Začeli smo gristi kolena, vendar smo ob pogledih na šerpe in jake tudi v mislih kar raje molčali. Vsaj znojili se nismo. Nadmorska višina je zrasla in zrak je postajal vedno bolj suh.

Namče Bazar, 3500 m, je zadnji večji kraj, če ga lahko tako imenujem. Prav neverjetno, kako tudi v goli borbi za preživetje ljudje vzpostavijo civilizacijske norme. Kraj je dobesedno zarit v trikotniku nepalskih strmin. Hipotenuza je globok kanjon, kateti pa predstavlja en sam, tako strm, prelomljen hrib, da smo imeli pri iskanju prenočišča prve probleme pri gibanju. Hiti počasi! Vedno se bom rad spominjal Monastery Rooma, ki nas je gostil dva dneva. Večna lučka je simbolično gorela prav nad mojo spalko.

Po dveh dneh, v katerih smo opravili majhne aklimatizacijske sprehode po okoliških hribih, smo nadaljevali začrtano smer. Pa ni bilo več enostavno. Prvi jutranji koraki so bili kar šokantni. V pol ure smo se dvignili na lepo stezico, ki kasneje niti ni bila naporna. Vendar dvesto višinskih metrov do potke nad mestecem v kratkem času vsekakor ni bil mačji kašelj. Skupine popotnikov, lahko bi dejal, da jih je bilo že nekoliko manj, so bile primerneje oblečene, če upoštevamo nadmorsko višino in možnost hitrih sprememb vremena.

Slavni lepotec, Ama Dablam, 6800 m, nas je spremljal na desni. Moja prva asociacija je bil Matterhorn. Gora je res želje vredna. Obdana je z debelimi ledeniki, a kot božji prst stoji pokonci v opomin tistim, ki hitijo naprej, višje in hočejo biti drzni. Ker ima tako izredno lego, nas je pogled nanjo spremljal skoraj ves čas odprave. Mogoče nas je tudi varoval! Spomnil sem se slovenske odprave izpred nekaj let. Bili so zgoraj! Mi pa smo spodaj divjali naprej.

Sonce in hlad. Kako je mogoče, da sta si tako blizu? Nemogočega v teh gorah ni. Tu tišina buči in poje na svoj način.

Prišli smo v Tengboče, k znamenitemu samostanu. Namesto simpatičnih majhnih stup, verskih kapelic, je tu postavljena večja zgradba. Zanimivo, koliko sončnih barv je vtisnjenih v samostan. Narava okoli je dokaj hladna in skoraj bi dejal, da so vse te barve kičaste. Pa vendar te barve spoštljivega samostana kričijo življenje, toploto, voljo, dobroto … Naš bivak, ki nas je varoval preko noči, je bil nekoliko naprej in je bil v primerjavi s to zgradbo pravi kurnik. Ko tu izgine sonce, izgine tudi volja, zato je kar obvezno, da je človek maksimalno pozitivno naravnan. Kako dobra je bila hrana, pa čeprav so bili že sedmič špageti!

Ponoči je snežilo. Uh, kako me je stisnilo. Če sem bil kadar koli v gorah in je snežilo, je to pomenilo dodatno težavo. Kaj pa tu? Smo preko štiri tisoč metrov visoko in želje so bile še veliko višje. Jutro se je prikazalo v lepi luči. Narava je bila umirjena, »sveže pocukrana«, le hladno je bilo. Soteska, po kateri smo hodili, se je širila in ožila. V šali smo dejali, da ni prostora za pingpong. Spet je prišla nasproti skupina šerp in dokazala marsikaj. Volja je tu, pa saj to je gonilo človeštva. Tu sta dobrota, radost, ki jo izkazujejo ti ljudje, kljub težkemu življenju po našem evropskem razmišljanju. Lepota, da tega pa imajo veliko.

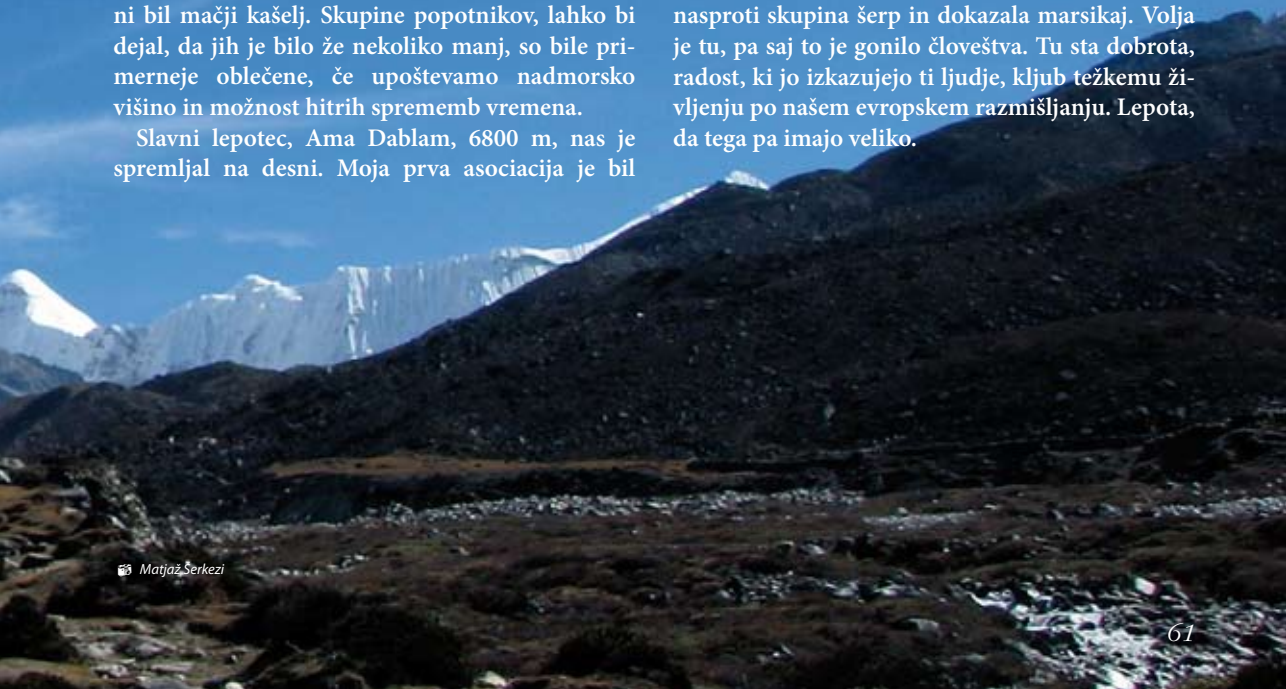

Matjaž Šerkezi

Proti baznemu taboru Everesta, v ozadju sedemtisočak Nuptse Stanko Lodrant

Do baznega tabora pod Everestom

Gorska puščava je začela prevladovati nad življenjem, vendar se je s prihodom sončnih žarkov v telesih vse spremenilo. V daljavi zgoraj, zgoraj smo zagledali špice. Za trenutek smo bili dovolj daleč, da smo spet videli Everest. Pred njim so stale mogočne skalne trnjave. Naš Island Peak je prav sramežljivo potiskal navzgor svoj beli vrh. Prvič smo ga zagledali. A Everest je le Everest. Ker se dviga osemsto metrov nad ostalimi gorami, je pravi kralj in takoj razpoznaven. Le okoli njegovega vrha ni druge barve kot modra!

Naselje Pheriche nas je prijetno gostilo naslednjo noč. Krasna lega na križišču dveh pomembnih poti, proti Everestu in proti našemu začrtanemu vrhu, Island Peaku. Ker smo se morali aklimatizirati počasi, smo izkoristili gibanje v drugo smer, proti baznemu taboru za naskok na Everest. To je zahtevalo nove napore, a zaradi vremena, poslanega z nebes, in sanjskih razgledov ni bilo nič nemogoče. Kulise gora okoli nas so bile nepozabne. Gibanje po široki moreni in čofotanje po mokrih, travnih vrtovih, ki jih je tu in tam prekrival sneg, nas nista motila. Glave so bile ponosno dvignjene. Vrhovi in špice vse okoli nas. Usta so ostala odprta. Res smo hlastali za zrakom, vendar tega nihče ni omenjal. Naš veliki problem je predstavljal pohlep po novih doživetjih. Višina je bila 5000 metrov in po zdravi pameti, kolikor je je še sploh bilo, ta dan nismo smeli napredovati. Ustavili smo se v zavetišču Lobuče. Vreme krasno! Modrina! Ko sta se pokazala še Pomu Ri in Nuptse, je bilo dopolnjeno. Ali je to raj? Ali je v raju tudi tako lepo? Pomu Ri je moja gora. Začarala me je s svojo lepoto in natančnostjo. Ko je Bog ustvarjal raj, je pustil skico v nepalskih gorah.

Drugi dan pa naprej, višje, naprej proti Gorak Shepu. Ledenik Khumbu, ki ga pošilja Everest, pred sabo neusmiljeno potiska mrtvo naravo. Italijanska raziskovalna piramida je nekoliko umaknjena pred silami narave in je v okolju pravi umetni tujek. Vendar je slavna in vredna ogleda. Vsak, ki ima rad gore, bi vriskal, pa čeprav so bili koraki počasni in racionalni. Tu je vse tako, tako gigantsko. Pomu Ri, Lingtren, Nuptse, zadaj pa Everest, pravi Mount Everest. Človek, kaj si, človek?

Prebudili smo se iz omame, ko smo spet zagledali civilizacijski stvor. Zavetišče Gorak Shep. Neverjetno natančno delo narave, izpiljeno ravnino, so izkoristili ljudje in postavili hiško. Ranili so okolje, postavljeno iz kamenja in ledu, a smo jim bili že ponoči hvaležni za gostoljubje.

Tik pod vrhom Imya Tse *Matjaž Šerkezi*

Ker je bil dan še mlad, čeprav tu dnevi res niso dolgi, smo izkoristili svojo kondicijo in obiskali Base Camp Everest. Kamp je umaknjen dve uri hoda povsem v kotlino visokih pregrad in usmerja svoj obraz v fantastični Everestov Ledeni slap. Lepot za požiranje je ogromno in hitro smo se razgubili po vesoljnem svetu. Kako strašne morajo biti te naravne sile, da so sposobne ustvariti take poteze. Pravzaprav najbolje opazuješ te čudne stvore s spoštljive razdalje. Resnica je, da ko prideš v njihovo bližino, tako ali tako ne vidiš ničesar. Ker si prava nula! Človek, kdor je vse to ustvaril, je Bog. Iz baznega tabora sem zaslišal slovensko povabilo na čaj. Vodja naše odprave je spoznal šerpe, ki jih je poučeval lansko leto. Tako se mi je ponudila še dodatna možnost ogleda tega slavnega tabora. Prva želja je bila torej do potankosti izpolnjena.

Kala Patthar

Prostor za prenočevanje v Gorak Shepu, na višini 5200 metrov, niti ni bil tako slabo določen. A ne vem, kaj vse je bilo krivo, da ponoči nisem zatisnil oči. Vznemirjenost, dehidracija, zvonovi cerkvice svete Barbare v moji glavi …, kaj vse sem lahko razmišljal v predolgi noči. Zjutraj pa »O sole mio …,« nepopisen hlad. Ko premagaš prvih nekaj minut, življenje le steče. Topla tekočina ti da moči, glavno toplino pa vendarle dajo sončni žarki. Načrt je bil, da bi se ta dan dvignili na skalni hrib, na slavno razgledno točko Kala Patthar. Kako blizu je bilo videti vse skupaj. Pa vendar je »bližnji hribček« višji za nesramnih štiristo metrov. Torej 5600 metrov. Edini uspešni recept je tudi tokrat zadel. Volja in hiti počasi sta nas skozi razpokano skalovje vodila na vrh Kala Pattharja.

Stojimo na vrhu raja. Dan je nebeški. Smo blizu bogu? Višina je prava, da tokrat vidimo tudi čez bližnje skalne pregrade. Pomu Ri je tako blizu, da se ga lahko dotikam, Lingtren zapira pot in sramežljivo veže proti Everestu, ki tokrat pokaže tudi svoje Južno sedlo in odpre Ledeni slap, Nuptse pa pozira s celo gladko steno. Okoli nas so premnogi valovi, ostre beline, katerih imena nikoli ne bom izvedel. Koliko je še dela za Kolumbe našega časa! Nekdo nas ima zares rad …

Ožarjeni po obrazu in tudi v dušah smo se spuščali z vrha. Z vsakim korakom niže je telo lažje. Ne samo duša, tudi telo je začelo plavati. Res hitro spuščanje z višine je prijalo in osveževalo.

Zaradi dobrega počutja in dobre kondicije smo se dogovorili, da bomo uspešni dan raztegnili z dolgim spustom do naselja Dingboče, 4400 m.

Zavetišče je na pomembnem križišču. Mi smo se pa že dobro aklimatizirani ozirali za našim začrtanim vrhom, Island Peakom, ki je v daljavi zapiral moreno. Spanje je bilo solidno, jutro pa še zmerom neprijetno, hladno. A kaj? Važno le, da je vreme nakazovalo stabilnost tudi za naprej. Najraje sem zajtrkoval žgancem podobno mešanko. Z obilico potrosenega sladkorja sem se počutil kot pri domačem zajtrku. Takšen občutek je na višinah zelo pozitiven. Zadovoljstvo in psiha sta pomembna za stabilnost telesa. Pa ogromno popite tekočine! Le kje se izloči toliko vlage iz telesa, saj se nismo nič znojili?

Ko smo zapustili hiške, je pred nami rasel naš Island Peak. Po načrtu smo imeli do baznega tabora še dva dneva mučne hoje, gora pa je bila že sedaj tako velika. Vdaš se pač v usodo kamele in zavestno preusmeriš svoje misli. Morda pa imajo tudi šerpe in jaki tako sposobnost! Za hrbtom nam je ponosno stal Ama Dablam. Če ne bi imel natančnega zemljevida, ga verjetno ne bi spoznal, tako zelo se znajo gore čarovniško spreminjati. Na levi Lhotse, osemtisočak. Uh, kaki viharji so najbrž bili zgoraj. Slike, ki smo jih posneli, kažejo plavajoče bele odeje, ki jih je po njegovih grebenih nosil vihar. Na desni strani stojijo polarne gore. Kako neresno prispodobo jim poklanjam! Visoke so le okoli šest tisoč metrov in pokrite z večno belino. A imajo pomembno nalogo, so varovalne utrdbe slavnega Makaluja, ki stoji v tej smeri. Pred nami pa se je iz dneva v dan večal Island Peak. Nadmorska višina se je spet skrito dvigovala. V pohlepni vznesenosti gibanja po rajskem svetu sploh nismo opazili, da so bili tudi šerpe sedaj v resnih obuvalih, s podkapami, z rokavicami, z očali …

Chukhung je bilo zadnje kamnito zavetišče pred našim naskokom na goro. Nizka hiška je visoko ograjena z zloženim kamenjem. Kar marljivo so sestavljali varovalo okoli zavetišča. No, vsaj prinašati ga ni bilo treba, saj ga imajo še za izvoz. Ledenik, ki je ustvarjal ta prostor, je bil nekdaj veliko večji. Skale in peskovniki okoli kažejo izredno robatost terena in potoček je pravzaprav brez vode. So le kotaleči se kristalčki!

Kako nesrečen sem postal! Vodja naše odprave je resno opozoril na dinamično obnašanje vremena tam, tam zgoraj. Močni viharji, ki so se sprehajali po moreni, so bili na okoliških vrhovih še agresivnejši. Snežne zavese so se vozile, kot da imajo brezplačne karte. Ampak nebo je bilo še vedno modro. Ali bomo res zavrnjeni sedaj, ko smo se dolgo pri-

Naveza na grebenski rezi *Matjaž Šerkezi*

pravljali na ta trenutek resnice? Dvajset dni aklimatizacije ne pretehta dveh dni na naši gori!

Pa smo naslednji dan le nadaljevali. Pot do baznega tabora je bila vesoljska. Gigantski valovi skal in drobnega peska so nas lepo ščitili pred vetrom. Le pravo slalomsko smer smo morali držati. Saj bi bilo zanimivo zlesti na kak peščeni hrib, vendar nas vetrovno dogajanje in naše noge tokrat niso navduševali za strmine. Pet tisoč metrov! Vrha Island Peaka nismo več videli. Videli smo le razbito skalovje, gladke snežne stene. Dotikali smo se ga! Stali smo pod svojo želeno goro. Nosači so pometali opremo, kot da bi tresli hruške, in posedli po kamenju. Kasneje smo le družno postavili bazni tabor. Iz izkušenj smo vedeli, da bo z zatonom sonca v tabor prišlo mrtvilo. Hitro smo opremili šotore za prenočevanje in pregledali »železje« za na goro. Spet se je pokazala izkušenost. Medtem ko sem pripravljal šotor in zlagal opremo za naslednji dan, so prijatelji že pripravili hrano. Toda v glavi so bile na delu kukavice. Tokrat je moralo biti gnezdo res veliko. Z močno voljo sem srebal juho, kajti zavedal sem se potrebe po krepitvi telesa. Sledili so suhi makaroni z mezgo, a tudi to sem spravljal vase. Želja po uspehu na gori je bila tako goreča! Vsak vnos testenin v usta sem prišteval k celotni masi zaužitih kalorij. Najlepše in najlažje je bilo še pitje sladkega čaja.

Izpolnitev tretje želje – Island Peak

Poslavljanje sonca nas je naganjalo v spalke. Najnujnejšo opremo smo spravili poleg sebe v spalke. Opremo številka dve smo spravili v šotor k nogam, opremo tri, ki naj bi ostala v taboru, pa smo prislonili k šotoru. Trije prijatelji smo se tiščali v šotoru. Tokrat pa sem si želel, da bi nas pihalo še več. A minilo je zelo kmalu.

Vstajanje ob dveh zjutraj je bilo nekaj norega. Peklenska volja, fanatizem, odločnost, strašna želja za uspeh so potrebni, da se izvlečeš iz spalke in šotora ob taki uri. Čelne svetilke so svetile kot zvezdice na jasnem nebu. Ne, ne, glave še niso bile jasne. Bolečin sicer ni bilo nikjer več, vendar si se moral pretolči skozi nekaj minut, da si si spet zamislil življenje. Dobro je bilo, če si poleg male potrebe v svinjsko mrzlo noč spustil še zaužito porcijo prejšnjega dne. Požirek vročega čaja je bil vreden bogastva. Čim bolj je bilo treba ogrevati svoje telo.

Kar hitro smo zapustili bazni tabor. Hoja v koloni se je kmalu sprevrgla v lahkotno plezanje skozi skalovje, ki se mi najprej ni zdelo tako hudo, le zelo hladno je bilo. Občasno pa se mi je zgodilo, da so veke postale pretežke in bi z užitkom tukaj končal zemeljsko bivanje. Tudi tokrat se je pokazala veličina himalajskih gora. Kar dobrodošla je bila sprememba, ko je začela smer voditi po ledu. Ko je vrh Ama Dablama zažarel v sončni barvi, si svoje oči usmerjal v svetlobo in se grel. Svetleje je postajalo, bolj se je videlo, da je tam zgoraj zatišje. Res, nekdo nas ima rad! Neverjetno ponižno smo se prebijali višje in višje. Ni bilo misli, da bi zapustil gosji red. Seraki, klože, razpoke in skrivnosti Jetija … Prostranost je tu strašna in brezmejna. Sončni žarki so priplavali tudi nad nas. Kako prijajo, kako prijetno je postalo, a tudi nevarnost so nosili. Višinomeri so kazali preko šest tisoč. Približevali smo se zaključni vzhodni steni, ki sem jo kar natančno in zelo spoštljivo pregledal že na slikah na internetu. Danes elektronika res dela čudeže. Krasno vreme in prijeten oprijem na ledeni podlagi sta mi vlivala upanje za uspeh. Kako malo še! Kdaj sem sploh nazadnje pil? Stisnil sem edini gel v usta in nesramno odposlal ovitek v vesolje. Prepel sem se na novo vrv in namerno močno hlastal za svežim zrakom. Ja, to bo zdaj recept za zadnje metre! Verjetno je velika vznemirjenost res pomagala, kajti zadnji greben je čudežno postajal najlažji. Vrh!

Vrh je velik za jedilno mizo in je bil kar kritičen za slikanje naše peterice. Pripeli smo se na varovalni cepin in vsaj za trenutek pozabili na svojo realno lego. Slika Srečnih s slovensko zastavo na vrhu 6200 metrov visokega Island Peaka je uspela. Srečni smo se smejali proti Makaluju, Lhotseju, Ama Dablamu, proti valovom beline in temam neskončnih globin. Ali je svet res tako velik? Strašen je pogled iz letala, ampak več je zdaj vreden naš veličastni pogled na življenje, ki je v polni meri pod nami!

V polni meri se mi je izpolnila tudi tretja želja na tej odpravi.

Spuščanje ob vrvi, pa pripenjanje na novo. Spuščanje po vrvi, pa pripenjanje, samo čim prej po zalogaj svežine. V kratkem času smo se dokaj elegantno spustili v prijaznejše okolje. Še vedno je bilo okoli nas veliko beline, a vsak meter niže človeka napoji z bogatejšim zrakom. Ne, nisem več vzdržal v gosjem redu. Hotel sem biti sam, globoko v svojem svetu in se pogovarjati sam s sabo. Kaj vse se mora poklopiti ujeti, da človek doživi tako srečo in veselje?! Gora vprašujočim klicem duše ne pušča praznine.

Rada bi vedela …

S Fužinskih planin na Lepo Špičje

✍ Jana Remic

**… po čem hrepeniš in
ali si upaš sanjati,
da bi si izpolnil to srčno hrepenenje.**

(O. M. Dreamer)

Skrivnostno pričakovanje me je spremljalo v tih, temačen gozd. Želja, ki kot zel raste iz najmanjšega zrnca; razrašča se, postaja vse večja, vse močnejša. Doživeti planine … tihe, samotne, čarobne planine … doživeti lepoto doline jezer in čudovitega grebena Lepih špic. Že sem stopala čez leseno ograjo, pa znova po kamniti, traktorski poti.

Planina pri Jezeru je še spala, tiha in samotna v globokih, temnih sencah. Le skalnati zidovi nad stanovi so rdeče zažareli …

Prvi sončni žarek se je plaho dotaknil vrhov visokih smrek, jih nežno objel, postajal je širši, toplejši, vse svetlejši, v hipu je rdeče zažarel, ko je končno pogumno zdrsnil na travnati rob in na pastirske stanove na robu planine. Stari leseni stanovi so srečno zažareli v zarji novega dne, ptice so zapele svoj slavospev svežemu jutru. Sončni žarki so tedaj planili na spečo planino, pozlatili so pobočje in hiteli budit zaspance. Iz največjega stanu je prišel možakar in odhitel za vogal. Ni opazil zlatega jutra? Je ta čudež prebujajočega se dne lahko komu neopazen? Oddaljevala sem se od planine Dedno polje in si skušala vtisniti v spomin to čudovito jutro … Spremljalo me je igrivo petje ptic, v vejah dreves je rahlo zašumel vetrič. Prijetna gozdna stezica vijuga med grički in kmalu sem obstala nad planino Ovčarijo …

Kot nežna zavesa je lebdela lahna meglica nad grmički ruševja in nad svetlimi macesni. Nežen dotik sončnih žarkov je obljubljal nianse mavričnih barv nad senčno dolino. Trenutek zatem pa je bilo sonce že močnejše, uprlo se je v rušnate grmičke, iz katerih so se dvigale sopare in se stapljale z nežnim valovanjem mavrične meglice, ki je polagoma izginjala v jutranji svežini. Bi bilo mogoče zadržati dih, ustaviti čas, ohraniti spomin na doživetje? Spomin na čarobno, zlato, navdušujoče, neponovljivo lepo jutro …

Dolina in vrh

Še in še sem se ustavljala in zajemala lepot, ko sem se vzpenjala nad planino, dan pa je polagoma bledel, postajal je lep in topel, še vedno je bil tih in samoten … Bližala sem se Štapcam pod Tičarico, ko sem srečala prvo skupino planincev, ki so pri-

Lepo Špičje

hajali od Koče pri Triglavskih jezerih. Bilo mi je kar malo hudo za tisto prvinsko tišino in samoto, pa vendar sem vedela, da lepe avgustovske nedelje v Dolini Sedmerih jezer ne bo samotno … Hkrati pa sem doživela zvrhano mero lepote in samote v prebujajočem se jutru, najlepši dar za tisto težko zgodnje vstajanje … Dolina za grebenom Tičaric in Zelnaric je še dremala v mrzlih, temnih sencah grebena, voda jezer je trepetala v jutranjem hladu. Pozdravila sem planince ob koči, ki so se odpravljali po različnih stezicah, vsak v svojo smer. Spoznala sem, da sem nenadoma znova skoraj sama … Ustavila sem se in zajela kristalno čiste vode v dlani, poljubila ledeni hlad izmikajočih se kapljic in v vodi iskala odsev vrhov, ki so se kopali v zlati svetlobi sonca … Pozdravila sem skupino, pa naslednje obiskovalce gora in na razpotju izginila na manj uhojeno stezico. Srečala sem še dva, tri planince in se prepustila gori …

Macesnov gozd je vse redkejši, belo skalovje se utaplja med temnim ruševjem, počasi pa se prične dvigati, vse bolj se boči nad travami, vse strmeje se dviga in pušča za seboj drevesa, grmičke, trave … le najnežnejše cvetje vztraja na pobočjih bledo sivega skalovja, ki se v sončnem dnevu kar blešči. Stezica se nekaj metrov pod vrhom sprehodi po grebenu in ob širnem razgledu mi je tiho zapelo srce. Okrog in okrog samo mogočni, skrivnostno lepi, skoraj beli vrhovi Julijcev, med katere se zarezujejo živahno zelene doline. Doline, iz katerih se dvigajo proti vrhovom vijugaste stezice, nekatere samotne, druge pa vodijo trume planincev, stezice, ki poznajo več samotnih, deževnih in meglenih kot pa sončnih dni, stezice, po katerih se tiho prikrade plaha divjad … Moj pogled je nežno objel vsakega od vrhov, se sprehodil ob samotnih kočah in pozdravil mogočne stare viharnike … Premotilo me je glasno govorjenje na vrhu.

Sončna in senčna stran

Saj ne, da ne bi marala ljudi. Toda ljubim tišino, pa spev vetra in ščebet ptic … Ženska na vrhu pa je zelo glasno in silno neutrudno razlagala imena vseh bližnjih in daljnih vrhov. Čudila sem se, da ji ne zmanjka besed, in zaman upala, da bo kmalu končala z razlago, ki so ji morali nehote slediti vsi prisotni … Šla sem okrog skupine in skrivaj oprezovala, če ima kje gumb, s katerim se ugasne … toda nič. Tako sem se vrnila na greben in se oddaljila od vrha. Kmalu sem našla razgleden in tih prostorček, kjer sem si ob nežni spremljavi vetriča potešila lakoto.

Dihala sem modrino neba in spremila prvi bel oblaček, ki se je prikradel nad goro, pa kmalu izginil … Daleč v dolini so zeleno modro zažareli robovi jezer, ko so jih pobožali sončni žarki, ki so se prikradli nad greben … Nad njimi kot težko sivo pregrinjalo leže melišča, ki segajo visoko pod strma ostenja … ter čaroben greben Lepih špic na drugi strani, bleščeči beli pragovi med zelenimi travami, ki so se mi ponujali s tega razgledišča ...

Tomaž Marolt

Greben se prične komaj opazno spuščati, in ko stezica popelje na zahodno stran, se slika v hipu spremeni. Prijeten vetrič je zamenjal hlad, ki je vel iznad mrzle, senčne stene, ki kot zavesa valovi nad zeleno dolino Trente. Pohajala sem med travami in skalnimi pragovi, nad tesnobnim hladom senčne stene, nekje na meji med modrim nebom in prijaznimi gozdovi, na robu, ki je ločeval sončno in senčno stran gore … Na sončnih pobočjih bi želela vzneseno poleteti, kar srkala sem lepote vse bolj sijočih jezerc v dolini, pozdravila metulja in se čudila toplim planikam … Korak zatem sem spoštljivo občudovala strmine senčnih polic nad dolino Trente, ozka stezica je naenkrat vzbujala strah in spoštovanje, zahtevala previdnost, me ovila s svežim, skoraj zimsko mrzlim zrakom … Ostra in izpostavljena pobočja so se polagoma razširila in spustila v prijetno, z balvani posejano sedlo, kjer je počivala skupina veselih planincev. Kako optimistično razpoloženje lahko pričarata prijazen klepet in žar nasmejanih lic! Stezica se vzpne, vodi čez gladke pragove na vrh v grebenu in se znova spušča, hkrati pa že obljublja ponoven vzpon. Da, pričakuje, da se za skrivnosti, ki jih pripravlja za ovinkom, potrudim. Seveda sem ji sledila mestoma po mehkih zelenih travah, pa spet čez grušč in preko belih pragov. Znova sem se čudila oblikam v svetlem apnencu, se dotaknila ostrih robov v skali in naposled zavila proti vrhu, na Malo Špičje.

Mogočna prostranstva Komne so le še malo kukala izza grebena, v daljavi sta mežikali jezeri ob koči, daleč za njima pa so lebdele bohinjske gore. Ledvička, smaragdno, rahlo valujoče jezerce je s svojo veličastnostjo pritegovalo pogled. Nad njo se dvigajo skale, razbrazdane od vode, ki med travami in ruševjem počasi prehajajo v veličastne pode pred zaključkom doline. Nad njimi je le še divji svet skalovja in veličastne beline, dviguje se na Kanjavec, izza katerega se ponosno razgleduje očak Triglav. Tik na robu, ki strmo pada v dolino Trente, čepi prijetna Zasavska koča in se preko svetlih podov pogleduje s Hribaricami in prepadnimi stenami Zelnarice. Blagodejni mir na razglednem vrhu me je posrkal vase, sedela sem in v tistem trenutku sem postala delček bivanja v gorah, delček vetra, ki presenečen nad novimi razgledi obstane, delček življenja, ki je tod bivalo pred tisočletji in se še vrača vsako poletje, življenja, ki cveti v travah in plava s črnimi kavkami nad vrhovi, trenutek v spreminjanju, ki oblikuje žlebiče in vrtače na gladkih belih podih …

Zlitje doživetij

Ne vem, katero doživetje je bilo bogatejše, tisto na vrhu ali pa hip zatem, raziskovanje mogočnih podov. Prepustila sem se hoji po neverjetni skali, dotiku belega apnenca, skrivnostnim globelim, žlebičem, ki so prava umetnina … pozabila sem na čas in … nekaj mene je ostalo tam, še čutim toplo sonce, ko v ranem jutru položi med vrzeli najrazličnejše sence ter se preko dneva poigrava z njimi, čutim ples dežnih kapljic in se večno čudim vztrajnosti tankih potočkov, ki ustvarjajo nove oblike v trdem kamenju … Oh, kako težko se je bilo odtrgati od bleščeče bele kamnine, od globokih jam, od sanjavih škrapelj, od divje ostrih robov malih gradičev, od majhnih kotanj, ki ponujajo pest zemlje drobnim blazinicam trave ali cvetja!

Na robu, kjer trave prehajajo v puščobno skalovje, se lesketa eno malih Triglavskih jezerc, Zeleno jezero. Le kdo se ne bi ustavil ob čudovitem dragulju? Nisem bila edina in na križišču stezic so se menjavali planinci, pozdravljali so in dovoljevali lepoti jezerca, da jih je ustavljala in očarala. Izbrala sem pot, ki vodi na sedelce Vrata pod Zelnarico. Srečanje s plahimi belkami me je resnično presenetilo in naredila sem ovinek okrog njih, da jih ne bi motila preveč … S pogledom sem počasi, še zadnjič objela vrhove Lepega Špičja in pravljični svet pod njimi … skrivnostni svet Zlatorogovih zakladov …

Utonila sem v dolino Za Kopico, svetel grušč je počasi prehajal v mehkobo trav, stezica je med vse blažjimi grički izginjala daleč nekje med grmički temnega ruševja. Svežo modrino neba so zastrli lahni valovi prosojnih oblakov, v senci najvišjih macesnov so počivale krave. V bližnji konti so med grmički tekali svizci, metulji so neutrudno plesali med cvetovi. Sedla sem na travnati rob in si želela ostati v tej čudoviti dolini miru in večno ponavljajočega se življenja …

Na Dednem polju so se sončni žarki še igrali s sencami vrhov macesnov, smrek in stanov, živina se je pravkar napajala. Nekaj ljudi na planini je uživalo v mehki popoldanski svežini. Pridružila sem se zagruščeni, malce neprijetni traktorski poti. Odhajala sem proti večeru, ki se je bližal, hkrati pa sem ostajala, ostajala za vedno … Da, delček mene še vedno živi tam zgoraj, na grebenu, na mehkih travah in svetlih podih, in čuti moč in nežnost narave, sil, ki ohranjajo in hkrati spreminjajo enega najlepših kotičkov na svetu …

Veliko Špičje, 2398 m

✍ Andrej Stritar

Veliko Špičje je razgledna gora v grebenu Julijskih Alp med Dolino Triglavskih jezer in Trento. Na severozahodno stran proti Trenti pada s slikovito steno, ki nam zagotovo vzbudi pozornost v sončnih večerih, kadar se spuščamo po cesti z Vršiča. Njeni mogočni stebri radi zažarijo v čarobni rdeči barvi in so ena od magičnih podrobnosti čarobne Trente. Na drugo stran, proti Dolini Triglavskih jezer, se spuščajo manj strma pobočja, čez katera je speljana običajna pot od Koče pri Triglavskih jezerih.

Za alpiniste in gorske sladokusce je Veliko Špičje privlačno iz severozahodne smeri. V samotni Dol pod plazmi pod njegovo severno steno je sicer speljana gozdna cesta, ker pa je zaprta za promet in tja ni nobene markirane poti, v ta kotiček zaide le malokdo. Plezalci imajo na izbiro več lepih smeri na vrh, podjetnejši gorniki se lahko lotijo zmerno zahtevnega Tumovega prehoda, manj zagnani pa lahko raziskujejo slikoviti stranski greben Tičaric visoko nad dolino Soče.

Ime naše gore vztrajno zbuja domišljijo. Včasih smo ji rekli Lepo Špičje, Tine Mihelič je želel zanjo uveljaviti ime Lepa špica, verjetno pa je le najbolj smiselno ostati pri sedaj uveljavljenem poimenovanju Veliko Špičje in tako ta vrh ločiti od bližnjega Malega Špičja.

Izhodišče: Veliko Špičje je tako oddaljeno od katere koli ceste, da se je edino smiselno nanj odpraviti za dva dni. Prespimo lahko v Koči pri Triglavskih jezerih ali v Zasavski koči na Prehodavcih. Do tja lahko pridemo iz Bohinja čez Komarčo ali s planine Blato v Fužinskih planinah.

Priporočamo tudi »daljšnico« med potjo z vrha Triglava proti Bohinju. Če prespimo na Prehodavcih, si lahko pot naprej proti Bohinju prijetno podaljšamo z ovinkom na naš vrh.

Od Triglavskih jezer: Od koče gremo pol ure po poti proti Prehodavcem oziroma Triglavu. Pri razcepu zavijemo levo in se povzpnemo po razgibanem in slikovito poraščenem kraškem svetu. Ko pridemo pod vršno gmoto Špičja, pot postane strmejša. V strmem skalnem žlebu nam pomaga celo nekaj jeklenic. Glavni greben dosežemo čez skrotast svet nekaj minut levo od vrha. Zmerno zahtevna markirana pot, 2.30 ure.

S Prehodavcev: Od koče gremo po mulatjeri proti Trenti do bližnjega neizrazitega glavnega prevala Prehodavcev. Tam se naša pot nadaljuje v isti smeri po širokem slemenu in počasi navzgor na glavni greben. Markacije nas vodijo čez Zadnjo Lopo, 2115 m, in Malo Špičje, 2312 m, ves čas lepo razgledno do glavnega vrha. Nezahtevna markirana pot, 2.30 ure.

Zemljevida: Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000, PZS; Triglav, 1 : 25.000, PZS.

Plezanje kot način življenja

Peter Podgornik, gorski potepuh

✍ Pogovarjala se je Olga Kolenc 📷 arhiv Petra Podgornika

Peter Podgornik je eden izmed tistih, ki obidejo ravne, uhojene poti in krenejo proti vertikali. Navzgor mora, proti modrini neba, vse dokler se navpičnica ne spusti v ravnino. Je to res le navadno »romanje« na goro? Mar ni to hkrati čudovito potovanje k sebi, ogledalo lastne duše, v katerem ni več ne laži ne prevar? Srečanje s samim seboj?

Kakšni vzgibi so pripomogli, da si odkril svet gora, plezanje?

»Že to, da sem doma pod južnim robom Trnovskega gozda in se Kucelj vidi z domačega praga, je verjetno pomagalo, da sem zmeraj čutil željo pogledati čez rob. Priložnost se je ponudila že v četrtem razredu osnovne šole, ko sem na enem izmed šolskih izletov v naravo skupaj s prijatelji pobegnil učiteljici na Kucelj. Za nagrado smo dobili ukor pred učiteljskim zborom ter oceno štiri iz lepega vedenja. V moji družini so bile že od nekdaj generacije lovcev in ljubiteljev narave in tudi midva z bratom Pavletom sva začela pri lovcih, kmalu pa

Med plezanjem v novi smeri v Cerro Torreju

sva zavila na planinske steze in v kratke stene pod robom Trnovskega gozda, v katerih sva leta 1975 opravila s prvimi krajšimi zahtevnejšimi stenicami. Oprema je bil *štrik* za živino z naše kmetije. Občasno sta se nama pridružila še sestra Mirjam in brat Rudi. Istega leta smo v hitrem tempu prehodili pol Slovenske planinske transverzale in si ob pogledu na mogočne stene Julijcev in Kamniških Alp obljubili, da ne bomo nikoli plezali, ker je to prenevarno. Zimska pristopa na Triglav in Jalovec s člani Planinskega društva Nova Gorica sta prinesla svoje. Odprla so se nova obzorja. V Novi Gorici se je takrat začela alpinistična šola in med velikim številom slušateljev so bili vsi otroci naše družine. S Pavletom sva med predavanji aktivno predelala snov alpinistične šole in za prvi maj, ko so se uradno začele vaje v stenah na Čavnu, sva imela v žepu že pet prvenstvenih smeri do pete težavnostne stopnje, dolgih sto metrov. V stenah Kuclja, v katerih sva plezala s skromno, po večini doma napravljeno opremo, sva začutila čar plezanja in od takrat sva točno vedela, kam bova šla po prvi nedeljski maši.

Po opravljenem začetniškem tečaju in nekaj preplezanih smereh v Julijcih je sledil še republiški alpinistični tečaj v Vratih, na katerem smo skupaj z inštruktorji preplezali nekaj lažjih smeri v severni steni Triglava in Stenarja. Potem se je šele začelo zares. Naši takratni inštruktorji so poskrbeli, da smo prevzeli pobudo tudi pri vzgoji mladih plezalcev. Kmalu sem bil skupaj s Pavletom in Tamaro Likar prisiljen pomagati pri novi alpinistični šoli. Ko sva s Pavletom jeseni leta 1977 po sili razmer ostala brez varovank za vzpon po južnem razu na Grossglockner in prišla na vrh pet ur prehitro, nama je na takratni alpinistični sekciji grozila izključitev. Še isto jesen sva opravila izpite za alpinista, malo pozneje se nama je pridružila še Tamara Likar in tako smo januarja 1978 ustanovili samostojni alpinistični odsek.«

Pomudiva se najprej doma – povej mi kaj več o svojih prvih težjih smereh. Z bratom Pavletom sta bila v začetku osemdesetih ena boljših navez pri nas.

»Mislim, da sva takrat resnično zaživela za plezanje, najini cilji so bile zmeraj zahtevnejše smeri, poleti in pozimi – težje prve ponovitve in nove smeri. Trentske stene so se nama najbolj priljubile, v njih sva videla še zelo veliko možnosti za nove

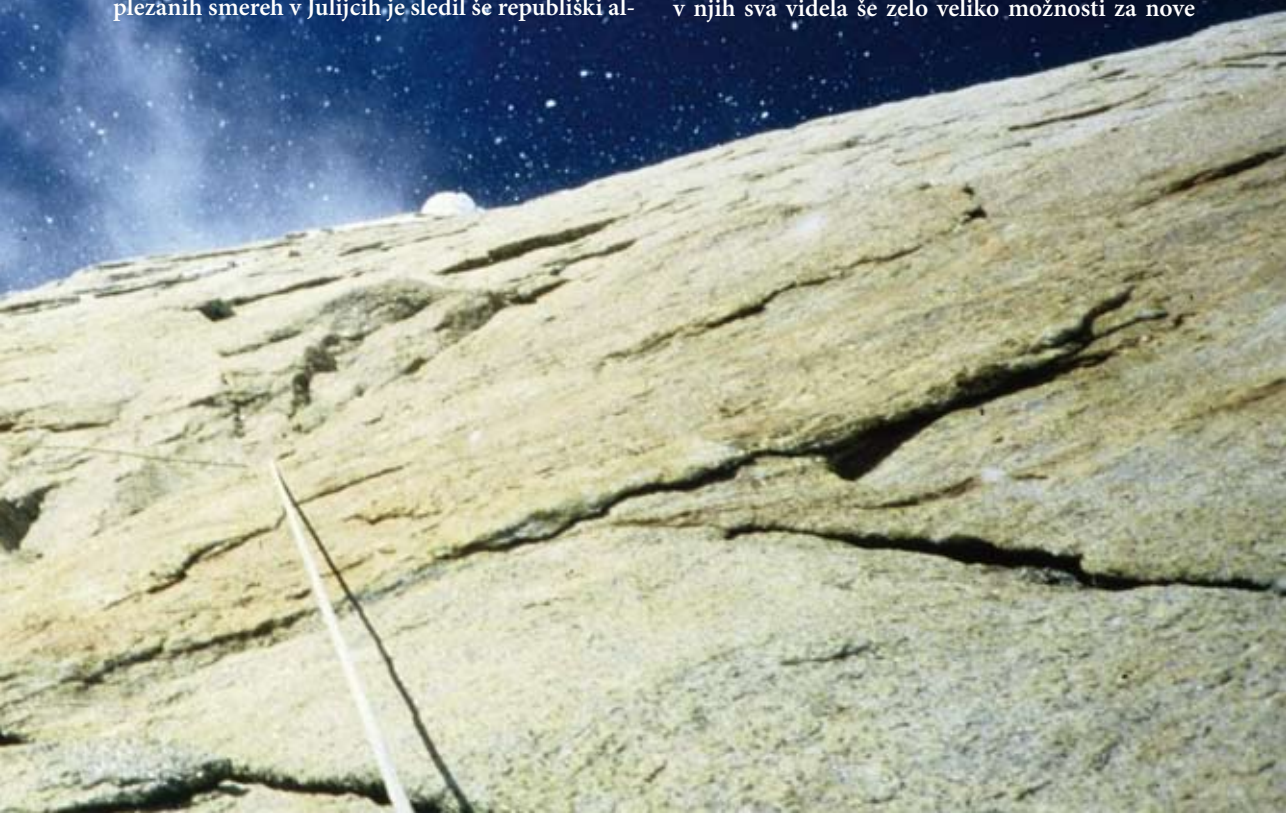

smeri. Veliko Špičje, Trentski Pelc, južna stena Jerebice, v kateri sva v zimskih razmerah s težko zimsko opremo v slabih treh dneh preplezala novo smer po markantni zajedi, pa nova smer v Vršacu, v kateri sva v treh dneh zahtevnega plezanja preizkusila in napela vse moči in pustila za seboj čudovito naravno linijo.

Kmalu so prišle na vrsto Centralne Alpe in nekaj težkih ponovitev kombiniranih smeri v Matterhornu, Lyskammu in Breithornu – v njegovi SV steni sva po ozkih žlebovih preplezala tudi novo zahtevno ledno smer. V strmem ledu Centralnih Alp sva zaslutila, da glavno šele prihaja. V zimi, ki je sledila, sva speljala nove smeri v strmih žlebovih in zaledenelih slapovih Vršaca, Kanjavca, Bavškega Grintavca, Loške stene … in že na glas sanjala o novi smeri v južni steni Aconcague. Rezultat dobrih vzponov doma in v tujini pa je bil odhod z jugoslovansko odpravo v južno steno Lhotseja spomladi leta 1981.«

Gore so ti zelo zgodaj vzele brata Pavleta. Ti pa si jih, tako mlad, še naprej znal in zmogel ljubiti. Tega ne zmore vsak …

»S Pavletom sva bila dvojčka, vse sva počela skupaj: odraščala, delala doma na kmetiji, se izučila za isti poklic, vzljubila naravo in plezanje. Čeprav nisva veliko govorila, je vsak izmed naju točno vedel, kaj drugi misli. Po preplezani smeri sva vedela, kam bova šla naslednjič. To je bila čudovita harmonija dveh sorodnih duš, skupaj sva živela za iste cilje. Vse, kar sem počel po izgubi brata, sem delal tudi zanj, v podzavesti me je še dolgo nevidno varoval. Veliko so mi pomagali tudi dobri prijatelji z domačega alpinističnega odseka ter soplezalci s skupnih odprav.«

Katera gora, morda preplezana smer, te je »zaznamovala«, da te je močan čustven naboj gnal naprej, čez meje, v tuja gorstva in na druge celine?

»Mislim, da me ni zaznamovala gora ali preplezana smer, hodil sem le po poti, ki mi je bila namenjena in na kateri so smeri in gore prihajale naravno in spontano – vse ob pravem času. Tisto, kar ni prišlo, tako ni bilo dokončano in doživeto, kot je treba.«

Primorski ljubitelji gora že več kot tri desetletja budno spremljajo tvoje dosežke: Alpe, Andi, Himalaja, Severna Amerika, Grenlandija, Afrika ... Omeniva vsaj tiste, ki so ti najpomembnejše.

»V Andih sem bil kar nekajkrat: nova smer v južni steni Aconcague med prvo primorsko odpravo

V El Capitanu, Yosemite

v Ande, nova smer v Cerro Torreju s slovensko odpravo, začetek nove smeri v čilski Patagoniji, v steni Fortaleze, skupaj z Matjažem Ravhekarjem. Tam sem zaradi težav s hrbtom moral odnehati, ko sva bila približno štiristo metrov visoko. Smer sta še isto sezono izpeljala Marko Lukič in Miha Praprotnik. Svojo vrednost ima tudi zimski prvenstveni solo vzpon v Cerru Adela v argentinski Patagoniji. Bil sem čisto brez podpore in komunikacija ni bila mogoča. Zaradi bolezni soplezalca sva se s Pavletom Kozjekom na pristopu pod zimsko južno steno Aconcague, v kateri sva načrtovala novo smer, obrnila. Dvakrat sem bil pozimi v Patagoniji z namenom preplezati novo smer v levem delu južne stene Cerro Torreja. Prvič zaradi vojne v Sloveniji soplezalec ni mogel priti, drugič sva s kolegom Jožetom Šerbcem po dolgotrajnem slabem vremenu le vstopila in nato zaradi prevelike nevarnosti plazov odnehala.

V Himalaji sem najprej plezal leta 1981, in sicer v južni steni Lhotseja. Pri napredovanju nad taborom 3 so mi zaradi zelo slabih razmer in neprimerne opreme omrznili prsti obeh rok. Brat Pavel je nadaljeval z drugimi člani odprave in bil tudi v skupini, ki je poskusila doseči vrh. Leta 1983 sem sodeloval pri izvidniški odpravi v severno območje Kangčendzenge, dve leti pozneje pa pri jugoslovanski odpravi, ki je prva dosegla vrh Jalung Kanga (zahodni vrh Kangčendzenge) s severa. Zaradi nesreče prijatelja iz vršne naveze nismo nadaljevali vzpona proti vrhu. Čeprav nimam v žepu nobenega osemtisočaka, sem himalajske gore, deželo in ljudi bogato doživel. Severno Ameriko in Kanado sem obiskal dvakrat. Prvič sva s Pavletom Kozjekom zaradi slabega vremena v kanadskem Skalnem gorovju odnehala in se preselila v Kalifornijo; tam nama je po ogrevanju v steni Half Doma uspelo preplezati zahtevno tehnično smer v steni El Capitana. Ameriško in kanadsko Skalno gorovje sem obiskal tudi z ženo Slavico, Zlatkom Korenom in Tanjo Šuligoj. V dvomesečni plezalni turneji je ostalo za vsako navezo lepo število dolgih smeri po različnih stenah.

Grenlandijo sem obiskal dvakrat, z mednarodno in italijansko odpravo, za nami so čudovita doživetja na novo raziskanih vrhov in sten. Zanimivo je bilo srečanje z Eskimi, ki jim je beli človek na žalost enako kot Indijancem prinesel več gorja kot dobrot. Zame je bil zanimiv tudi pristop na Kilimanžaro, ki sem ga zaradi zlomljene noge opravil na berglah … V centralne in zahodne Alpe se vračam vsako leto, po navadi z ženo tam preživiva poletni dopust in uživava v daljših skalnih smereh.«

Vse to si doživel z malce drugačno opremo, kot je na izbiro danes.

»V triintridesetih letih, kar se ukvarjam s plezanjem, je gotovo opaziti veliko razliko na področju opreme. Naš začetek je bil zelo ubog, saj sva s Pavletom zadnji letnik poklicne šole ostala brez štipendije. S socialno pomočjo, ki sva jo dobila kot nadomestilo za malico, sva kupila lepo rdečo najlonsko vrv, dve železni vponki z matico in štiri kline. Preostala oprema je bila domače izdelave, sama sva izdelala kladivi, kline, vponke, zatiče … Šele ko sva začela delati, sva si vsak mesec kupila nekaj opreme. Tudi obleka je bila neprimerno težja, prešite vetrovke iz goreteksa so v tistem času imeli samo člani himalajskih odprav in premožnejši plezalci.

V začetku osemdesetih let je bila problem oprema za plezanje po strmem ledu. S Pavletom sva redno lomila Grivelove cepine, nekajkrat so nama jih na srečo tudi zamenjali. Cepine z ravnimi okli smo pridno uvijali z varilnimi aparati, lesene ročaje so kmalu zamenjali aluminijasti, primeren material smo dobili, ko smo v tovarni na hitro razrezali kakšno aluminijasto lestev. Profilne kline za skalo smo delali iz kosov kolesarskih obročev … Velike zasluge za to, da sva imela na planinskih čevljih po večini dobro gumo, je imel vaški čevljar Kikanc, ki nama je bil vedno v pomoč pri menjavi izrabljene. Raztrgane nahrbtnike pa sva po večini krpala kar sama s staro *singerico*. A oprema in obleka sta le del tistega, kar v gorah zares potrebuješ. Pod južno steno Aconcague nama je plaz odnesel večino plezalne opreme in obleko iz goreteksa. Problem sva kmalu rešila: nekaj stvari sva našla v starih vrečah neznanih lastnikov, ki smo jih dobili v bližini baze, nekaj pa sva jih odšla iskat v Francosko smer, v kateri se je na depoju našlo še kaj uporabnega. Tudi z Adidasovo in Toprovo najlonsko vetrovko, ki sta nama jih prepustila zdravnik in vodja odprave, se je dalo preživeti v steni devet dni.«

Vsaka odprava zase je neponovljiva celota, pa vendar: katera je tista, ki bi jo, če bi obstajala možnost, radi še enkrat ponovili?

»V večino odprav sem vložil veliko energije, brez dvoma pa je bila prva primorska odprava v Ande leta 1982 tista, ki bi jo najraje ponovil. Za novo smer v južni steni Aconcague sva s Pavletom živela štiri leta, nosila sva jo v sebi in vse sva podredila novi smeri v tej mogočni tri tisoč metrov

Peter Podgornik

Olga Kolenc

Utrinek iz Bonattijeve smeri v severni steni Matterhorna

visoki steni. Najprej sva jo nameravala preplezati sama, ko pa se je porodila zamisel o primorski alpinistični odpravi, sva jo predlagala za poglavitni cilj. Skupaj s kolegi iz različnih primorskih odsekov smo skoraj dve leti delali za skupno odpravo, na kateri je bilo potem opravljeno vse, kar smo načrtovali.«

Prirejal si predavanja, seminarje, tečaje, sodeloval pri izdelavi alpinističnih vodnikov in knjig. Kot alpinistični inštruktor si posredoval znanje mladim generacijam. Katero izmed teh področij te najbolj izpolnjuje, ko si v dolini, daleč stran od gora?

»Prav je, da svoje znanje prenašaš tudi na začetnike. Lepo je, da tisto, kar ni dostopno vsem, tudi prikažeš oziroma zapišeš in posreduješ ljudem, ki tega ne morejo početi. Če poznaš določene predele in stene, je pošteno, da pomagaš pri izdelavi vodnikov, ki so še kako zaželeni. Vsi dobro vemo, da je prav na tem področju velika tema. Vse to je zame poleg plezanja povsem normalna stvar, ne štejem ur, ki jih porabim za to, vesel sem, da lahko naredim kaj koristnega tudi na tak način. Žal le malo ljudi podobno razmišlja; kljub vsem možnostim, ki nam jih ponuja današnji čas, je še vedno veliko primerov, ko ti ljudje ne odgovorijo in ne posredujejo potrebnih podatkov. Lepo je sodelovati s tujimi somišljeniki in hkrati našo aktivnost predstaviti tudi v tujini.«

Ob 33. obletnici svojega plezanja si pripravil projekcijo z naslovom »Od nekje do nekoč« …

»V letih, ko sem plezal na raznih odpravah, sem poleg fotoaparata nosil s seboj tudi majhno kamero »super 8 mm«. Z bratom Pavletom sva posnela film o plezanju v novi smeri v južni steni Aconcague, sledili so filmi z Grenlandije in Jalung Kanga. Leta 1985 in 1986 sem skupaj s Pavletom Kozjekom plezal v Severni in Južni Ameriki in tako sta nastala filma o plezanju v tehnično zahtevni smeri v El Capitanu in o novi smeri slovenske odprave v Cerro Torreju. Z diapozitivi in filmi sem veliko predaval doma in v tujini. Sčasoma se je kakovost filmov precej poslabšala, danes je že problem s projektorji, tako da sem filme po večini že pred leti spravil na videokasete, lani pa mi jih je kolega presnel na DVD. Mladi plezalci so me velikokrat prosili, naj jim pokažem te stare dokumentarne filme, o projekciji pa sem začel na glas razmišljati lani jeseni. Do uresničitve ideje mi je pomagal prijatelj z odseka Gregor Blažič, ki je imel z izdelavo podobnih stvari več izkušenj in tudi večino

V južni steni Aconcague

potrebne tehnike. Stare diapozitive sem poskeniral, z Gregorjem sva dodala se skrajšano verzijo starih filmov z odprav in nekaj filmov o reševalni aktivnosti in tako je nastala projekcija. Poleg slike sva dodala še glasbo, komentiram pa sam. Čeprav je zaradi prej omenjenih vzrokov kakovost filma slabša, je to vendarle dokument, ki prikaže nekaj zanimivih dogodkov iz zgodovine našega plezanja.«

»Nimam časa« je naša najznačilnejša vsakdanja fraza. Ljudje, kot si ti, pa poleg vseh vsakdanjih obveznosti znajo najti v času tudi svoj čas. Ukvarjaš se tudi s športnim plezanjem, turnim smučanjem, smučarskim tekom, gorskim kolesarjenjem, jadralnim padalstvom, kajakaštvom, fotografiranjem … Kako ti vse to uspeva?«

»Mislim, da mora recept za to odkriti vsak zase; sam kombiniram na vse mogoče načine. Po plezališčih se klatim po večini z ženo Slavico in hčerko Saro, turno smuko po navadi opravim s starimi hribovskimi kolegi. Ko je v Trnovskem gozdu sneg, se sam, včasih pa z bratom in kakšnim kolegom, ponoči ob polni luni ali ob soju čelne svetilke preganjam na smučeh. Gorsko kolesarjenje mi je bilo kar nekaj časa odlično nadomestilo za nabiranje kondicije in spoznavanje pokrajine, v kateri prebivam, zaradi občasnih težav s hrbtom pa sem lani pri tej aktivnosti malo popustil. Kajak sem vozil še najmanj; pred leti mi je bil velikokrat čudovita sprostitev po kakšni dobri plezariji. Z jadralnim padalstvom se ukvarjam že sedemnajst let. Po napornem delu mi hiter vzpon do oddaljenega vzletišča s padalom na hrbtu pomeni dober trening, še lepše pa je, ko si deliš nebo s ptiči in prijatelji.«

Pa tvoj pogled nazaj, na preplezane in prehojene poti? Hoja po robu pomeni tudi odkrivanje povsem drugačnih človeških vrednot. Ali je sploh mogoče z besedami opisati to goro v nas, ki se oblikuje in plemeniti v ekstremnih naporih, ter odnose, ki se gradijo na malce drugačni podlagi kot tisti vsakdanji na varnem v dolini?

»Vesel sem, da sem doživel in preživel vse, kar sem počel. Gotovo te vse lepo in hudo naredi malce drugačnega. Ko se navadiš živeti v težavnih razmerah, ti običajni problemi ne pomenijo prevelikih težav. Mislim, da moraš v življenju težave reševati sproti, tako je laže. Odnosi s soplezalci in drugimi sopotniki ne morejo biti vedno idealni, z malce razumevanja in prilagajanja pa se lahko veliko reši v vsestransko korist.«

»Ko sva bili stena in jaz kot eno«

El Gigante, Mehika

✍ Martina Čufar

Pisani lišaji v popoldanskem soncu se še polepšali zadnji raztežaj drugega dneva, 7b. *Nicolas Kalisz*

V mehiškem »Velikanu« sem začela letošnjo spomladansko več kot dvomesečno plezalno turnejo po Novi celini. El Gigante je dodobra preizkusil mojo vzdržljivost in trmo. Njegova 800-metrska stena je skrita v divjem kanjonu reke Candameñe, ki ga turisti poznajo po dveh najvišjih slapovih v Mehiki, Basaseachiju (246 m) in Piedri Voladi (453 m). Stena ni tako lahko dostopna, kot je na primer El Capitan v Yosemitih. Do vznožja na nadmorski višini 1500 metrov je približno pet ur hoje, kar se z opremo za nekaj dni na ramenih podaljša še za uro ali dve; to steno takoj naredi bolj »resno in spoštovano«. Smer Logical progression (900 m, 27 raztežajev, 7c+ oz. obvezno 7a) so leta 2002 prvi preplezali in opremili Belgijec Bert Van Lint, Mehičan Lucas Laeer in Nemec Peter Baumeister. S svedrovci so jo opremili z vrha, kar je v plezalskih krogih sprožilo nekaj polemik, saj to ni v skladu z plezalsko etiko. Dejstvo je, da je 390 svedrovcev zelo dobro in varno nameščenih, verjetno bolje, kot če bi bila smer narejena od spodaj.

Najprej šok, nato nove dimenzije

Po treh dneh potovanja sva bila s francoskim soplezalcem Nicolasom Kaliszom končno v mestecu Basaseachi, ki je pravzaprav večja vas sredi ničesar. Telefon ne lovi, internetna povezava sicer obstaja, a v hotelu niso vedeli gesla, ker spleta sploh ne uporabljajo. Življenje poteka počasi, pokrajina naokoli pa je enkratna. Še preden sem poprijela za skalo, sem doživela šok, ko mojih dveh plezalnih pasov ni bilo med prtljago. To bi lahko pomenilo konec projekta El Gigante že na samem začetku! A k sreči sva že prvi dan srečala mehiška plezalca, katerih prijatelj mi je za tri tedne posodil svoj pas. Lekcija, ki sem se je naučila: nikoli ne zapakiraj magnezija skupaj s pasovi, ker varnostniki očitno mislijo, da je beli prah kaj bolj omamnega …

Nicolasova poškodba rame, ki jo je staknil tik pred odhodom, je spremenila moje dojemanje vzpona v El Gigantu. Pred začetkom potovanja je bila edina smer, ki sem jo imela v glavi, slavni El Niño v ameriškem El Capitanu. El Gigante sem vzela le kot popestritev, neke vrste vodeno turistično turo, na kateri mi ne bo treba preveč razmišljati o taktiki in porabljati psihične energije pri vodenju težkih raztežajev. Niti vodnička si nisem dobro pogledala, saj je vse naštudiral Nicolas. Stena El Giganta je bila namreč njegova velika želja in z veseljem sem sprejela vlogo pomočnice in spodbujevalke. A zdaj je bila kar naenkrat vsa odgovornost na meni. Nicolas si je namreč kljub poškodbi želel v smer, da bo naslednjič vedel, kaj ga čaka. Bil je pripravljen *žimariti* za mano in vleči čez steno del tovora, kar je lahko počel kljub poškodbi.

Ko sem podrobneje pogledala skico, sem se zavedla, da preplezati smer v treh dneh ne bo mačji kašelj. Le dve mesti sta namreč primerni za bivakiranje dveh oseb – prvo po 8. in drugo po 18. raztežaju, težavnost pa je ravno v zgornjem delu največja. Temu je treba dodati še dolg dostop, oddaljenost od civilizacije in nepokritost s telefonskim signalom, kar pomeni, da ne sme priti do zapletov. V hostlu sva pustila sporočilo, naj pošljejo pomoč, če naju čez šest dni ne bo nazaj, in avantura se je začela!

Pet dni v divjini

Izhodišče za dostop do stene je vasica Huajumar. Pot je na začetku prijazna, položna, po dveh urah pa je prišla na vrsto nočna mora: 800-metrski spust po strmi gruščnati poti do reke Candameñe. Noge so pod težo *prasice*, napolnjene z opremo za pet dni, postale kot puding, tako da je bila zame že velika zmaga, da sem po sedmih urah prišla do baznega tabora pod vznožjem stene. Izvira, ki naj bi bil tam, nisva našla, tako da sva tvegala in napolnila čutare z vodo iz reke. Prebava je bila naslednjega jutra k sreči v redu …

Prvi plezalni dan se je začel z bojem s trnjem, gostim grmičevjem in neke vrste koprivami, ki zapirajo pot do začetka smeri (pozneje sva odkrila pravi, s kamnitimi možici označen dostop). Stegenske mišice so bile razbolele od dostopa prejšnjega dne, tako da sem bila vesela, da bom naslednje tri dni le plezala in mi ne bo treba hoditi. Začetni raztežaji težavnosti med 6b in 6c niso tako lahki, kot je soditi po oceni. Smer ima manj kot deset ponovitev, zadnji plezalci so bili v njej jeseni leta 2006. Zato ni sledov magnezija, poleg tega pa je stena v položnem delu tudi zaprašena in z neke vrste kaktusi in palmami, ki rastejo tam, podobna botaničnemu vrtu. Lepo na pogled, a nič kaj prijetno, ko je treba med njimi iskati oprimke.

Napredovala sva dokaj hitro, kolikor je to pač mogoče z dvigovanjem *prasic* po vsakem raztežaju. Plezati ves čas prvi v navezi pomeni tudi precej več dela, še posebno, če hočeš napredovati hitro, kar je nujno v taki steni z malo možnostmi bivakiranja in z omejenimi zalogami hrane. Na bivaku z imenom »Tower of power« sva bila dovolj zgodaj, da sem preplezala še en raztežaj (7c), dvignila nekaj opreme in tako olajšala začetek naslednjega dne.

Po svoji prvi noči, preživeti v steni brez udobja viseče postelje, sem se zbudila precej polomljena in nič kaj optimistična za nadaljevanje. Preplezati sva morala namreč dobrih deset raztežajev. Malo sem se ogrela z *žimarjenjem* do vrha prejšnjega dne preplezanega raztežaja, a ne dovolj, da bi na pogled preplezala 7c+, ki je sledila. Padla sem na ključnem mestu, z navitimi podlahtmi, potem pa ga takoj preplezala. Težko sem šla iz svoje kože, hotela sem se vrniti na začetek in preplezati raztežaj v celoti, a še z osmimi raztežaji pred mano, povečini sedme stopnje francoske težavnostne lestvice, je bilo treba nadaljevati. Še sreča, da me je Nicolas malo ozmerjal in »spametoval«, sicer bi naju noč ujela še pred bivakom. Raztežaji v nadaljevanju so bili izredno lepi, raznoliki in barviti, od razov do prave yosemitske poči.

Zadnji plezalni dan se je začel z jutranjo rutino: zbujanje ob šestih, soočenje z utrujenostjo, s pekočimi in oteklimi prsti ter zajtrk po sistemu kamele in hrčka – čim več pojesti in popiti, ker med plezanjem za to ne bo časa. Med pripravami na plezanje sem pozabila na bolečine. Veselilo me je, da ne bo treba dvigovati *prasic*, saj se bova vračala po smeri in jih bova pobrala spotoma, tako da naju je ta dan spremljal le lažji nahrbtnik z nujno opremo. Zato pa so bili raztežaji pred nama toliko bolj neusmiljeni: trije z oceno 7b, dva 7b+, eden 7c+ ter lažja zadnja dva (6a), ki vodita čisto na vrh stene. Res sem bila presenečena nad seboj, ko mi je vse uspevalo. V velikih stenah šele ugotoviš, da so meje vzdržljivosti višje, kot si misliš.

Že zjutraj sva določila, da se bova vzpenjala najpozneje do tretje ure, tako da naju med spuščanjem ne bo ujela tema. Zaradi tega sem se odrekla zadnjemu raztežaju, a šele po pogajanjih in nekaj izmenjanih trdih besedah z Nicolasom. On bi se obrnil že prej, a sem z usmiljenja vrednim pogledom izsilila še en raztežaj, zadnjega pa žal ne. Res je bila ura že več, kot sva zjutraj določila, a ko si enkrat tik pod vrhom, je težko obrniti! Videti je bilo res lahko, *šodrasto*, a ko sem na situacijo pogledala malo manj egoistično, sem spoznala, da Nicolasu res ne more biti v užitek *žimariti* čez položne raztežaje z oceno 6a.

Uspeh ali neuspeh?

Sledilo je dvajset spustov po vrvi, ki so se začeli zelo neobetavno. V prvem se nama je namreč dvakrat zataknila vrv, tako da sem morala še dvakrat preplezati 25. raztežaj (7b), ki sem ga malo prej določila za najlepšega v smeri. Verjetno je zato usoda hotela, da sem ga tolikokrat preplezala … Ali pa je bila to kazen, ker nisem opravila formalnosti zadnjega raztežaja do vrha? Tako sva se kljub vsemu zadnjih dvesto metrov spuščala v temi ...

Naslednjega dne se je bilo treba spet soočiti s težo »prijateljic« in strmim klancem. Štetje korakov mi je pomagalo na poti do vrha platoja. Vsakih dvesto korakov sem naslonila tovor na skalo, vsakih tisoč pa ga za nekaj minut odložila. Po preplezani smeri se je težko motivirati za »odvečne« napore! Naprej me je vleklo le sanjanje o prhi in veliki sočni solati.

V dneh pred odhodom iz Mehike sem bila neverjetno lena. Prav presenečena sem bila, kako smiselno se mi je zdelo poležavanje ob bučnem slapu Basaseachi. Bilo je tudi dovolj časa za podoživljanje preteklih dni in razmišljanje o uspehu oz. neuspehu. Videti je, da sem tudi sama že podlegla temu, da je treba vse dati v številke in ovrednotiti, čeprav me v plezalne avanture žene vse prej kot to. Vsekakor vzpon brez zadnjega raztežaja in z dvema padcema, enim v raztežaju z oceno 7c+ in drugim zaradi odlomljenega oprimka v 24. raztežaju (7b), ni popoln. A to ne more zasenčiti ostalih 24 raztežajev, ki sem jih preplezala na pogled (med njimi enega z oceno 7c+ in dva 7c). Celotna smer je bila zame velik izziv; zagotovo je bila najresnejša, kar sem jih kdaj plezala, predvsem zaradi odmaknjenosti. Če gre kaj narobe, pač ne moreš po mobiju poklicati pomoči. Tega sem se ves čas zavedala, zato je bila koncentracija tri dni »na maksimumu«, občutki med plezanjem pa podobni tistim med mojimi najboljšimi tekmovalnimi nastopi, ko sva bili stena in jaz kot eno. To tehtnico meni močno nagne na stran uspeha.

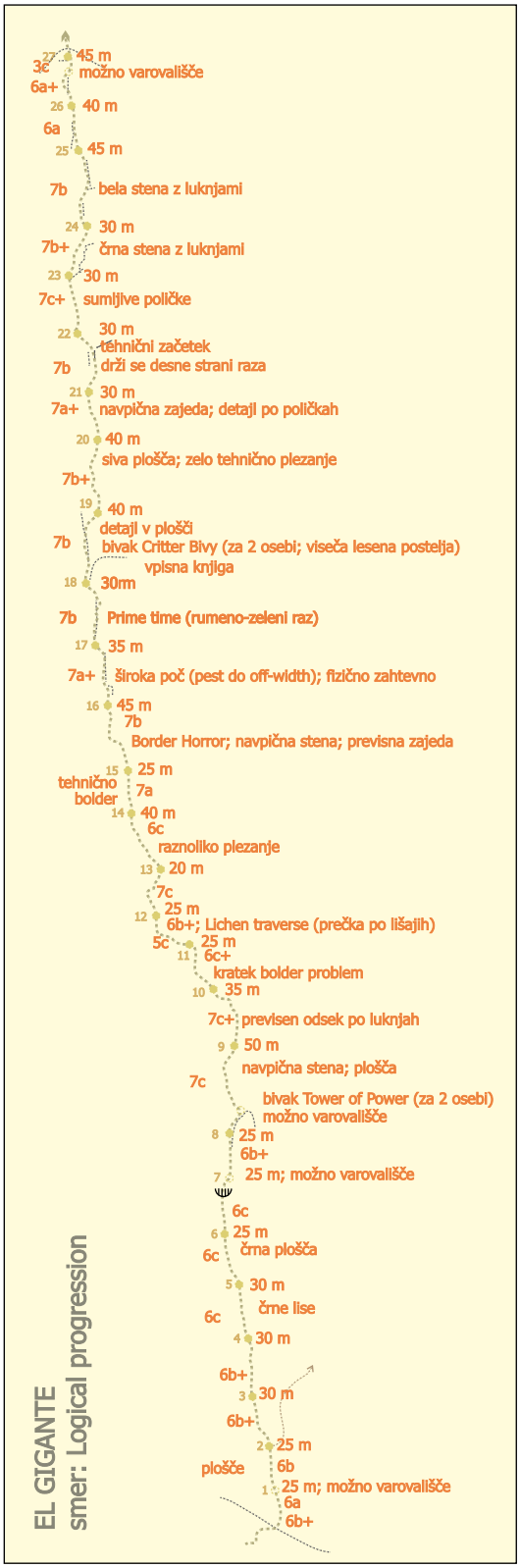

Risala: Barbara Žižič

El Gigante – info

El Gigante, **Logical progression**: največ 7c+ oziroma obvezno 7a, 900 m (780 m višinske razlike)
Stena je v spodnjem delu položna, potem navpična do previsna. Plezanje je zelo raznoliko, tehnično, skala pa ne vedno najbolj kompaktna, zato je treba nekaj previdnosti.
Potrebna oprema: 16 daljših kompletov, vponke in najlonski trakovi za varovališča (ta so opremljena s po dvema ali tremi svedrovci).
Pristop: Iz vasice Huamar (5–6 h). Do smeri pridemo po pobočju z leve strani – označeno z nekaj kamnitimi možici, a se je treba prebijati skozi grmovje.
Sestop: 24 spustov po vrvi (ponekod so že obročki, sicer vrvne zanke, ki jih je priporočljivo zamenjati).

Kako do mesta Basaseachi?

Najbolje z letalom do Chihuahue (preko ZDA), potem pa 6 ur z avtobusom (250 pesov), ki vozi dvakrat na dan (ob 11h in 15h). Možen je tudi prevoz z vlakom po znani železnici Copper Canyon, a za del poti od La Junte (približno 2 uri) bo treba najti štirikolesni prevoz. Če vam denarnica dopušča več razkošja, je v Chihuahui najbolje najeti avto (30-40 USD/dan), saj vam bo tako olajšano bivanje v Basaseachiju in boste lažje izbirali plezališča. V Chihuahui se je dobro oskrbeti z lokalno valuto – pesi (1 USD je ok. 10 pesov), saj v Basaseachiju ni bankomatov, prav tako ne sprejemajo kreditnih kartic. V Basaseachiju življenje ni drago, trgovine so založene z vsemi osnovnimi živili, zato s seboj ni treba prinašati večjih zalog. Če kuhate sami, morate plinske bombice za gorilnik kupiti že v Chihuahui, ker se jih v Basaseachiju ne dobi.

Nastanitev in plezalne možnosti

Sobo je mogoče dobiti za 10-15 USD na noč (Hotel Eben Ezer, telefon 016354573004), možna sta tudi kampiranje (zastonj) ali najem koče. Te so malo dražje, a če vas je več, se splača (El Rincon, telefon 016255821943). Nastanitev je možna tudi v 15 km oddaljenem Ranchu San Lorenzo, kjer je tudi največ urejenih plezališč (vodniček je na spletni strani www.xpmexico.com). Ker so ta na zasebnem zemljišču, je treba za vsak plezalni dan plačati 25 pesov. Če so smeri v San Lorenzu bolj milo ocenjene, pa so tiste pod razgledno točko Basaseachi toliko bolj začinjene (od 7b+ do 8a). Tam je možno tudi balvaniranje, a zaradi ostre vulkanske kamnine to ni ravno prstom prijazno. Poleg El Giganta vam dve večraztežajni smeri nudi tudi stena, prek katere pada slap Basaseachi. Najbolj znana je smer Subiendo el Arcoiris (320 m, 8a oz. obvezno 7a). Vodničke za vse najdete na spletni strani Arnauda Petita http://www.vagabondsdelaverticale.fr/voyages-expeditions/mexique-el-gigante-logical-progression.html).

Poskakovanje z Divjo kozo

Krobath-Metzgerjeva smer, V–/IV+, 550 m

✍ Simon Slejko 📷 Tine Marenče

Da se nad kočo Pellarini skriva še lep kos plezalsko zanimivih in strmih Julijcev, sem prvič ugotavljal zdaj že daljnega leta 1992. Takrat sva s Sebastjanom – pripravniška zelenca – v okviru tabora alpinističnega odseka PD Ljubljana Matica, na katerega je Šrauf prišepal z berglami, ob mičnih peripetijah z orientacijo in bajni dehidraciji v enem julijskem vikendu spravila pod pas dve lepotici: Severovzhodni raz Divje koze (Cima di Riofreddo, 2507 m) in Severni raz Trbiške Krniške špice (Cima del Vallone, 2368 m). Bajna dehidracija je spremljala tudi moj naslednji bal z Divjo kozo, 14 let pozneje. Imenu smeri primerno sva z Alešo v Iskri hrepenenja z dobrim litrom tekočine osem ur dejansko goreče hrepenela – po vodi. No, Kozi v prid moram priznati, da ji je vse dosedanje privide vode v svojih stenah uspelo divje in smelo uravnovesiti z mezenjem, kapljanjem, sluzjo, algami, mahom, mokroto in kar je še tega, s čimer nam je stregla letos, med zgodnjepoletnim obiskom Krobath-Metzgerjeve smeri. Da ne bo kaj zamerila, divja kot je, in da me še kdaj prijazno povabi raziskovat svoja nedrja!

Plezalna smer, ki sta jo čez severozahodno steno Divje koze leta 1933 potegnila Krobath in Metzger, se tako kot večina njenih sester nad *Pellarinijem* v vsej svoji višini nesramno baha z za Julijce nenavadno strmo, izpostavljeno in zelo kakovostno pečino. Plezanje diši po Dolomitih in je zaradi številnih prečnic in orientacijskih ugank v celoti gledano precej zahtevno. V sicer najbolj obljudeni smeri v Divji kozi rjavi le kak ducat stalnih klinov.

Gore nad Žabniško krnico (levo Divja koza, desno Viš)

V zgornjem delu smeri se razkazuje nekaj skalnih ušes, spodaj pa pridejo za varovanje in izdelavo varovališč prav tudi kak daljši trak, komplet metuljev in manjši šopek različnih klinov. Zaradi dolžine smeri je priporočljivo plezanje s 60-metrsko vrvjo.

V steno ni smiselno vstopati po obilnejšem deževju ali prezgodaj poleti, saj se po vstopnem kaminu in algasti izstopni poči odtekajo obsežne plošče oziroma police. Morebitni umik iz zgornjih nadstropij smeri utegne biti zaradi številnih prečnic težaven.

Ne bo odveč, če namignem, da je obisk stene Divje koze primeren predvsem za izkušeno in velikih sten vajeno navezo.

Dostop: Iz Trbiža po stari cesti v Ovčjo vas (Valbruna), skoznjo in dalje do nadvoza kak kilometer za vasjo. Tu levo po kolovozu do parkirišča. Slediš smerokazom za kočo Pellarini. Sprva po kolovozu, nato pa od spodnje postaje tovorne žičnice po gozdni stezi. Čez več pragov se povzpneš v krnico pod severnimi stenami Devic, Divje koze, Gamsove matere in Viša. Mimo koče proti zahodu – Nabojsu, nato pa se, glede na izbrano smer, po kakšnih petih minutah hoje poljubno usmeriš po tratah in meliščih pod ostenje dobro vidne Divje koze. Dokaj zložnega dostopa je za dobri dve uri, če prespiš v koči, pa zgolj 30 minut. Zgodaj poleti pod steno običajno še leži sneg.

Sestop: Vsepovsod strmo in monolitno ostenje Divje koze v zgornji tretjini reže ponekod ožji, drugod širši, sicer pa brez večjih težav prehoden sistem polic in gredin – Božja polica. Večini alpi-

V nedrih Divje koze

nistov je tu plezanja ponavadi dovolj. Vsi, ki se žele povzpeti tudi na vrh Divje koze, pa bodo morali opraviti še s približno 200 metri preglednega plezanja druge in ponekod tretje težavnostne stopnje. Z vrha Divje koze vodi sestop proti jugu, po skrotastem žlebu navzdol (blede rdeče pike in možici) na zavarovano pot Anita Goitan. Slediš ji levo (proti vzhodu) v Trbiško škrbino. Tja te pripelje tudi Božja polica, če ji od izstopov smeri slediš proti levi oziroma vzhodu (možici). Polica se ovije okrog več robov in se kakih 10 minut nad škrbino na videz neprehodno konča. Tu se 50 metrov više ponuja prav lahek prehod v levo (možici, orientacijsko zahtevno), ki te po lažjem plezanju odloži na povsod prehodnih južnih vesinah Divje koze tik nad označeno potjo.

Ozebnik na severni strani Trbiške škrbine je vedno sitno zagruščen, v zgodnjem poletju pa lahko tudi zasnežen ali leden. Varovala so trenutno močno poškodovana. Sestop v zatrep Mrzlih vod zato zahteva preudaren korak in morda tudi kak spust po vrvi, vsekakor pa precej previdnosti. Od vznožja ozebnika slediš označeni poti navzdol, nato pa zopet navzgor, proti severu, čez Krniško škrbino h koči Pellarini. Od izstopov do koče je dobri dve uri. Možen je tudi sestop po Božji polici v desno. Ta možnost te pripelje v Viševo deber, kjer naletiš na (bolj ali manj) zavarovano pot, po kateri sestopiš do koče Pellarini. Ta varianta je zahtevnejša in daljša, kot je videti. Od izstopov dve uri in kak spust po vrvi.

Opis smeri: Smer naskoči steno z desne, po temnem kaminu, edini razčlembi, ki spodaj obeta lažje plezanje. Kaminu slediš dva raztežaja in pol (kk) do terase vrh stolpa (A). S terase prečiš po žlebasti gredini 50 metrov v levo, do nove terasice pod izrazitim razičem. Slediš mu slab raztežaj, nato pa ujameš izpostavljeno luskasto razčlembo, ki pod strmimi ploščami vodi v desno (k). Slediš ji 60 metrov do prostorne terasice za lusko (kk; B). Nad terasico se pne navpik pravilna, 30 metrov visoka zajeda, ki jo zgoraj zapira črn previs. Preplezaš jo (kk) in tik nad previsom (k) prečiš po ozki polički nerodno v levo, do širše gredine. Tej slediš še dalje v levo, do njene najvišje točke (k; C).

Strmo ploščo nad gredino uženeš direktno in se v loku z leve vzpneš do dobro vidne rumene poči. V 5 metrov visoki poči, ki je ključno mesto smeri, trenutno ni nobenega klina. Po dobrih oprimkih v

Risala: Barbara Žižič

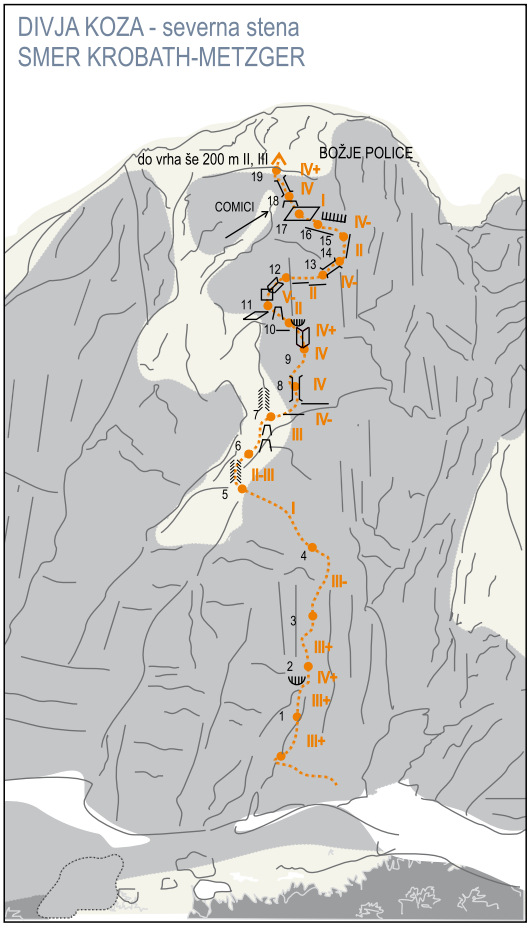

Divja koza, Krobath-Metzgerjeva smer z varianto — Simon Slejko

poči splezaš na varovališče (k). Poličkasto-luskasti razčlembi zdaj slediš en raztežaj v desno navzgor. Ko se konča, se po žlebu vzpneš navzgor na višjo polico in tudi temu sistemu razčlemb slediš slab raztežaj navzgor in v desno. Na njegovem koncu ujameš dolgo, nekajkrat prekinjeno polico, ki vodi 60 metrov v levo in te pripelje na značilno terasico pod izstopno počjo (D). Izstopiš po poči ali po zahtevni plošči levo od nje (kk), če je poč mokra. Od gredine (C) lahko plezaš tudi v levo navzgor in se prek strmih plati in poči (kk) povzpneš v položnejše skalovje levo od vpadnice terasice pod izstopno počjo. Na terasico se po strmih plateh (kk) in globokem kaminu povzpneš v dveh raztežajih – zahtevnejše od originala.

V Divji kozi poleg tu opisane Krobath-Metzgerjeve smeri za obisk nadvse priporočam tudi smeri Severovzhodni raz (Comici-Fabjan, 1929, V–/IV, 500 m) in Iskra hrepenenja (Kozjek-Čonč, 1992, VI–/V, 500 m), ki poteka po SV steni. V obeh smereh je prav malo ali nič klinov, obe pa premoreta tudi nekaj orientacijskih zank tiste klasične sorte, ki ti, ko jih uspešno rešiš in po uspešni pleži z Božjih polic zreš dol v skalne okrešlje, podarijo prvobitno alpinistično zadovoljstvo. Skici obeh smeri najdete na spletni strani PV www.planinskivestnik.com

Tine Marenče na Božji polici — Simon Slejko

Pipa miru

6. Spominski tabor Mateja Mošnika in Stegnerjev memorial

V prijetnem okolju, na ravnici pod Lučkim Dedcem in Vršiči, se je tokrat zbralo rekordno število udeležencev. Letos je bilo na Pekovih njivah v skupni organizaciji AO Kamnik in AO Tržič postavljeno skoraj dvajset šotorov. Pridružili so se nam tudi Akademski AO z alpinistično šolo in Posavski AO ter še nekaj posameznikov. Na sobotnem večeru, ki ga je popestril Silvo Karo s svojim predavanjem, nas je bilo po približni oceni kakih sto. Vreme nam je bilo, razen v petek popoldne, letos naklonjeno. Stene so bile dobesedno polne plezalcev. Zaradi velikega števila udeležencev ni bilo možno voditi skupne evidence vzponov, vendar skoraj ni bilo smeri, ki bi ostala nepreplezana. V duhu evropskega nogometnega prvenstva smo odigrali tudi dve nogometni tekmi. Prva, petkova tekma je bila le priprava na sobotno, na kateri se je kamniško-tržiška ekipa pomerila z akademsko-posavsko. Rezultat je ostal neodločen, tekmeci pa zagreti za to, da tekmo končamo naslednje leto.

Mi Kamničani želimo, da bi tabor živel tudi prihodnja leta. Narava nam je podarila res čudovito lokacijo za takšno druženje, na kateri kljub velikemu obisku lahko vsakdo najde kotiček zase, pozabi na mračne skrbi in jih utopi v kraljestvu svizca. »Bohlonaj, k` smo pr`jatli!«

Marko Petek

Redko plezano

Po dolgih letih godrnjanja o 'ovčjem črednem' nagonu slovenskih alpinistov letos kar kipijo redko plezane smeri, ki jih po večini zakuhajo stari mački, ki iz sivih spominskih celic izbrskajo na plan kakšen vzpon starejšega datuma, ki že vrsto let ni doživel ponovitve. Izstopajo predvsem Pavle Kozjek ter krog okoli Marka Prezlja in Mihe Valiča, ki počasi zbirata, pripravljata in popravljata material za vodnik po Steni. Zato sta se odpravila v severno steno Triglava in se prav za potrebe nastajajočega vodnika lotila širšemu krogu povsem neznane smeri *Bikini* (VII-, 400 + 300 m), ki išče prehode v strmi steni levo od *Zahodne zajede*, prva pa sta jo preplezala Čižmek in Pečar leta 1984. Miha in Mark sumita, da sta kak raztežaj preplezala tudi po svoje. Pavle Kozjek je z Andrejem Pečjakom v severni steni Male Mojstrovke preplezal smer *Guru* (VI+, 250 m), ki jo je prvi preplezal prav Pavle v odlični družbi Frančka Kneza in Silva Kara. V smeri, ki že vrsto let ni doživela ponovitve, če sploh, prevladuje lepo plezanje, izstopa samo neugoden prvi raztežaj. Pavle opozarja, da je podatek, da smer vstopi 30 m desno od Severnega raza, napačen. Smer vstopi 30 m desno od SZ raza, v njej pa so našteli štiri kline. Podobno je slavna naveza Tina Di Batista – Tomaž Jakofčič preplezala redko obiskano smer *Levi raz* (VI/V, 500 m, Jeglič – Pintar, 1955) v Velikem Draškem vrhu: 'Zelo eleganten steber je od daleč obetal veliko, a ponudil le nekaj lepih raztežajev, ostalo pa v povprečju okoliških sten'.

Veteran Pavle Kozjek in Dejan Miškovič (oba AO Ljubljana Matica), ki dobro vesta, da pot na zahtevno odpravo v Karakorum ne vodi direktno iz plezališč, sta ponovila smer, za katero veliko slovenskih alpinistov sploh ne ve, da obstaja, čeprav je še vedno čisto spodoben alpinistični izziv. *Direktna smer* (VII+/VI, 600 m) v severni steni Stenarja, ki sta jo prva preplezala Zvone Kofler in Klavdij Mlekuž leta 1967, jima je ponudila še vedno zahteven raztežaj preko strehe. Ob tem je Pavle pogledoval tudi proti ploščam levo od te smeri in z Gregom Kresalom preplezal smer, za katero je sprva sumil, da je prvenstvena, a se je kmalu izkazalo, da gre za ponovitev *Kočevarjeve* smeri z nekaj bolj direktnimi prehodi.

Še bolj sta se na Sv. Petra dan čudila Tadej Golob - Tedi (AK Črna) in Peter Bajec

- Poli (AO Železničar), ko sta med plezanjem prvenstvene smeri v Plešivcu naletela na dokaj nov klin. Čeprav Tadej v tej steni beleži že številne obiske in si steno že kar po malem lasti ter velja za dobrega poznavalca sten nad Koritnico, se mu je smer *Podgornik – Rejc* (VII-/V, 300 m) nekako izmuznila.
Prav tako redko ponovljeno smer, *Centralno* v Rjavčkem vrhu nad Logarsko dolino, sta preplezala Marko Prezelj in Miha Valič. Najtežji raztežaj (VIII) je bil tako nesramno moker, da tudi takima mojstroma ni dovolil prostega vzpona. Dejala pa sta, da kladivo in kak klin še vedno pridejo zelo prav, vsaj za ureditev stojišč.

Spominska smer Boruta Berganta

Matjaž Jeran (AO Ljubljana Matica) in Luka Kranjc (AO Celje Matica) sta opravila zelo impresiven vzpon v severni steni Triglava. Karo, Knez in Frešer so *Spominsko* smer *Boruta Berganta* preplezali kmalu po tragični nesreči na Jalung Kangu (1985), kjer je tržiški alpinist pri sestopu z vrha omahnil v smrt, Tomo Česen pa preživel samotno noč pod vrhom tretje najvišje gore sveta. Nesreča, ki je takratno izjemno generacijo zaznamovala za vedno. Šest let kasneje je neka druga izjemna generacija Matjaž Jamnik, Marko Prezelj ter Benjamin Ravnik opravila 1. prosto ponovitev smeri in najtežji raztežaj iz VII-, A0 popravila v VIII+/IX-.

Luka in Matjaž sta vstopila ob šestih zjutraj in sta z najtežjim raztežajem opravila hitro, vsak v drugem poskusu. Luka je uspel kot prvi in na mestu, kjer sta ob prvih poskusih menila, da je raztežaja konec, ugotovil, da se raztežaj še kar nadaljuje, sam pa je brez potrebne opreme za pasom. Tako je zadnji del raztežaja plezal brez varovanja, Matjaž, bogatejši za Lukovo izkušnjo, si je za pas dal še nekaj dodatnih kompletov ter precej bolj lagodno, a prosto, zmogel raztežaj. Kmalu po najtežjem raztežaju je marsikatera naveza zavila v *Helbo*, fanta pa sta nadaljevala naravnost proti *Skalaški* in preplezala še zadnja dva, tudi zahtevna raztežaja *Bergantove*. In ker je na Turncu komaj odzvonila ena popoldan, neviht pa ni hotelo biti, sta jo potegnila še po slovitem *Čopovem stebru* na Plemenice. Za marsikoga je prosta ponovitev *Bergantove* dejanje sezone. Da z lahkoto opraviš prosto ponovitev in slediš originalni smeri do vrha, kjer se ti po vsem tem še vedno pleza, res močno spominja na zlate čase avtorjev smeri – legendarnih časov Frančka, Silva, Johana, Pavleta, …
Smer se še ni ohladila od predhodnikov, ko sta vanjo vstopila tudi Rok Blagus in Luka Lindič (AO Celje Matica). Luka je smer zmogel prosto v tretjem poskusu, čeprav je že obupal, ko si je pri padcu nad detajlom 'olupil' prst. Pred tem je kar nekajkrat poskusil Rok in v petem poskusu končno uspel prosto preplezati raztežaj. Ob uspešnem poskusu je sicer pustil vpeta prva dva svedrovca, kar ni čisto po pravilih prostega plezanja, koliko dejansko to pomeni, pa vedo tisti, ki so smer plezali. Do vrha smeri se je že ulilo, zato dosežka predhodnikov nista uspela ponoviti in sta sestopila po *Skalaški*. A vzponu gotovo ne gre oporekati kakovosti.

Dolomiti

V Dolomitih, kamor prej ko slej zanese vsakega alpinista, je bilo preplezanih nekaj solidnih vzponov. Rok Blagus (AO Ljubljana Matica) in Luka Lindič (AO Celje) sta se kot prva odločila preizkusiti srečo v skupini Treh Cin. Kljub obdobju slabega vremena sta naletela na kot poper suho južno steno Male Cine in tam preplezala senzacionalno smer *Gelbe Mauer* (7b, 380 m), ki se v liniji padca kaplje povzpne preko navpične do rahlo previsne rumene stene. Težave v vzdržljivostnih raztežajih se gibljejo med 6c in 7b, za smer pa velja, da je za doraslega plezalca velik užitek. Naslednji dan sta se preselila v Tofano di Rozes in v Castelletu preplezala smer *Pacchio* (7a+, 220 m).
Graga Lačen (AK Črna) in Matej Flis (AO Ravne) sta nad prelazom Giau v steni Lastoni di Formin preplezala smer *Super Tegolina* (6c+, 350 m). Popoldan sta odšla v Cortino, tam kupila vodnik z izborom najlepših dolomitskih klasik, izbrala eno s kratkim dostopom in naslednji dan preplezala super grdo *Eggerjevo smer* v Mali Cini (VI+, 400 m). Predvsem je v smeri veliko dvomljivih blokov, ki alpinistu grozijo z vso svojo težo. V istem času sta v Zahodni Cini Luka Lindič in Luka Krajnc (oba AO Celje) preplezala železno klasiko *Raz cortinskih veveric* (VIII/VI-VII, 500 m). Vzpon sta opravila prosto in kot je v navadi za take smeri izmenjaje v vodstvu.
Kar tri naveze, Rok Blagus – Matej Pasarič, Maja Lobnik – Borut Kozlevčar ter Miha Hrastelj – Rok Šisernik, so v bližnji Cimi Scotoni preplezali super dolomitsko klasiko *Lacedellijevo smer* (VIII-/VI, 450 m). Oba Roka in Miha so smer preplezali prosto.
Rok Blagus (AO Ljubljana Matica) ter Luka Lindič (AO Celje) sta prosto preplezala *Švicarsko smer* v Zahodni Cini. Najtežji raztežaj sta preplezala Rok *na fleš* ter Luka v 2. poskusu, ostalo pa menjaje v vodstvu. Smer ima poleg najtežjega raztežaja z oceno VIII+/IX-, še dva VIII+, dva VIII, enega VIII- ter dva raztežaja z oceno VII. Naslednji dan sta preplezala še *Gogno* (VII/V+, 850 m) - veliko klasiko južne stene Marmolade. Da sta dobro pripravljena na bližajočo odpravo pove podatek, da sta od avta do avta potrebovala 12 ur (brez gondole).

Smučanje

Po dolgem času se je zvedelo tudi za soliden smučarski spust v tujini. Atila Armentano (AO Kranj) je 23. junija presmučal SZ vesino Lenzspitze (4294 m) v Peninskih Alpah. Gre za legendarno smučarsko smer po odprti vesini naklonine 47 – 55° in višine 600 metrov, ki za razliko od premetavanja po ozkih žlebovih istih težav verjetno ponuja odlično smučanje, seveda za doraslega. Spust so pred njim že opravili tudi drugi Slovenci.

Alfa in omega

Tržačana Erik Švab (AO SPDT, La Sportiva, Montura, Grivel) in Stefano Staffetta sta opravila prvo ponovitev in prvi vzpon na pogled v smeri *Alfa e Omega* v vzhodnem stolpu Meisules nad prelazom Gardena v Dolomitih. Moderno smer s klasičnim varovanjem in težavnostmi do VIII+/IX- je prvi preplezal Nicola Tondini z različnimi soplezalci. Smer spada v generacijo modernih 'trad' smeri in nudi težavno in zahtevno plezanje v odlični skali s težkimi obveznimi mesti. Varovanje je urejeno z nekaj klini in predvsem s premičnimi varovali. Erik pravi, da je ključni (drugi) raztežaj (VIII+/IX-) dolg 55 metrov in ponuja fantastično vzdržljivostno in kompleksno plezanje z iskanjem prehodov v odlični skali, z dokaj dobrim varovanjem, a tudi težkim obveznim mestom. Vzpon na pogled v tem raztežaju je Eriku vzel celi dve uri in če bi ga ocenili po angleški lestvici, bi mu gotovo pripadala ocena E6, 6a. Sledi še tretji raztežaj z oceno (VIII+), ki je sicer krajši, a z bolj koncentriranimi težavami. 'Smer je izredno priporočljiva za vse tiste, ki si želijo zahtevnega plezanja z modernim prostim pristopom in klasičnim varovanjem v prvovrstni skali'.

Športno v gorah

Luka Krajnc (AO Celje) in Albin Simonič (PAS Gamsi – Hrastnik) sta v južni steni Skute opravila 2. prosto ponovitev smeri *Joška je njen svet* (7b, 280 m). Smer je pred dvema letoma prvi prosto ponovil in ocenil Miha Valič. Sedanja ponavljavca se z oceno strinjata, pripomnila pa sta, da ocena ne pove vsega o smeri, saj gre za zelo nenavaden detajl, kjer je med drugim zelo pomembna dolžina telesa. Kakšen manjši, čeprav precej boljši plezalec, verjetno nima pravih možnosti. V sosednji Vežici sta Luka Lindič (AO Celje) in Dejan Koren (DUMO, AO Vipava) plezala smer, ki sta jo leta 1986 preplezala Silvo Karo in Dragan Todorovič - Đoko, ime pa je začuda neznano. Smer začne med *Lahovo* in *Žaumakom* in je po raztežajih ocenjena VIII, VI, IV, VII. Smer je sicer kar dobro opremljena s klini in svedrovci. Dejan je smer preplezal *na fleš*. Tudi drugo moderno smer, *Das ist nicht kar tako* (7b, 350 m) v severni steni Šit, sta uspešno preplezala Luka Krajnc ter Luka Lindič. Smer, ki poteka v najbolj strmem delu mogočne stene, je verjetno ena naših najboljših dolgih športnih smeri. Sicer po karakterju ne sodi tja, a če kdo, potem si je lahko Silvo Karo, avtor večine težjih smeri v steni, dovolil z vrtalnim strojem ter svedrovci tam narediti športno smer. Vseeno zanjo ni dovolj biti le športni plezalec, varovanje je 'zračno' in nekaj alpinistov je v njej že obrnilo. Nekaj dni za njima sta smer preplezala tudi Rok Blagus in David Debeljak (AO Rašica). Rok je vse raztežaje preplezal prosto, razen zadnjega raztežaja z oceno 7a, kjer mu je gladka plošča ostala neznanka.

Športno plezanje

V svetu športnega plezanja vedno kaj novega pokaže Franci Jensterle (AO Kranj), ki je sicer precej vsestranski športnik, a plezanje je očitno njegova stalna ljubezen. Po dobrem ogrevanju v Mišji peči je odšel v luknjo pod veliko steno in tam uspel v smeri *Active discharge* (8b+).

Klubu alpinističnih 8a se je s svojo prvo smerjo pridružil tudi Andrej Erceg (AO Črnuče). *Ženska za nagrado* se naletu mladca ni mogla prav dolgo upirati. Viharna nedelja bo tudi za Andreja poseben dan. Vzpon sicer ni bil poceni, saj ga je najprej močno 'opralo' v smeri, a ker ključnih oprimkov ni zamočilo, je uspeh sledil kmalu zatem. Podobno je z isto smerjo opravil eden od perspektivnih alpinistov najmlajše generacije Tadej Krišelj – Ante (AO Kamnik), le da še v bolj brezhibnem slogu. V dveh obiskih in vsega štirih poizkusih je uspel preplezati svojo prvo smer z oceno 8a. Hitrost in lahkotnost vzpona govorita, da ima mladenič še veliko rezerve v plezališčih in v gorah.

Poleg plezanja v gorah Matjaža Jerana še vedno privlači športno plezanje. V Bohinjski Beli, ki je po novem njegovo domače plezališče, je preplezal smer *Love story* (8a+/b), a je odkril lažjo kombinacijo gibov po levi strani in jo ocenil z 8a+. Pravi, da je na ta način smer zelo plezljiva. Uspeh je spodbudil tudi Alenko Pirih (oba AO Ljubljana Matica), ki je preplezala svojo novo 7b+ - *Sedečega bika*.

Novice je pripravil Peter Mežnar.

Ropeman priporoča, kot del opreme za reševanje iz ledeniških razpok, tudi Podkomisija za vzgojo in izobraževanje pri Komisiji za alpinizem PZS.

WILD COUNTRY
the cam company™

prižema za vrvi 8,5 - 11 mm
ROPEMAN MK 2

prižema za vrvi 10 - 11 mm
ROPEMAN MK 1

UVOZNIK IN ZASTOPNIK: TERRA MSG d.o.o., Partizanska 13a, Maribor,
tel: 02/250-09-66, terradimb@siol.net, www.terra-sp.si

So na Olševi vrata in okna?

O Olševi sem pisal v februarskem PV. Svojemu prispevku sem dal naslov »Skozi Vrata, skozi dve okni in mimo tretjega na Olševo«, uredništvo pa ga je spremenilo v »Skozi Vrata na Olševo«. Ko sem pisal svoj članek, sem namreč živel v prepričanju, da ima Olševa kar štiri naravne znamenitosti: Vrata in tri okna. Uredništvo PV me je opozorilo na planinsko literaturo (Irena Mušič in Vladimir Habjan: Karavanke; Stanko Klinar: Sto slovenskih vrhov) in mi dokazalo, da nimam prav.

Mene pa je navdušilo prav odkritje tistega, čemur pravim Vrata. Po enolični hoji skozi gozd sem se nepričakovano znašel pred izrazito skalno ožino, dvema mogočnima stolpoma, resničnimi »vrati«, med katerimi vodi edini zahodni pristop na Olševo. Ne želim iz Ljubljane učiti Korošce, kako naj kaj poimenujejo na svoji Olševi. A ko so kmetje iz Remšenika stoletja hodili na Olševo po les, na lov, morda gnali drobnico na pašnike na vrhu, tja niso mogli drugače kot skozi to skalno ožino. Zato sem prepričan, da so ji rekli Vrata. Zanje je bil pomemben ta prehod, ne pa neke luknje zgoraj v steni, ki jih je sicer bilo lepo pogledati, vendar od njih ni imel nihče nobene koristi. Menim, da so okna postala znamenita šele, ko so »gospodje« začeli laziti po hribih in iskati posebnosti. Tako so Vrata, čeprav so vsi morali skoznje, najverjetneje preprosto zanemarili, njihovo ime pa je prešlo na okna.

Preveril sem tudi, kaj pravijo Avstrijci. Več besedil na internetu opisuje ta edini avstrijski dostop na Olševo. Vsi avtorji so si enotni, da so Die Felsentore (nemško: skalna vrata) tista tri okna v steni, pravih vrat pa sploh nihče ne omenja.

Svojo trditev sem hotel tudi dokazati. Konec aprila sem spet pustil avto pri Sv. Duhu v Podolševi. Ponovil sem pot čez mejo do Žegnanega studenca in po gozdni cesti na desno. Po nekaj sto metrih je na levi lovska koča. Od tam je samo dobrih 15 minut na Suhi vrh (1354 m), prvi vrh zahodno od Olševe. Mislim, da je to celo edina točka, s katere se lahko vidi celo zahodno lice Olševe. Vrh je obrasel z gozdom, zato se je bilo treba spustiti še nekaj niže, do prepadnih sten; tam sem s težavo našel »luknjo« med drevesi.

Markirana steza »izstopi« z leve, iz bukovega gozda tik pred grapo. Tam se z desne priključi pot, ki sem jo opisal v PV 2008/2. Steza zavije strmo navzgor med dva orjaška stolpa in vstopi skozi »moja« Vrata. Levi stolp je konec skalnega rebra, ki se začenja pod ruševnatim vrhom Obel kamen (1921 m). V spodnjem delu tega rebra so naša tri okna. Viden je nekoliko zasnežen del steze pred pristopom k spodnjemu oknu kmalu nad Vrati, prav tako pa tudi zgornji del poti na Olševo, ki – potem ko se spusti od zgornjega okna – prečka grapo in preide na desni gozdnati greben. Tam se markirana steza proti vrhu odcepi od poti proti Potočki zijalki. Nekaj časa se vzpenja po grebenu, potem ga zapusti in vodi na levo, proti melišču, tam pa spet zavije naravnost navzgor proti navpičnim stenam pod vrhom. Viden je tudi prehod med njimi, po katerem se varno povzpnemo na vršni greben.

Zelo bi me veselilo, če bi se oglasil kak domačin in mi potrdil ali ovrgel mojo trditev.

Boris Gaberšček

Prostovoljno vodništvo PZS

V majski številki letošnjega Planinskega vestnika je bil objavljen prispevek Andreje Čibron - Kodrin z naslovom Občinsko priznanje. Med drugim je zapisano: »Cigaletovo organizacijo in vodenje vzgoje in izobraževanja, ki je bilo verificirano pri ministrstvu za šolstvo in šport RS, je povzela tudi Planinska zveza Slovenije in ju dopolnila z ustanovitvijo Vodniške komisije in podkomisije.« Ker se na zapisano niso odzvali pristojni organi Planinske zveze Slovenije, se oglašam s pojasnili, popravki in dopolnitvami zapisanega.

Prelomnico organiziranega delovanja na področju prostovoljnega vodništva v Planinski zvezi Slovenije pomeni ustanovitev Mladinske komisije Planinske zveze Slovenije leta 1956. Že naslednje leto je bil izveden prvi republiški tečaj za mladinske vodnike. Leta 1969 je bil v okviru Mladinske komisije ustanovljen odbor za vzgojo in izobraževanje. Leta 1971 je bila ustanovljena Komisija za vzgojo in izobraževanje in v njenem okviru leta 1983 odbor za planinske vodnike. Planinskega vodnika je Komisija za vzgojo in izobraževanje uvedla leta 1976. Mladinska komisija je novembra leta 1991 v Tamarju pripravila prvi skupni seminar planinskih kadrov (in ob tem izdala knjižico z vsemi vsebinami), to prakso pa nadaljevala tudi leto pozneje ob letnem seminarju, ki je potekal 16.–18. 10. 1992 na Ko-

fcah. V uvodniku zbornika tega seminarja beremo: »Delamo prve korake k oblikovanju vodnika, ki ne bo mladinski, planinski ali gorski, ampak preprosto VODNIK.«

Februarja 1992 so bila sprejeta pravila o enotni kategorizaciji vodnikov PZS, ki so bila vsebinsko dopolnjena novembra 1997 (Pravilnik o izobraževanju, registraciji in kategorizaciji vodnikov PZS). Leta 1992 je bil uveden enoten naziv vodnik PZS, leta 1996 pa je bil sprejet nov učni program usposabljanja, ki sta ga potrdila Strokovni svet Republike Slovenije za šport (17. 1. 2001) in Gorniška komisija Mednarodne zveze planinskih organizacij (15.–16. 9. 2000).

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije je na 16. seji, ki je potekala 7. 11. 1997 v Kamniški Bistrici, sprejel sklep, ki izraža namero o ustanovitvi enotne komisije za vodnike PZS. Na naslednjih sejah je sklep doživel nekaj popravkov in dopolnitev. Na 18. seji upravnega odbora PZS 16. 1. 1998 je bila sprejeta dopolnitev zapisnika s 16. seje upravnega odbora PZS, tako da naj bi se sklep glasil: »3. Do leta 2000 naj se dosedanji komisiji združita v enoten vodniški odbor.« Na 19. seji upravnega odbora PZS, ki je potekala 27. 2. 1998, je bil zapisnik 18. seje popravljen tako, da se sklep glasi: »3. Do leta 2000 naj se dosedanja OPLV KVIZ in OVIZ MK združita v enotno komisijo za vodnike. Ta organ UO bo zastopal interese vodnikov v UO in skupščini.«

Priprave na uresničitev sklepa upravnega odbora PZS je Mladinska komisija začela z razpravo na zboru mladinskih odsekov, ki je potekal 28. 11. 1998 na Igu. Na okrogli mizi o ustanovitvi vodniške komisije so bili oblikovani tile predlogi sklepov:

»1. Udeleženci Zbora MO podpirajo idejo in sklep UO PZS o ustanovitvi enotne komisije za vodnike.

2. Priprave na ustanovitev in sama ustanovitev naj potekajo ob upoštevanju enakovrednosti sedanjih izobraževalcev vodnikov PZS znotraj PZS. Vse odločitve je treba sprejemati z dogovorom ob upoštevanju pristojnosti in načina odločanja posameznih organov.

3. Ob ustanovitvi enotne komisije vodnikov predlagamo prehodno štiriletno obdobje, v katerem se vse pristojnosti sedanjih organov prenesejo na komisijo.

4. Upravnemu odboru MK predlagamo ustanovitev sedemčlanske mešane delegacije, sestavljene iz predstavnikov OVIZ, Odbora mentorjev planinskih skupin ter UO MK, ki bo sodelovala pri pripravi in ustanovitvi komisije.«

Zbor mladinskih odsekov je na koncu predlagane sklepe soglasno potrdil. Na podlagi teh izhodišč je odbor za vzgojo in izobraževanje začel pripravo osnutka ciljev in nalog vodniške komisije. Strokovne podlage za ustanovitev komisije za vodnike PZS je sprejel odbor za vzgojo in izobraževanje, potrdil pa jih je upravni odbor Mladinske komisije na 15. seji, 6. 6. 2000. Decembra 2000 sta odbor za planinske vodnike KVIZ in upravni odbor MK imenovala svoje predstavnike v delovno skupino za pripravo osnutka pravilnika. Član skupine je v skladu s spremembami poslovnika upravnega odbora PZS postal tudi pristojni podpredsednik PZS. Člani skupine so za izhodišče za pripravo prevzeli strokovne podlage

za ustanovitev komisije za vodnike PZS, nekaj vsebinskih rešitev pa je bilo nakazanih tudi v Vodilih pri delu Planinske zveze Slovenije in planinskih društev ter v gradivih in sklepih Delovne skupine za organizacijo dela v PZS. Na tej vsebinski in formalni podlagi je bil pripravljen osnutek pravilnika o vodniški komisiji Planinske zveze Slovenije, ki je doživel široko javno razpravo. Vodniška komisija Planinske zveze Slovenije je bila ustanovljena na zboru vodnikov 26. 10. 2002.

Borut Peršolja

Od vznožja do vrha Triglava

Dovje in Mojstrana: *vodnik za izletnike in planince*, Stanko Klinar, Celjska Mohorjeva družba, Celje, 2007.

Četudi je od izdaje lične knjižice minilo že leto dni, bo »vodnik za izletnike in planince« prišel prav tudi danes in še dolgo v prihodnosti. Tudi zato, ker vabi v enega najlepših kotičkov Gorenjske, v svet pod Triglavom - v Aljaževe kraje, na Dovje in v Mojstrano. Stanko Klinar je v vodničku Dovje in Mojstrana zbral dvaindvajset poti – od dolinskih in sredogorskih izletov do visokogorskih tur – zadnja se seveda zaključi na najvišjem vrhu naše države. Z značilnim lepim jezikom, včasih polnim navdušenja in zanosa, nas avtor vabi na razgledne, znane vrhove, pokaže pa nam tudi skrite bisere v karavanških pobočjih, samotne grape, rovte, slemena ...

Pri opisih posameznih enot nam Stanko Klinar pove še marsikaj, kar ni potrebno za samo sledenje poti, omogoča pa pravo doživetje poti. Že pri prvem izletu se dodobra sprehodimo po Dovjem, »obiščemo« Aljaža in se na pokopališču spomnimo številnih ljudi, ki so zaznamovali kraj in njegovo slavo ponesli v svet. Pri drugem izletu zavijemo tudi v sotesko potoka Presušnik, medtem ko pri šestem izletu Vrata obdelamo tako temeljito, da popotniku

ostane le še, da se z mislimi (in tudi zares) povzpne v sinje višave nad dolino. Pri večini vrhov ali poti avtor ponudi več različic dostopa ali sestopa, povabi nas tudi na kakšno neoznačeno stezico, čeprav tako razkrivanje nekaterim ni vedno všeč (je pa verjetno dobro za ohranjanje poti, ki bi se sicer zarasle). V posebej skrite kotičke nas povede v južnih karavanških pobočjih med Bavhami in Babo ter v gorskem hrbtu med Kotom in Vrati. Seveda pa vzponi dosežejo višek v skalnih velikanih nad »trodolinjem« Krme, Kota in Vrat – od Debele peči, Rjavine, Cmira, Škrlatice, Stenarja ... do samega »kralja« Triglava, na katerega se povzpnemo po vseh »zgornjesavskih poteh« (iz Krme, Kota ter po vseh treh poteh iz Vrat). Poleg opisa samega cilja in poti do njega nas avtor večkrat opozori na zanimiva zgodovinska dejstva in osebe, povezane z osvajanjem vrhov - v knjižici najdejo mesto tudi nekateri domačini z vznožja gora pa seveda tisti, ki so te gore zaznamovali večplastno: Stanič, Aljaž in Kugy. Avtor se rad pomudi tudi pri jezikovnih »orehih«, kot je denimo Škrlatica ali Suhi plaz. Seveda pa je glavnina besedila namenjena varnemu in prijaznemu vodenju po opisani poti.

In še nekaj drobnih pripomb. Na str. 47 je omenjena Via Alta – verjetno je mišljena Via Alpina. Ponekod bi si želeli natančnejših pojasnil – na str. 54 npr. ne izvemo, kdo je lovec Tone in kje je njegova hiša, verjetno bi bilo dobro povedati tudi, kdo je »nekdo«, ki je na vrhu Jerebikovca zbil leseni bivak (Alojzij Žakelj). Omenimo še uporabo sedmih imen, ki so zaradi približka krajevni rabi zapisana drugače kot na zemljevidu (npr. Vorvov rovt namesto Orlov rovt). Sam sicer močno podpiram ohranjanje prvotnih imen in krajevnih zapisov, vendar bi vrstni red obrnil – uporabljal bi splošno priznano ime, v oklepajih pa navajal krajevno obliko. Stanko Klinar pa se v vodničku strogo (razen na str. 65 spodaj) drži krajevne rabe, kar bo verjetno koga zmotilo.

Vodniček Dovje in Mojstrana je lično opremljena knjižica, ki gre v vsak žep vetrovke ali hlač in ki v vsakem trenutku, ko jo potegnemo iz žepa, ponudi nov pogled, novo pot – v kraje, za katere smo mislili, da jih povsem poznamo. Pa nam je avtor v vodničku pokazal mnogo novega, predvsem pa na način, ki razkrije in poudari lepoto, kakršna je tam v resnici.

Marjan Bradeško

Bohorski slapovi za vroče dni

Anton Ramovš, Bogoljub Aničič, Anton Petrovič, Dušan Klenovšek: *Naravne zanimivosti južnega pobočja Bohorja: Slapovi*. Senovo: Turistično društvo Senovo, 2000.

V pasjih dneh se tudi najbolj navdušenemu planincu prija skriti pred pripeko na golih pobočjih in izpostavljenih vrhovih kam v senco – najraje k vodi. Na tako pot nas vabi drobna, a zanimiva in lična knjižica o slapovih na Bohorju.

V uvodnih poglavjih izvemo nekaj malega o zemljepisni legi, kamninah in geološki zgradbi območja, po kratki predstavitvi pojava slapov pa so opisani bohorski lepotci: Bojanca na Stranjskem potoku, Pekel na Blanščici, Ubijavnik na Dobrovskem potoku, Bojavnik na Globokem grabnu (ta manjka v kazalu), slap Zapečje (naslov »Slap v Zapečju« nekoliko bega glede imena) in slapišče Mlinarjev up. Zanimiva, tudi skrivnostna imena so lepo razložena bodisi strokovno bodisi z ljudskim izročilom. Popisani so nastanek, razvoj in mere slapov ter seveda njihove lepote in zanimivosti. Poleg igre vode bodo marsikoga pritegnili spodmoli, rastlinski in živalski svet, zlasti botanične znamenitosti Bohorja, pa tudi šolska geološka zbirka, premogovniški rov, partizanska tehnika. Povedano dopolnjujejo lepe fotografije. Na koncu je opisana še Pot štirih slapov (Bojanca, Pekel, Ubijavnik in Bojavnik): kod vodi in kaj ob njej vidimo.

Knjižica je sicer stara že osem let in na spletu sem zasledila, de je že pošla, toda junija sem jo brez težav dobila pri enem od avtorjev, na voljo pa naj bi bila tudi pri Turističnem društvu Senovo in v Koči na Bohorju. Če bi jo ponatisnili, bi jo bilo koristno dopolniti z zemljevidom območja, na katerem so vrisane Pot štirih slapov in tamkajšnje zanimivosti. Tak zemljevid je skupaj s kratkimi opisi štirih slapov na skromni, a informativni brezplačni zloženki istega izdajatelja.

Mojca Luštrek

Glej, kako lep je ta naš svet

Glej, kako lep je ta naš svet, Ciril Velkovrh, Družina, Ljubljana, 2007.

S tem naslovom je Ciril Velkovrh zbral in predstavil besedila različnih avtorjev, ki so odpirali njegove razstave naravne in kulturne dediščine s poti po Sloveniji. V besedilih različnih govornikov je mogoče najti skupni imenova-

lec, namreč Velkovrhovo razmišljanje o naravi, njegovo ljubezen do gora in željo, da bi trenutke in dojemanje lepote prenesel na fotografsko upodobitev. Izbral je slovenske planinske poti in nastali so posnetki, sistematični in usklajeni z njegovim razmišljanjem in njegovim odnosom do sveta. Upodobil je slovensko pokrajino v različnih letnih časih, gorsko cvetje, planšarije, kozolce, razpela ob poteh, freske v cerkvah, kipe in vse, kar je njegovo oko videlo na planinskih popotovanjih. Nastala je fotografsko upodobljena lepota slovenske krajinske arhitekture, obdana z naravno kuliso okoliških gora. Vsaka izmed njegovih razstav je zaokrožena celota, ki ima posebno sporočilno vrednost. Iz fotografij dihata usklajenost in izpovednost. Tudi naključen obiskovalec je na razstavljenih fotografijah lahko našel kaj zase. Marsikoga je prevzela želja, da bi se odpravil v ta svet, v katerem sta doma tišina in skladnost narave. Njegov izvirni pogled na oblikovanje motivov v naravi je jasen, doživet in nedvoumen. Originalna je tudi njegova ideja, da v knjigi predstavi opus razstav na različnih lokacijah in v različnih slovenskih ustanovah. V knjigi Cirila Velkovrha je objavljenih 73 govorov, ki so jih napisali slavnostni govorniki, med katerimi so bili različni kulturni delavci, akademiki, duhovniki, škofje, akademski slikarji, planinci, zgodovinarji, umetnostni zgodovinarji in mojstri fotografije, dobri poznavalci gorskega sveta in slovenske krajine od Štajerske do Primorja in od Triglava do Gorjancev. Velkovrh gotovo sodi med tiste Slovence, ki so nam in tudi tujcem odkrili čarobno in mistično pokrajino, v kateri smo doma in jo velikokrat premalo poznamo, ki pa jo je vredno ohraniti in spoštovati ter se bojevati za ohranitev njenih naravnih zakonitosti. Verjetno ni naključje, da je na prvi strani ovitka fotografija z razpelom pod Roblekovim domom s Stolom v ozadju, na zadnji strani pa samotni križ na Planini Kofce z Velikim vrhom v ozadju. Obe fotografiji, posneti pozimi, ponazarjata pasijon življenja in smrti, upanja in vere v drugačno, novo dimenzijo človekovega spoznavanja stvarstva, ki nas obdaja. Knjigo je leta 2007 na 176 straneh izdala založba Družina, fotografije Cirila Velkovrha, ki so v njej predstavljene, pa so krasile številna velika in majhna razstavišča doma in v tujini od leta 1997 naprej.

Slavica Tovšak

Šum voda

Rok Kušlan: Slapovi, Sidarta, Ljubljana, 2008, 176 str.

Prvi vtis, ki sem ga dobil po branju vodnika Slapovi, je – minevanje. Kajti, najvišjega slapu na Slovenskem, Čedce, ni več – po zadnjem podoru je le še skromen ostanek nekdanjega blišča. Ne le to, kar štirje navdušenci, ki so omenjeni v vodniku in so se zapisali v zgodovino raziskovanja slovenskih slapov in voda (Rado Smerdu, Tomaž Vrhovec, Miha Žužek in Matjaž Puc), so že pokojni – slednja dva sta umrla pred kratkim. Minevanje, padanje – kot padajo vode v neizmerno lepih slapovih, skritih daleč od vsega ... Po drugi strani pa je voda vir življenja, neusahljiv vir, živ in živahen ... še posebej tam, kjer je strmina dovoljšnja, da voda postane razigrana, da se ne more več upirati zemeljski težnosti. Voda je element, ki vedno navdušuje. In Rok Kušlan nam v vodniku Slapovi z lepo besedo in natančnimi opisi odstre številne vodne bisere, ki pršijo, bučijo, hrumijo – vsi pa hitijo v dolino. Avtor

Mladinska knjiga Trgovina
Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656, E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništva, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

Rudolf Abraham:
THE MOUNTAINS OF MONTENEGRO
Cicerone Press, julij 2007
(mehka vezava; 240 strani; barvne fotografije; cena 19,13€)

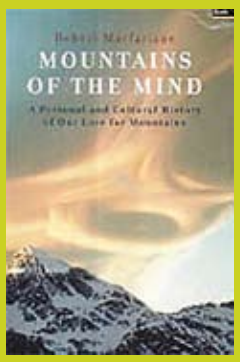

Robert Macfarlane:
MOUNTAINS OF THE MIND
Granta Books, julij 2008
(mehka vezava; 320 strani; cena 13,23€)

KNJIGARNA KONZORCIJ

nam odkriva imenitna imena – Grmečica, Šum, Šum(n)ik, Parabola, Drsnik ... nenavadno obnašanje – Govic (ki bruha samo ob hudih nalivih), mogočnost - Boka denimo ob najvišjem vodostaju »vrže« v globino kar 100 ton vode na sekundo. Obiščemo 55 slapov oziroma slapotvornih potokov - na številnih opisanih izletih namreč lahko vidimo kar več slapov. Zemljevid pokaže, da je večina opisanih slapov v alpskem svetu, ki je tudi najstrmejši, nekaj jih je tudi na Pohorju, na Notranjskem, v Zasavju in peščica celo v Slovenski Istri. Nam pa avtor pove, da je tiste najtežje dostopne in dokaj številne – v Idrijsko-Cerkljanskem svetu - preprosto izpustil. Dostopi so pač prenevarni. Veseli me, da avtor tudi sicer večkrat poudari nevarnosti, ki se jih mnogi ne zavedajo – slapovi so nekje v grapah, ne v »zaresnih« gorah, in to lahko koga prav hitro zavede. A so tudi ob vodi nevarni skalni skoki, za razliko od gorskega skalovja še prav lepo vlažni, spolzki, prepleteni s koreninami, prevlečeni z mahom in visečo travo. Opozorila so jasna, naštejmo samo tri – za Skočnike, Šumnik in Belopotoška slapova: » ... *svet okrog Skočnikov je izredno nevaren, v njem pa obiskovalci brez ustreznih izkušenj ali vodnika nimajo kaj iskati! - ... zato nam nikjer in nikoli ne sme popustiti koncentracija. Brez izkušenj se nikar ne podajajte v to grapo! – K zgornjemu slapu se nikar ne podajajte brez gorniških izkušenj!*« Tako je treba povedati, kajti današnji človek se vse manj zaveda moči narave. Če kje, potem je spoštljivost do narave še posebej potrebna prav v divjih soteskah.

Pohvalno je, da poleg najbolj znanih in najvišjih slovenskih slapov avtor ni spregledal tudi mnogih manj znanih, ne tako mogočnih, a vendarle prikupnih in dokaj lahko dostopnih vodnih lepot – ste že bili pri Sovpatu ali v Drizelpohu? Oba sta prav enostavno dostopna cilja v Baški grapi. Pa morda pri Kobiljem curku pri Robu ali v dolini Bajdinškega potoka pod Turjakom – na pragu prestolnice? Še bližje Ljubljani – v Polhograjskem hribovju (ne v »Polhograjcih«, to so vendar prebivalci tistega kraja!) je moč najti nekaj prav lepih slapov. Kaj pa Cuc? Nenavadno ime za slap nad Podvolovljekom, ki pa že sodi med težje dostopne. Tudi poti do Strešice pod Jerebico ali v večstometrsko slapišče Fratarice v Loški steni zahtevata že nekaj več gorniške izurjenosti. Je pa pogosto večji napor kronan z obiljem samote in lepote. Če boste sledili navodilom v vodniku, priporočenim zemljevidom in nasvetom za varno hojo, bo vodno doživetje v samotnem strmem svetu izjemno – šum vode bo še dolgo po obisku zvenel v ušesih.

Avtor pri opisih večkrat omeni »slabost« številnih slovenskih slapov – skromen pretok vode zaradi umetnih zajezitev za potrebe malih elektrarn. Kdor je že kdaj videl betonske pregrade in grde železne cevi ob slapovih, dobro ve, kako neestetska zna biti taka podoba. Morda bo ta vodnik prispeval tudi k ohranjanju naše čudovite vodne dediščine in povečal zavedanje, da so poleg gospodarskih še druge vrednote.

Marjan Bradeško

Marija in Andrej

Zakonca Štremfelj skupaj na vrvi – skupaj na vrhu

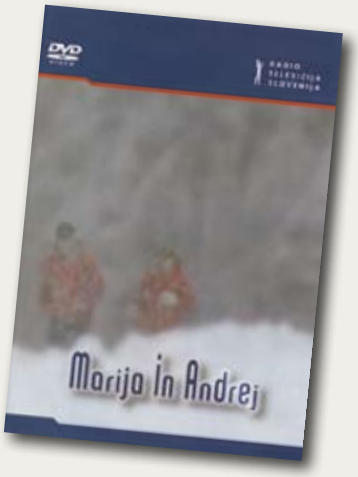

V sredo, 4. junija, zvečer je bilo v Kranju krstno predvajanje televizijskega filma Marija in Andrej. Predstavil je alpinistično in življenjsko pot našega alpinistično najuspešnejšega para – Marije in Andreja Štremflja. Tudi za poznavalce je bil seznam njunih najpomembnejših vzponov v zaključni špici filma presenetljivo dolg, veličasten po številu in kakovosti. Retrospektive so pomembne prav zato, da se nam – sužnjem sprotnosti – prikaže celota. Manjkal ni niti plaz, ki bi lahko zahteval veliko večjo ceno za prikaz njune zgodovine. Tudi svojevrsten opomin, ob mnogih drugih v filmu in zgodbi. Scenarij je napisala Nuša Ekar, režiral pa je Božo Grlj, vse v produkciji RTV Slovenija.

Ob lepem in prijetnem večeru ne morem brez pripombe, da je med sicer številnimi gosti manjkala prav alpinistična srenja, kar kaže na svojevrstno stanje duha. Očitno vsak najraje gleda le sebe, kar mu sedaj digitalna tehnika omogoča: posnameš se in že čez nekaj sekund se lahko občuduješ. Andrej in Marija sta pomembna stebra zgodovinske zgradbe slovenskega alpinizma in daleč presegata vsake populistične sprotnosti. Film je konec junija prikazala tudi Televizija Slovenija. Upam, da so si ga alpinisti ogledali vsaj iz naslanjača!

Tone Škarja

O himalajski odpravi malo drugače

Marjan Žiberna: Bazni ščurek, Založba VED, 2008.

Presojanje literarnih del je lahko sila naporno, še zlasti če te s svojimi mne-

nji prehiti nekaj drugih »ocenjevalcev«, ki ti dobesedno jemljejo besede z jezika. V taki godlji sem se znašla pri knjigi Bazni ščurek, saj bi se zlahka strinjala z večino stvari, ki so jih o njej na zadnje platnice zapisali trije znani slovenski alpinisti. Kako po(ne)srečen poskus izvirnosti bo tale zapis, presodite sami …

Poznam mnogo ljudi, ki so, z menoj vred, z užitkom prebirali zgodbe Marjana Žiberne, ki jih je objavljal v reviji Grif in v katerih je izdatno popisoval svoja bližnja srečanja z adrenalinskimi športi. Hkrati pa nas je bilo kar nekaj, ki smo se s težavo pretolkli skozi njegovo prvo knjigo Beznica v Kitalah; v doživljajskih spisih sicer čisto simpatično pridevniško okrasje in številne »podzgodbe« so nas dostikrat speljali stran od rdeče niti. Na trenutke se je zdelo, da dodatki zgodbe tiščijo k tlom, kot povešajo novoletno jelko preštevilni okraski, tako da je nazadnje pod vsem bliščem niti ni več videti. Če je bilo torej treba med branjem Žibernovega prvenca večkrat pošteno predahniti, pa sodi njegovo drugo literarno delo Bazni ščurek med tiste knjige, ki jih lahko preberemo na mah. Avtor se seveda tudi tokrat ni odpovedal svojemu značilnemu »baročnemu« slogu pisanja (kot ga je v uvodni besedi precej primerno označil Pavle Kozjek), a so »okrasniki« in domiselne skovanke v ravno pravšnji meri raztreseni po besedilu, da ga ne napenjajo preveč.

Bazni ščurek je knjiga o odpravi v Himalajo, napisana z zornega kota pridruženega člana, ki ne sodi med alpiniste, se pa z njimi v prostem času dovolj dolgo in pogosto druži, da mu alpinizem ni ravno španska vas in da se od plezalcev lahko naleze kančka cinizma in črnega humorja. Številne knjige o odpravah so si – če ne drugače, vsaj po zasnovi – med seboj podobne kot jajce jajcu: potovanje v tujo deželo, urejanje birokratskih obveznosti, pristopni marš, življenje v baznem taboru, poskusi na gori, uspehi, neuspehi, razočaranja, drame, vrnitev v civilizacijo, vmes morda kakšno razmišljanje o smislu in biti. Glede na to, da odprave pač potekajo v tem svojskem redu, so njihovi opisovalci seveda v neki meri omejeni z njim. Tu pride do izraza avtorjeva iznajdljivost, kako to vsem znano rutino zanimivo predstaviti bralcu. In to bralcu, ki je po dolgih desetletjih slovenskih himalajskih uspehov, po večini opisanih v literaturi, tako rekoč »vsega presit« in zato precej izbirčen. No, to zahtevno nalogo je Žiberna opravil zelo dobro, morda prav zaradi »ščurkove« perspektive, s katere poleg dogajanja na odpravi in njenih članov na svojstven, šegav način mimogrede obdela še kakšno bolj filozofsko vprašanje, ki se dotika smisla odhajanja v neznano, zapuščanja svojih najdražjih, prostovoljne nošnje glave naprodaj in podobnih večnih dilem, ki begajo *odpravarje*, še bolj pa laično javnost. Čeprav avtor ni ne *summiter* ne udeleženec pri poskusih osvajanja vrhov, to zgodbi niti najmanj ne škodi, kajti – kot piše Kozjek – »kdo pravi, da so izkušnje življenja in medsebojnih odnosov v prvinskem okolju baznih taborov manj pomembne?«

Bazni ščurek je »literarizirani potopis«, kar verjetno pomeni, da vsega, o čemer govori, ne gre jemati za suho zlato. Glede na moje znanstvo z nekaterimi izmed junakov odprave, ki jih je Žiberna zelo živo opisal, si domišljam, da približno vem, koliko je v zgodbi resnice in koliko »dodane vrednosti«. A tega potencialnim bralcem seveda ne nameravam razkriti, naj sami *pogruntajo*, kaj bi še utegnilo biti res in kaj ne … Edina stvar, ki bi jo lahko oporekala knjigi, je tu in tam kakšna tipkarska nedoslednost, pa morda nekoliko neposrečen (a ne neverjeten) konec. Sicer pa lahko rečem, da gre za dovolj iskreno napisano zgodbo, ki utegne biti prijetno branje tudi za tiste, ki se ne štejejo med alpinistične zanesenjake.

Mateja Pate

Šestdeset let od spočetja IKAR

Avstrijsko planinsko društvo (Österreichischer Alpenverein – ÖAV) je leta 1948 priredilo tečaj za predstavnike gorskih reševalnih služb evropskih alpskih držav. Imelo je tehtne razloge: prvo na svetu je ustanovilo gorsko reševalno službo (1896), jo do leta 1939 organizacijsko utrdilo, tehnično posodabljalo in bilo dober zgled tudi drugim. Med 2. svetovno vojno je v nemški vojaški Sanitetni šoli St. Johann/Tirol in Fulpmes služilo nekaj izbranih avstrijskih in nemških gorskih reševalcev z nalogo, da ustvarijo pripomočke za reševanje in prenos ranjencev v težko prehodnem in gorskem svetu. Bili so uspešni, saj so pri delu mislili tudi na čas po vojni, ko bodo ti izdelki povečali možnost za preživetje pogrešanih in ponesrečenih v gorah ter bistveno olajšali delo gorskih reševalcev po vsem svetu.

Po razpadu Tretjega rajha je Avstrija spet postala samostojna država. Zasedbene oblasti – Američani, Angleži in Francozi – so ji bile po zaslugi spretnih politikov dokaj naklonjene, saj so se nekateri že ozirali za zavezniki proti močni Sovjetski zvezi. Planincem in gorskim reševalcem, ki jih je povezal Hans Auer, je kazalo dobro. 24. avgusta 1946 so se zastopniki reševalcev iz zveznih dežel dogovorili za obnovitev reševalnih postaj in ustanovitev povezovalnega organa (1947). Ta ni počival; hotel je čim prej vzpostaviti stike s tujimi reševalci in jih seznaniti z novostmi. S pomočjo in pod okriljem, morda pa celo na pobudo ÖAV še pred uradno ustanovitvijo samostojne Avstrijske gorske reševalne službe – ÖBRD (1949) je v času od 28. 8. do 2. 9. 1948 priredil 1. mednarodni reševalni tečaj.

Na območju Steinerne Rinne, v nebotičnih stenah vrhov Fleischbank in Predigstuhl pogorja Wilder Kaiser ter na ledeniku Rotmoosferner pri naselju Obergurgl v Ötztalskih Alpah so se srečali delegati gorskih reševalnih služb in planinskih organizacij Avstrije (Wastl Mariner, dr. Schmidt Wellenburg), Francije (dr. Félix Germain), Italije z Južno

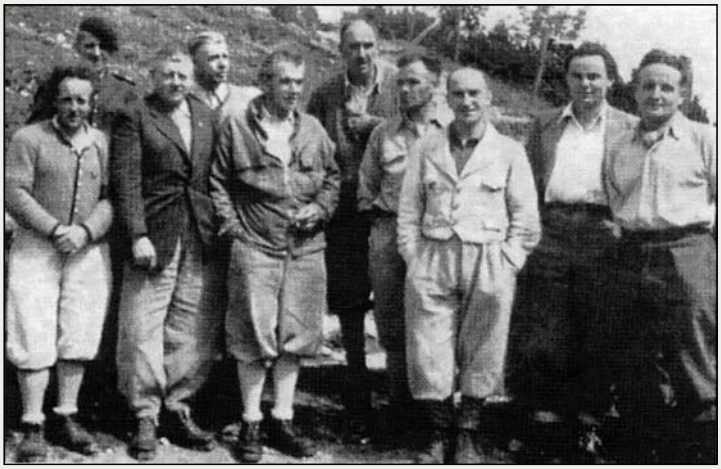

Od leve proti desni: L. Gramminger, zastopnik francoske vojske, dr. R. Campell, K. Frantz, E. Mengin, dr. Schmidt-Wellenburg, W. Mariner, O. Pinotti, Güttner, dr. F. Germain.

Tirolsko (Oreste Pinotti, Ernst Mengin), Nemčije (Ludwig Gramminger, dr. Fritz Rometsch, Karl Frantz) in Švice (dr. Rudolf Campell in Güttner). Prisotna sta bila tudi predstavnika francoske in švicarske vojske.

Tečaj so vodili W. Mariner, L. Gramminger in Fritz Rometsch, ki so odgovarjali za tehniko. Kot četrti član vodstva se jim je pridružil R. Campell, nekdanji vodja reševanja v gorah pri Schweizer Alpen Club – SAC in član švicarske vojaške planinske komisije. Cilj srečanja je bil prikazati napredek v opremi in postopkih reševanja, da bi ga koristno izrabili v prid planincev v miru.

Bilo je kaj videti: gorska nosila, pribor za spuščanje z jeklenico, reševalni oprtnik, za kopni svet in sneg prirejeni čoln akia, vezi za povezavo smuči, malce kasneje tudi vitel in še marsikaj je skupaj s sodobnimi plastičnimi vrvmi postavilo na glavo reševanje s staro opremo in preprostejšimi postopki.

Kot vselej sta po hudih preizkušnjah tudi tokrat prevladala prijateljstvo in dobra volja. Udeleženci so zlahka ugotovili, da novostim ni kaj očitati in da jih bo treba kar najhitreje »spraviti med ljudi«. Soglasno in spontano so se zedinili, da bi bilo v ta namen koristno ustanoviti stalno organizacijo, katere člani bodo zamisel širili med reševalce in poskrbeli za uvajanje novosti, kjerkoli in kadarkoli bo to potrebno. V ta namen naj bi imela vsaka država članica kot delegata v mednarodni organizaciji po enega reševalca praktika in reševalca zdravnika. Govorili so tudi o delovnih področjih. Komisija naj bi delala v podkomisijah, ki se bodo posvetile najpomembnejšim dejavnostim: opremi in postopkom klasičnega reševanja, prvi pomoči, reševanju iz plazov, reševanju z letali, medsebojnemu obveščanju in po potrebi še drugim ter jih, kolikor še ne obstajajo, čim prej uvedle. V tem smislu je bilo to 1. mednarodno srečanje gorskih reševalcev spočetje IKAR in ga tako tudi vsi obravnavamo, čeprav je Mednarodna komisija za gorsko reševanje uradno zaživela šele sedem let kasneje v Boznu na Južnem Tirolskem, odtlej pa brez prestanka deluje v dobrobit planincem vseh dežel našega planeta.

O posledicah tega mednarodnega zbora reševalcev bo slišati kaj več čez sedem let, ko bo IKAR slavil 60-letnico formalnega obstoja. Sam se kot aktiven spremljevalec tega dogajanja pogosto vprašam, zakaj se srečanja leta 1948 niso udeležili tudi predstavniki GRS in PZS. Čas, ko bi lahko dobil zares točen in prepričljiv odgovor, se je verjetno za vselej iztekel, torej lahko samo ugibam.

Prva možnost je, da nas ÖAV na tečaj ni povabil. Bodisi ker je pozabil bodisi ker sta, kot pravi R. Campell, »med dotlej sovražnimi državami še tlela sovraštvo in nezaupanje« in nadaljuje, »da mu je tistikrat kot nevtralnemu Švicarju pripadla naloga, da predstavnikom dotlej sovražnih držav pomaga premagati pristranskost in predsodke in jih prepriča, da je nujno in možno, da si skupaj prizadevamo za isto stvar«. In kot v opravičilo teh ugotovitev še označi večino udeležencev: »Zelo lahko pozabljamo, da so bila leta 1948, v obdobju po koncu vojne, velika planinska društva v Avstriji, Južni Tirolski in Nemčiji kot 'paramilitaristične organizacije' začasno še ukinjena ter deloma še niso mogla polno delovati. Poleg tega je bilo gorsko reševanje v evropskih državah urejeno na različne načine.« Druga možnost je, da se je vabilo izgubilo ali »izgubilo«, neposredni stiki med našo in avstrijsko planinsko organizacijo so bili zagotovo še zelo borni, pošta iz tujine pa je bila deležna posebne pozornosti še marsikje. Kot tretja pride v poštev možnost, da osiromašena Jugoslavija ni imela posluha za financiranje takih in podobnih za politike vseh časov tako in tako 'nepotrebnih' dejavnosti.

Prav nazadnje mi prihajata na misel še naša majhnost in 'neznanost', kar je bilo posredno mogoče razbrati iz utečenega obreda ob zasedanjih delegatov IKAR. Ko so bili končani pozdravi ob srečanjih in smo posedli, je dr. Campell povzel besedo in nas pozdravil: »Ich grüße die Kameraden aus Österreich, Deutschland, Südtirol, Schweiz und die anderen ...« Miho Potočnika je to sčasoma pričelo motiti in je predsednika ob priložnosti diskretno opozoril, da smo Slovenci, Jugoslovani in nikakršni »drugi«. Stvar je bila urejena. Poslej nas ni več pozabljal, čeprav je kar rad 'pozabil' zamerljive Italijane in včasih tudi Francoze. Tako pač je: majhna dežela ali kako drugače manj pomemben član kake skupnosti se kaj lahko kot anonimnež izgubi v občestvu 'pomembnih'.

Srečanje ustanoviteljev IKAR je imelo iskrene namene, obrodilo je dober sad. Organizacija ni nikoli odpovedala, pridobivala je vedno nove aktivne in pridružene člane ter segla na vse celine.

Že pred ustanovitvijo in po njej jo je kot posebno komisijo v svojem okrilju poskušala posvojiti Mednarodna zveza gorniških organizacij UIAA. IKAR pa se ni vdal; dela je dovolj, sodelovati pa jima nihče ne brani, kadar je to prav in koristno za oba …

Pavle Šegula

Planinski dom na Podborštu

Po lanskem praznovanju 10-letnice dela v samostojnem društvu so komendski planinci v soboto, 24. maja, zaznamovali in proslavili še eno zmago. Na Podborštu so slovesno odprli planinski dom Milana Šinkovca, katerega graditev se je začela pred natanko štirimi leti. Temeljni kamen sta namreč 16. maja 2004 položila župan Tomaž Drolec in predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar. Slovesnosti so se poleg domačinov in članov komendskega društva udeležili tudi planinci iz sosednjih društev, med gosti pa predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar in prijatelj komendskih planincev ter Milana Šinkovca, nekdanji predsednik države Slovenije Milan Kučan.

Projekt in notranjo razporeditev doma si je zamislil nekdanji, prekmalu umrli prvi predsednik društva Milan Šinkovec. Opravljenih je bilo veliko prostovoljnih delovnih ur in dom je bil pod streho že prvo zimo. Planincem ob podpori občine oziroma župana s sodelavci ni manjkalo volje, tako da so dela uspešno nadaljevali. Na slovesnosti se je podžupan Mirko Kepic zahvalil vsem, ki so prispevali h graditvi, in poudaril, da so pri tem projektu sodelovali tudi občina in občani. Čestitkam se je pridružil tudi predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar in veselo priznal, da je izgubil stavo z županom glede roka za dokončanje doma. Hkrati je poudaril, da dom pomeni eno izmed potrditev uspehov in dosežkov planinstva ob letošnjem praznovanju prvega vzpona na Triglav. Napovedal je tudi začetek graditve planinskega muzeja v Mojstrani. Planincem je čestital tudi Milan Kučan in dodal: »Naj dom ostane tistim, ki so ga zgradili, ne pa komu, ki bi si ga zaželel podržaviti.« Čestitkam pa so se pridružili še kamniški planinci in člani Gorske reševalne službe Kamnik ter planinci iz Moravške doline in Mengša, pa tudi člani Društva upokojencev Komende. Za podporo in sodelovanje pri graditvi doma so bila podeljena priznanja občini Komenda, Igorju Štebetu, Žurbi teamu, Hidrotehniku, kamniškemu Graditelju, Ivanu Malešu in Stanislavu Vodlanu. Spominsko plaketo je prejel tudi predsednik Zoran Sodnik.

Andrej Žalar

Sto let planinstva

Pred sto leti, 12. januarja leta 1908, je Slovensko planinsko društvo na Hrušici oziroma njegov »osrednji odbor« sklical občni zbor »Kranjsko gorske podružnice Slovenskega planinskega društva«. Za prvega načelnika je bil izvoljen dr. Josip Tičar, ki je bil tudi t. i. odposlanec osrednjega odbora SPD. Na občnem zboru je bil tudi častni član Slovenskega planinskega društva Jakob Aljaž. Ker je bilo opaziti vse izrazitejše pomisleke, kje naj bo dokončni sedež kranjskogorske podružnice SPD, je bil 5. julija istega leta sklican izredni podružnični občni zbor. Poleg podružničnega predsednika dr. Josipa Tičarja sta bila zraven tudi vplivna predstavnika SPD dr. Fran Tominšek, predsednik SPD, in Janko Mlakar, znameniti pisec planinskih doživetij. Ta izredni občni zbor je dokončno sprejel odločitev, da se sedež »Kranjsko gorske podružnice Slovenskega planinskega društva« prenese v Kranjsko Goro. Pobudniki ustanovitve podružnice so tudi predlagali ustanovitev gorske reševalne službe. Tako je 16. julija leta 1912 načelnik kranjskogorske podružnice skupaj z dr. Jernejem Demšarjem, predstavnikom SPD, sklical podružnično sejo, na kateri so ustanovili prvo reševalno postajo SPD. To je bil temelj prvobitnega organiziranega gorskega reševanja slovenskega planinstva. Tako organizirano planinsko gorsko reševanje se je izvajalo prostovoljno v obdobju obstoja SPD in še naprej, vse do leta 2007, ko se je del GRS preoblikoval in organizacijsko osamosvojil. Planinska zveza Slovenije, ki ni podpirala odcepitve, je na skupščini PZS sprejela sklep, da se v okviru PZS še naprej ohrani prostovoljno planinsko gorskoreševalno področje, pa tudi članstvo v mednarodni organizaciji IKAR. PZS skrbi za vrednote planinstva in jih ohranja take, kot so bile sporočene in zapisane leta 1912 v Kranjski Gori. PZS tako ohranja in varuje ustanoviteljstvo planinske gorskoreševalne dejavnosti, pa tudi lastnino, ki pripada članstvu Planinske zveze Slovenije. Kranjskim planincem se zahvaljujem za planinsko delo in poslanstvo, ki so ga izvajali in ga še izvajajo v interesu član-

stva Planinske zveze Slovenije, pa tudi za skrb in delo z mladimi planinci, za uspešno gospodarjenje s planinskimi postojankami, urejanje in vzdrževanje planinskih poti in druge planinske aktivnosti.

Franci Ekar

Predsedovanje Slovenije Alpski konvenciji

Na Višarjah je 4. 7. 2008 potekala konferenca Alpske konvencije s tematiko »Živa Alpska konvencija na tromeji – sodelovanje narodov včeraj, danes in jutri«. Sestali so se predstavniki planinskih zvez Slovenije, Avstrije in Italije. Za Slovenijo je bilo srečanje pomembno tudi zato, ker bo s 1. januarjem 2009 prevzela vodenje Alpske konvencije. Na strokovnem srečanju je generalni sekretar Alpske konvencije Marko Onida še posebno poudaril, da imajo regije na tromeji Slovenije, Avstrije in Italije poseben pomen in so primer, ki temelji na pozitivnih rezultatih sodelovanja v preteklosti in sedanjosti. Alpska konvencija, v katero so se vključile vse alpske države na področju Alp, tudi Slovenija, temelji na osnovnem poslanstvu varovanja in ohranjanja Alp. Od leta 1965 na teh področjih sodelujejo tudi nacionalne planinske zveze iz regij in držav EU, in to z velikimi uspehi in rezultati, ki se kažejo prav v alpskem svetu. Iz Slovenije sta se povabilu odzvala predsednik PZS Franci Ekar in Milan Naprudnik, ki je bil med ustanovitelji in najaktivnejšimi člani pri prizadevanju, da bi se Alpska konvencija kvalitetno in vplivno oblikovala v prostoru EU. S 1. januarjem 2009 bo Slovenija od Francije znova, že drugič, prevzela predsedovanje Alpski konvenciji, ki ima sedež v Innsbrucku. Tudi tej nalogi je bilo namenjenih nekaj vprašanj, saj se mora Slovenija na to strokovno in organizacijsko temeljito pripraviti.

Indok PZS

Mladi planinci na Vremščici

V nedeljo, 25. maja 2008, je Planinsko društvo Sežana organiziralo že 33. tradicionalno srečanje mladih planincev na Vremščici. Na pot smo se odpravili v nedeljo zjutraj pod vodstvom mentorice Mirjam Franetič Frankovič, in sicer iz košanske smeri. Videli smo tudi druge planince, ki so si za vzpon izbrali druge smeri. Spremljal me je poseben občutek, kajti na prireditvi sem imela nalogo prebrati zgodbo, ki sem jo napisala po pripovedovanju svoje »none« Marije Matevljič. Ob prireditvenem prostoru se je zbralo od 300 do 400 planincev iz različnih planinskih društev: Sežana, Postojna, Pivka, Knežak … Kulturni program sta povezovali Katja Prunk in Urša Volk – članici TKŠD Urbanščica iz Vremske doline, ki je pripravilo pester kulturni program. Družabne igre je vodil Marjan Olenik. Najbolj prisrčni so bili najmlajši planinci iz vrtcev, ki so tudi dobili največji aplavz navzočih.

Zbrane sta nagovorila Mirjam Franetič Frankovič, ki je nadomeščala odsotno predsednico mladinske sekcije pri planinskem društvu Matejo Škibin, in predsednik sežanskega planinskega društva Edvin Furlan. Najbolj so mi ostale v spominu njegove besede, da Vremščica danes ni več to, kar je nekoč bila, in da so bili zlasti ljudje iz Vremske doline tudi ekonomsko vezani nanjo. Ravno te besede so se navezovale na mojo zgodbo.

»Vremci imamo zelo radi svojo ‚Goro'! Tisti, ki so imeli parcele na njej, so bili zelo pomembni in bogati. Kajti ni se jim bilo treba bati za seno, ki so ga morali nakositi za zimo. Nekoč, ko so se ljudje bolj ukvarjali s kmetijstvom in so imeli tudi več živine, je bilo v dolini premalo sena, večina njiv je bila orana. Zato so kosili tudi na ‚Gori'. Ta košnja je trajala tudi po 14 dni in dlje. Moški so po več dni ostali na Vremščici. Spali so v jutah. Matere so bile doma, skrbele so za gospodinjstvo in živino. Mlada dekleta so vstajala zelo zgodaj in nosila koscem hrano, največkrat zelje in klobase, ki so jih ‚šparali' za kosce, in vino vremščino. To so zelo rada počela, ker so se po poti zabavala in tudi fante so videla, ki so na ‚Gori' kosili.

Nekega dne so peljali z Vremščice voz sena. Pot je bila kolovozna, na njej je

S klikom do vseh člankov naše revije vse do leta 1986!

Z veseljem obveščamo bralce, da smo na spletno stran www.pvkazalo.si postavili dodatnih 14 letnikov poskeniranih izvodov naše revije, kar nam je omogočila donacija Fundacije za šport. Sedaj je možno s pomočjo elektronskega kazala priti do kopij vseh objav od letnika 1986 do 2007 (več o tem, kako to storimo, smo opisali na zadnji platnici lanske decembrske številke). V vseh člankih je omogočeno optično prepoznavanje znakov, tako da je mogoče besedila kopirati in po želji uporabljati.

Zelo radi bi poskenirali in dali na razpolago vse letnike od prvega, 1895, zato

iščemo podpornike,

ki so pripravljeni finančno pomagati.

Skeniranje posameznega letnika stane od 100 do 200 € (odvisno od debeline). Za skeniranje vsega preostalega potrebujemo še okoli 10.000 €. Če ste pripravljeni pripomoči k izvedbi tega projekta s prispevki od 50 € naprej, nam jih lahko nakažete na račun 05100-8010489572, sklic 0522, ali nam to sporočite na naslov pv@pzs.si.

Uredništvo

bilo veliko lukenj. Kolesa so bila lesena, okovana z železom, in so drsala ob naloženo seno. Na voz so naložili veliko sena, ker je bilo takrat pripeljati iz ‚Gore' voz sena pravi podvig. Zaradi vročine in trenja je seno zagorelo. To se je zgodilo v bližini Treh mostov. Samo konje jim je uspelo rešiti. Moja ‚pranona' Ana je bila v skrbeh, ker jih dolgo ni bilo s senom domov. Ko je prišel sosed Kalif Miljanov na dvorišče samo s konji, ga je vprašala, če se je kaj zgodilo in ali so vsi živi. Kalif ji je odgovoril: ‚Ana, vsi smo živi in zdravi, a ni ne voza ne sena.' Ana je odgovorila: ‚Mater jskat voz in seno, samo da ste vi živi in zdravi.' Takrat se je izza vogala pokazal tudi gospodar – Toni Ambrožičev – in Ani je odleglo.«

Vremščica danes res ni več tisto, kar je nekoč bila. Na njej ni več koscev in grabljic, ni več od kmečkega dela prepotenih teles in žuljavih rok. Tudi ljudi, ki poznajo stare zgodbe, je vedno manj. Vremščica postaja vedno pomembnejša planinska in izletniška točka. Zlasti ob koncih tednov in praznikih jo obišče veliko ljudi. Tudi sama sem pogosto med njimi. Z veseljem ugotavljam, da Vremščica ni smetišče in da obiskovalci pridno odnašajo smeti s seboj v dolino. Moti me pa, da nekateri z motorji in terenskimi vozili brezglavo divjajo po planoti in ustvarjajo hrup ter nove kolovoze.

Povzpela sem se že na veliko hribov in gora, a nikjer ni tako lepo kot na Vremščici, s katere ti seže pogled od Alp do Jadrana. Pred sabo imaš kot na dlani Brkine in po slemenih hribov posejane brkinske vasice. Med Vremščico in Brkini ležita Vremska dolina z reko Reko in moja rojstna vas Škoflje.

Kristina Matevljič, učenka 6. b razreda OŠ dr. Bogomirja Magajne

Dvanajst let sodelovanja s PD Lipnica – Leibnitz

Planinsko društvo Bricnik z Mute je takoj po ustanovitvi v letu 1995 navezalo prijateljske stike z v naslovu omenjenim avstrijskim planinskim društvom. Začelo se je čisto slučajno, na lepo nedeljo pri sv. Jerneju nad Muto. Takratni predsednik planinskega društva Lipnica ing. Alois Gamperl se je udeležil »žegnanja«, prisoten pa je bil tudi takratni podpredsednik našega društva Karli Miheu. Ker so v Lipnici nekaj slišali o našem društvu, so takoj stekli pogovori o možnosti čezmejnega sodelovanja in že naslednje leto smo izvedli po en planinski izlet na obeh straneh meje z mešano udeležbo. Sodelovanje smo potem še razširili z vsakoletnim srečanjem upravnih odborov društev, in sicer na tak način, da smo mi gostitelji vsako drugo leto. Ob teh srečanjih, ki se običajno začnejo z ogledom kulturne znamenitosti določenega kraja, nadaljujejo z izmenjavo priložnostnih daril in končajo s pogostitvijo na enem od kmečkih turizmov na obmejnem območju, se pogovorimo o nadaljnjem medsebojnem sodelovanju, pogovor pa steče tudi o problemih, ki tarejo obe društvi. Tako smo si predlani ob našem obisku v Lipnici ogledali – malo čudno se sliši – muzej stranišč in kopalnic. Nobeden od nas sploh ni vedel, da kaj takega v Lipnici obstaja. Zagotavljam vam, ta muzej se splača ogledati. Lani, ob njihovem obisku v Sloveniji, smo skupaj obiskali muzej kamnoseštva in steklarstva v Josipdolu na Pohorju, dan pa zaključili z družabnim večerom na koči Planinc pod Ribniško kočo. Predstavniki obeh društev so prisotni na vsakoletnih zborih članov pa tudi na ostalih pomembnejših društvenih prireditvah. Na področju planinskih izletov smo obiskali že marsikatero goro na avstrijskem Štajerskem in tudi na Koroškem. Najbolj se nam je morda vtisnil v spomin pohod na Hochlantsch, ki poteka skozi slikovito in zelo zanimivo, z mostovi in lestvami opremljeno sotesko Bärenschutzklamm. Zanimivi so bili še pohodi na Hochturm, na katerega se pride preko »Edelweisswiese« – livado planik, na Polster, TAC Spitze in Eisenerzer Reichenstein. Avstrijci pa so obiskali domala že vse naše koroške gore. Za letos imamo za njihove člane načrtovan vzpon na Raduho po zavarovani plezalni poti, za starejše člane pa pohod po delu naše krožne planinske poti. Mi smo imeli za mesec maj predviden obisk 2376 m visokega Zirbitzkogla, katerega slovenski planinci, predvsem turni smučarji, dobro poznajo.

Pred tremi leti je zaradi zdravstvenih težav odstopil predsednik g. Gamperl, ki je vodil društvo s preko 1000 člani (tisoči član je župan mesta Lipnica!) več kot dvajset let. Njegovo mesto je prevzela gospa Margit Gruber, prej tajnica društva, in naše sodelovanje se tudi zaradi poprejšnjega poznavanja normalno nadaljuje. Kar nekaj naših planincev je včlanjenih v Lipnici, njihovi pa pri nas. V številko 1000 je všteta podskupina ali sekcija v Wildonu pri Gradcu, ki deluje pod skupnim vodstvom. Pogovarjamo se že o načinu sodelovanja v naslednjem letu in upamo, da bomo ostali prijatelji vsaj še naslednje desetletje.

Ernest Preglav

Vinku Lovrenčiču v spomin

Številni člani Obalnega planinskega društva Koper in sorodniki so se zbrali ob grobu Vinka Lovrečiča, predsednika društva v obdobju med 1970. in 1981., in se ga ob 20-letnici njegove tragične smrti spomnili s krajšo spominsko slovesnostjo. Nato so se udeležili že 18. spominskega pohoda in kolesarjenja na Pomjan. Vinko Lovrečič je bil z dušo in srcem vdan planinskemu delu in društvu v Kopru in je na njegovem delovanju zapustil neizbrisen pečat. Društveno delo je posodobil, zagnano pridobival nove člane, poudarjal pomen planinskega pomladka, vzpodbujal planinsko dejavnost in jo temeljito razširil. Planincem je odkrival svojo najdražjo slovensko Istro in si prizadeval, da bi označili najznačilnejše poti po njenih vrhovih, ki jih je tudi prvi opisal. Tudi pot od Kampela do Pomjana je njegovo delo. Vsakoletni pohod po njej z namenom ohranjanja njegove zapuščine in prenašanja ljubezni do Istre na nove rodove planincev je postal tradicionalen.

GorskeSledi
www.gorske-sledi.com
Športno
Okoljevarstveno
Informativno
Kulturno
Poučno
Oddaja, ki prinaša delček gorskega sveta tudi v vaše domove.
Tokrat športna plezalka Natalija Gros - na TV Pika.
video OSKAR
www.video-oskar.com

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:
ob četrtkih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave
Vabljeni k poslušanju!
RADIO OGNJIŠČE

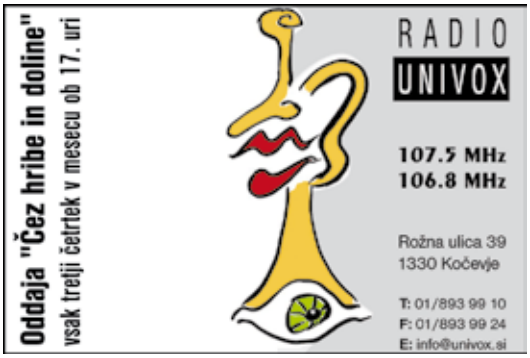
Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri
RADIO
UNIVOX
107.5 MHz
106.8 MHz
Rožna ulica 39
1330 Kočevje
T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

POHODNIŠTVO
ALPINIZEM
POPOTNIŠTVO
PLEZANJE
KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

armour

Odlično, vsaka beseda je odveč!

Udobna in lepa; C.A.M.P. čelada je najboljša za vašo glavo. Odlično zračenje, možnost pritrditve čelne svetilke, hiter sistem nastavitve velikosti. Masa: 340 g.

CAMP

www.camp.it

IGLU SPORT D.O.O.
Tel: 01 24 12 760
Fax: 01 24 12 757
iglu@iglusport.si